

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHAL ALGISI

Zarife YILDIRIM

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN
İNTİHAL ALGISI

Zarife YILDIRIM

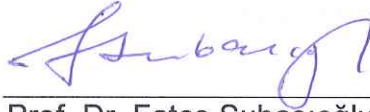
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

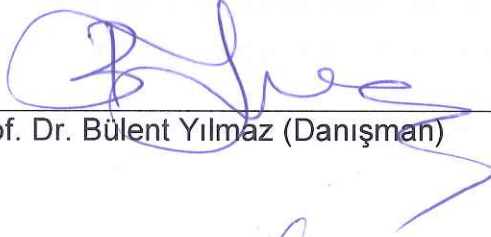
Ankara, 2018

KABUL VE ONAY

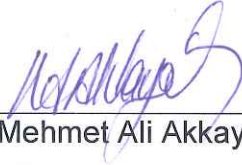
Zarife Yıldırım tarafından hazırlanan “Çankırı Karatekin Üniversitesi Araştırma Görevlilerinin İntihal Algısı” başlıklı bu çalışma, 04.05.2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fatoş Subaşıoğlu (Başkan)

Prof. Dr. Bülent Yılmaz (Danışman)

Doç. Dr. Mehmet Ali Akkaya

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

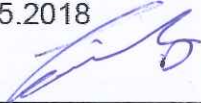
Prof. Dr. Musa Yaşar Sağlam
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

04.05.2018

Zarife YILDIRIM

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

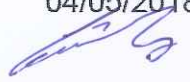
☐ Tezimin/Raporumun tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

☐ Tezimin/Raporumun tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

☐ Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

04/05/2018

Zarife YILDIRIM

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Bülent YILMAZ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

04.05.2018

Zarife YILDIRIM

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde birçok kişinin doğrudan ve dolaylı olarak görüş ve katkıları olmuştur. Burada ilk olarak, hayatımın her sürecinde yanımda olan, sahip olduğum değerleri bana aşılayan, eğitimim söz konusu olduğunda tüm imkânları önüme seren, doğruyu/yanlışı, iyiyi/kötüyü öğreten ilk öğretmenlerim olan canım anneme ve canım babama; ayrıca kardeşim Kıvanç'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Lisans eğitimimden bu zamana kadar desteğini her zaman hissettiğim ve her daim yanımda olmasını istediğim, çalışmalarına verdiğim uzun aralarda benim için benden daha çok endişelenen, çalışmanın başlarında karşılaştığımız tüm zorlukları birlikte aştığımız, çok değerli Hocam Prof. Dr. Nazan Özenç Uçak'a teşekkürü bir borç bilirim.

Danışmanım olduğu ilk günden beri vaktinin önemli bir bölümünü bana ayıran, çalışmanın şekillenmesi ve sonuçlanmasında çok büyük katkısı olan, her daim enerjisi, ışığı ve çok değerli düşünceleriyle bana yol gösteren kıymetli Hocam Prof. Dr. Bülent Yılmaz'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Tezimi dikkatle okuyarak bana anlamlı geri bildirimlerde bulunan ve tezimin daha iyi hale gelmesini sağlayan jüri üyelerim Prof. Dr. Fatoş Subaşıoğlu ve Doç. Dr. Mehmet Ali Akkaya'ya teşekkür ederim.

Bu süreçte her türlü sorumu cevaplamaktan yorulmayan, her zaman kapılarını rahatlıkla çalabildiğim, mesleki gelişimim için her zaman destek olduklarını bildiğim, adeta ailemden birileri olarak gördüğüm, görüş ve önerileri ile her zaman hayatıma yön vermelerini ve hep yanımda olmalarını dilediğim değerli hocalarım Prof. Dr. Coşkun Polat'a, Prof. Dr. Hüseyin Odabaş'a, Doç. Dr. Mehmet Ali Akkaya'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Kasım Binici'ye bana olan güvenleri için çok teşekkür ederim.

Beni bugünlere getiren, hem lisans hem de yüksek lisans dönemimde ders aldığım ve akademik eğitimime katkısı olan tüm hocalarıma teşekkür ederim. Tez çalışmalarım süresince sorduğum her soruyu bıkmadan cevaplayan, tezimin destekçilerinden Dr. Öğr. Üyesi Tolga Çakmak'a tüm samimiyetimle teşekkürlerimi sunarım.

Üniversitenin bana kazandırdığı değerli dostlardan olan, her sevincimde, üzüntümde, umudumun tükendiği anlarda yanımda olduğunu bildiğim arkadaşım Sefa Ziya'ya teşekkür ederim.

Ayrıca çalışmamda uyguladığım anket için gerekli izinlerin ve iletişim adreslerinin alınmasında gösterdiği destek ve çaba için Doç. Dr. Ahmet Özcan'a, anketin araştırma görevlilerine dağıtımı sırasında benimle birlikte büyük bir özveri göstererek fakülte fakülte, bölüm bölüm dolaşan sevgili arkadaşlarım ve meslektaşlarım Arş. Gör. Esmâ Acar'a ve Arş. Gör. Sevil Top Yılmaz'a çok teşekkür ederim. Yanımda olmasalardı karşılaştığım zorlukları atlatmak çok zor olurdu. Yaşadığım stres ve sıkıntıları anlayan ve paylaşan tüm mesai arkadaşlarıma destekleri için teşekkür ederim.

Anketi samimiyetle yanıtlayarak çalışmaya verdikleri değeri gösteren ve katkıda bulunan Çankırı Karatekin Üniversitesi'ndeki tüm araştırma görevlilerine de ayrıca teşekkür ederim.

ÖZET

YILDIRIM, Zarife. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Araştırma Görevlilerinin İntihal Algısı*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018.

Etik, genelde tüm toplumlar ve zamanlar için geçerli olan, doğru davranmayı ve yaşamayı sağlayan ilkeler bütünüdür. Buna göre mesleki etik de, kişileri ilgili meslek ve bilim alanının doğruları çerçevesinde hareket etmeye yönlendiren değerlerdir.

Her alanda düzenleyici nitelik taşıyan etik ilkeler, akademik hayat ve araştırma sürecinden ayrı düşünülemez. Bilim, etik ilkelere uyularak, doğru ve güvenilir bir şekilde yapıldığı sürece toplumların gelişimine katkı sağlayacaktır. Bu anlamda bilim etiği kavramı akademik dünyanın bir parçasıdır. Sürekli olarak bilimsel araştırma etkinlikleri yürütecek olan akademisyenlerin mesleklerinin en başında bu etik ilke ve değerlerin farkında olmaları önemlidir. Bu nedenle akademisyenliğin ilk basamağında olan araştırma görevlilerinin bilim etiği konusunda doğru bir algı ve bilince sahip olmaları beklenir.

İntihal, bilimsel araştırma yaparken etik ilkelerin göz ardı edilmesi sonucu ortaya çıkan ancak aynı zamanda bilim etiğinin ihlali gibi etik dışı akademik davranışa neden olan bir durumdur. En yaygın akademik sahtekârlık türlerinden birisi olan intihalin engellenebilmesi için içerik ve kapsamının özellikle akademisyenler tarafından tam olarak bilinmesi ve doğru algılanması gerekmektedir.

Bu çalışma Çankırı Karatekin Üniversitesi'ndeki araştırma görevlilerinin intihal konusundaki algı, bilinç ve yaklaşımlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda, araştırmanın kapsamını Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde araştırma görevlisi kadrosunda görev yapmakta olan toplam 210 akademisyen oluşturmaktadır. Betimleme yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmada

veri toplama aracı olarak kullanılan ankete 116 araştırma görevlisi yanıt vermiştir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre, araştırma görevlilerinin intihalin kapsamı konusunda tam bir bilince ve doğru bir yaklaşıma sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Araştırma sonucunda “İntihal konusunda bilinç eksikliği ve yaklaşım yanlışlıkları bulunan Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlileri bilim etiği eğitimine gereksinim duymaktadırlar” şeklinde belirlenen hipotez doğrulanmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda “bilim etiği”, “araştırma etiği” gibi derslerin lisansüstü programlarda zorunlu olarak yer alması, gerekli eğitim ve cezai yaptırımların uygulanması ve aynı zamanda üniversite kütüphanesinin de intihal ve akademik sahtekârlıklar konusunda eğitim vermesi gerektiği önerilerinde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Etik, Bilim Etiği, İntihal, Akademik Sahtekârlık, Çankırı Karatekin Üniversitesi.

ABSTRACT

YILDIRIM, Zarife. *The Research Assistants' Perception of Plagiarism in Çankırı Karatekin University*, Master's Thesis, Ankara, 2018.

Ethics is a set of principles that apply to all societies and times, and that provide the right behavior and living. According to this, professional ethics are values which direct the persons to act on the basis of the truths of the related profession and science field.

In each field ethical principles are organizer, so they cannot be considered apart from the academic life and research process. Science will contribute to the development of society as long as done upon ethical principles, correctly and reliably. In this sense, science ethics is part of the academic world. It is important for the academicians who will carry out scientific research activities to be aware of these ethical principles and values at the beginning of their profession. For this reason, it is expected that research assistants who are at the first stage of academicians should have a correct perception and knowledge about science ethics.

Plagiarism is the result of the ignorance of ethical principles when conducting scientific research, but at the same time, it also causes unethical academic behavior, such as violation of the science ethics. In order to prevent plagiarism, which is one of the most common forms of academic dishonesty, content and its content need to be fully known and understood by academicians in particular.

This study was carried out in order to determine the perception, consciousness and approaches about plagiarism of research assistants at Çankırı Karatekin University. In this context, the scope of the research is composed of 210 academicians who work in Çankırı Karatekin University as research assistant

position. The study conducted within the framework of the description method and 116 research assistants responded the questionnaire, which was used as a data collection tool in the research.

According to the results obtained in the research, it is understood that the research assistants are not fully aware of the scope of plagiarism and are not have a correct approach. The hypothesis defined in the form of “Research assistants of Çankırı Karatekin University who have lack of consciousness and approach mistakes about plagiarism, need scientific ethics education.” has been confirmed as the result of the research. In the direction of the results obtained in the research, it was suggested that courses such as “science ethics” and “research ethics” necessarily take place in the postgraduate programs, necessary training must be given and penal sanctions must be implement and university libraries should also provide training on plagiarism and academic dishonesty.

Keywords

Ethics, Science Ethics, Plagiarism, Academic Dishonesty, Çankırı Karatekin University.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ	xiv
1. BÖLÜM: GİRİŞ	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
1.2. LİTERATÜR ÖZETİ	4
1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ	6
1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	7
1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ	8
1.6. ARAŞTIRMA DÜZENİ	9
1.7. KAYNAKLAR	10
2. BÖLÜM: BİLİMSEL ETİK, AKADEMİK SAHTEKÂRLIK VE İNTİHAL	12
2.1. ETİK	14

2.2. BİLİM ETİĞİ	17
2.3. AKADEMİK SAHTEKÂRLIK: TANIMI VE TÜRLERİ	24
2.3.1. İntihal.....	31
2.3.1.1. Öğrenciler, araştırma görevlileri ve intihal	39
2.3.1.2. İnternet ve İntihal.....	46
2.4. AKADEMİK SAHTEKÂRLIĞIN TESPİT EDİLMESİ	48
2.5. AKADEMİK SAHTEKÂRLIĞIN ÖNLENMESİ	51
2.6. AKADEMİK SAHTEKÂRLIĞA YÖNELİK YAPTIRIMLARIN BELİRLENMESİ	62
2.7. AKADEMİK SAHTEKÂRLIK İLE MÜCADELEDE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN ROLÜ	65
2.8. ÜNİVERSİTELERDE AKADEMİK SAHTEKÂRLIKLARA UYGULANAN YAPTIRIM ÖRNEKLERİ.....	68
3. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	71
3.1. KİŞİSEL ÖZELLİKLER.....	73
3.2. EĞİTİM BİLGİLERİ.....	73
3.3. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHALE İLİŞKİN GENEL VE TEKNİK BİLGİLERİ.....	74
3.4. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHAL DURUMLARI İLE İLGİLİ BİLİNÇ VE GENEL YAKLAŞIMLARI	80
3.5. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN ELEKTRONİK ORTAMDAKİ İNTİHAL DURUMLARI İLE İLGİLİ BİLİNÇ VE YAKLAŞIMLARI.....	86
3.6. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHAL KONUSUNDAKİ EĞİTİM İHTİYAÇLARI VE ÜNİVERSİTEDEKİ UYGULAMALARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ	91
3.7. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHALIN NEDENLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ	96
3.8. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHALIN ÖNLENMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLER KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ.....	101

4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER	105
KAYNAKÇA	116
EKLER.....	134
EK 1: ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHAL ALGISI ANKET FORMU	134
EK 2: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ETİK KURUL RAPORU.....	139
Ek 3. YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU	140

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmanın evreni ve örneklemi	7
Tablo 2. Brunel Üniversitesi'nde intihale uygulanan yaptırımlar	65
Tablo 3. Katılımcıların intihal kavramını ilk kez duydukları zaman	74
Tablo 4. Katılımcıların intihal konusunda genel bilgi ve yaklaşımları	76
Tablo 5. Katılımcıların kullandıkları intihal tespit programları	79
Tablo 6. Katılımcıların intihal kavramı ile ilgili genel yaklaşımları	81
Tablo 7. Katılımcıların elektronik ortamdaki intihal durumları ile ilgili bilinç ve yaklaşımları	87
Tablo 8. Katılımcıların intihal konusunda eğitim ihtiyaçları ve üniversitedeki uygulamalara ilişkin görüşleri	92
Tablo 9. Katılımcıların intihalin nedenleri konusundaki görüşleri	97
Tablo 10. İntihalin önlenmesi için yapılması gerekenler	102

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

İnsanoğlu sürekli bir öğrenme faaliyeti içerisinde. İnsanın varlığını ve gelişimini sağlayan öğrenme sürecinin bir kısmı istem dışı olarak, büyük bölümü ise bilinçli bir biçimde gerçekleşmektedir. Eğitim, her ne kadar bireysel nitelikte olsa da toplumsal bir süreç içinde gerçekleşir. Dolayısıyla bireyler, eğitimleri boyunca çevrelerinden etkilendikleri gibi çevrelerini de etkilerler.

Eğitim ve öğretim her ne kadar doğum ile birlikte ailede başlayıp temeli burada atılmakta ise de sistematik ve disiplinli olarak tam anlamıyla anaokulu-üniversite arası örgün eğitimde gerçekleşmektedir. Sözü edilen bu eğitim süreci bireye gereksinim duyduğu bilgileri elde etmeyi öğretmenin yanı sıra, doğru (ahlaklı) yaşamının da ilke ve davranış kurallarını sunar. Toplumlarda temel hedef, bireylerin hem yaşamlarının diğer alanlarında hem de eğitim kısmında doğru davranışlarda bulunmalarını sağlamaktır.

Toplumsal yaşamı düzene koyan ahlak ve etik zaman zaman birbirinin yerine kullanılabilir gibi görünse de birbirinden farklılıkları olan iki kavramdır. Ahlak, bir toplumun sahip olduğu tüm değerleri içine alırken, etik ise ahlaki değerleri de kapsayan ve bütün toplumları ve bilimi içerecek biçimde sorgulayan bir bilim dalıdır (Toplu, 2012, s. 658). Buna göre, ahlak belirli bir toplum ve zaman için geçerli iken, etik her toplum ve zaman için ilkeler sunar. Ayrıca etik, ahlak üzerine de sorgulamalar yapar.

Mesleki alanlar için de geçerli olabilecek etik yaklaşım, bir çalışma alanına ait olan bir takım doğruları göz önüne sermede ve ilgili alanın gerektirdiklerini yaparken kişilerin uymakla yükümlü oldukları tutum ve davranışları belirlemede uyulan kurallardır (Finnis,1983, s. 4). Aynı anlamda bir başka tanıma göre etik, alana dair tüm faaliyetlerin bir dayanağının olması ve yapılması gerekenle yapılmaması gerekenin bilincinde olunmasıdır (Erdem, 2012, s. 25).

Toplumun her alanını düzenleyen kurallar olduğu göz önüne alınırsa etik ilkeler ve ahlaki kurallar bireyin eğitim, öğretim ve araştırma etkinliği için de geçerlidir. Toplumun bilim kuruluşları olarak adlandırabileceğimiz, en önemli araştırma merkezleri olan üniversiteler, bilimsel/akademik bilginin üretildiği yerlerdir. Bu kurumlarda üretilen bilgiler hem bilimin gelişimine hem de toplumsal değişime katkıda bulunur. En disiplinli ve zor toplumsal süreçlerden birisi olan bilimin gerçekleşmesi de bazı etik ilke ve kuralların tam ve doğru bir biçimde uygulaması ile mümkün olabilmektedir.

Bilimsel araştırma ve yayın aşamalarında göz önünde tutulması ve uyulması gereken etik ilke ve değerlere bilim etiği denir (Erdem, 2012, s. 25). “Bilimsel araştırma ve yayın etiği”, akademisyenlerin ve bilimsel araştırma içerisinde olanların özellikle mesleğin en başında tam anlamıyla öğrenmeleri, içselleştirmeleri ve uygulamaya geçirmeleri gereken kavramlardır (Boydak, 2011, s. 16). Araştırmalar sırasında ve sonrasında meydana gelebilecek her türlü olumsuzluğun ve etik dışı davranışın önüne geçebilmek için bilim etiği ve araştırma yöntem ve teknikleri eğitiminin araştırmacılara verilmesi önemlidir. Bilim üretilen ortamlarda bilim etiği kavramının göz önünde bulundurulması ve bu doğrultuda hareket edilmesi bilimin doğru, güvenilir ve birikimli bir şekilde ilerlemesini sağlayan en önemli etkidir.

Bilim etiği ihlal edildiğinde ortaya bir takım etik dışı akademik davranışlar çıkmaktadır. Bu bağlamda hemen tüm zamanlarda en yoğun olarak karşılaşılan etik dışı davranış intihaldir. İntihal, bir başkasına ait düşünceleri, basılı veya elektronik ortamdaki çalışmalarını ve sanat eserlerini hiçbir değişiklik yapmadan ya da kısmen değiştirerek kaynak göstermeksizin tamamen kendisine ait bir

ürün olarak ortaya koymak biçiminde tanımlanmaktadır (Erzan, 2008, s. 42-43). İntihal gibi etik dışı davranışların önüne geçebilmek için intihalin neleri kapsadığı, hangi davranışların intihal olarak nitelendirildiği, sonuçlarının neler olduğu veya olabileceği iyi kavranmalı ve anlaşılmalıdır.

Bilimsel araştırma faaliyetleri yürütülürken üniversitelerin, araştırma kurallarına göre hareket etmesi ve üyesi olan araştırmacıları da bu doğrultuda, araştırma etiği çerçevesinde hareket etme bilinciyle donatması ve yönlendirmesi gerekmektedir. Sürekli olarak eğitim ve araştırma faaliyetleri içerisinde yer alan öğretim elemanı ve öğrencileri araştırma kurallarına bağlı bir şekilde yetiştirmek, üniversitelerin görevlerinden olmalıdır. Kişilerin meslek hayatına hazırlanmasını, eğitimini aldıkları alanda uzmanlaşmasını sağlayan üniversitelerin en temel sorumluluklarından biri de yukarıda sözü edilen gruplara araştırma yöntem ve tekniklerini öğretmek, bilimsel bilginin üretiminde etik ilke ve değerleri benimsetmek, kişilerde akademik etik davranışlarının yerleşmesini sağlamak ve tüm akademik hayatlarını etik temelinde sürdürmelerine katkıda bulunmaktır. Günümüz araştırma dünyasında bilgiye erişimin geçmişle kıyaslanamayacak ölçüde hızlanması ve kolaylaşmasına karşın, yeni akademik etik sorunlar da ortaya çıkmıştır. Bilgi patlaması denilen sürecin en önemli sonuçlarından birisi aşırı bilgi üretimidir. Böylesi büyük ve hızlı bilgi üretim sürecinde bilginin denetlenmesi de giderek zorlaşmaktadır. Bu nedenle intihal olarak adlandırılan etik dışı akademik sahtekârlıklar da yaygınlaşmakta ve ciddi bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Bilgi teknolojilerinin yarattığı yeni akademik ortamda, intihal olgusunu araştırmaya olan gereksinim de artmaktadır.

Çalışmamızda Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde araştırma görevlisi kadrosunda görev yapan akademisyenlerin intihale yönelik algı, yaklaşım ve bilinç düzeyleri araştırılmaktadır. Bu çerçevede çalışmada etik, bilim etiği, akademik sahtekârlık ve intihal kavramları üzerinde durulacak ve daha sonra araştırma görevlilerine uygulanan anket ile elde edilen veriler ışığında durum değerlendirmesi yapılacaktır ve bu sorunun aşılması için çeşitli önerilerde bulunulacaktır.

1.2. LİTERATÜR ÖZETİ

Literatürde son zamanlarda yapılan çalışmalara bakıldığında akademik sahtekârlık, bilimsel etik, araştırma etiği ve intihal konularında araştırmaların yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir. Çalışmamızın konusu ile ilgili olarak bazı temel araştırmalar dikkat çekmektedir.

Kuçuradi (2003) *Etik ve “etikler”* adlı yazısında son zamanlarda çok fazla duymaya başladığımız etik kavramının felsefenin alt alanı olan etik ile karıştırılmaması gerektiğini vurgulamış ve burada önemli olanın bilim ve araştırmada etik davranışlar olduğunu belirtmiştir. Bu anlamda düşünüldüğünde de araştırmacıların çalışmalarını, araştırma alanının gerektirdiği etik değerlere mutlak surette dikkat ederek sürdürmelerinin önemine değinmiştir.

İngiltere’de üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerin intihali nasıl algıladığı, neden intihal yaptıkları, öğrencilerin yaptığı intihalin ne derece önemli olduğu ve dijital intihalin nelere sebep olduğu araştırılmıştır. Park (2003) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda intihalin öğrenciler arasında oldukça yaygın olduğu ve öğrencilerin bu davranışı olağan karşıladığı ve çok önemli sonuçlar doğurmayacağına inandıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler arasında intihalin yaygınlaşmasında, özellikle internet ve elektronik kaynaklara erişimin kolaylaşmasının büyük payı olduğu anlaşılmıştır. Araştırmada intihalin önlenmesi için kurumların intihali belirlemek ve engellemek üzere yasal yaptırımlar oluşturması ve uygulaması gerektiği belirtilmiştir.

Toprak (2016), yüksek lisans ve doktora eğitimleri sırasında yapılan bilimsel çalışmaların ya da bu eğitimler sonucunda yazılan tezlerin bilim etiği kurallarına uyup uymadığı ve ne kadar özgün olduklarını tespit etmek amacıyla “Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BEPAM)” bünyesinde bir çalışma yapmıştır. Söz konusu çalışmada eğitim bilimleri alanında yapılan 600 yüksek lisans ve doktora tezi incelenmiş ve bu tezlerdeki intihal oranının yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada Türkiye’de gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların ciddi biçimde incelenmesi ve bilimsel

yazım kurallarının akademik çalışma yapanlara benimsetilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Bhattacharya ve Jorgensen (2008)'in, intihalin en aza indirilebilmesi için eğitim sisteminin gözden geçirilmesi gerektiğini belirttikleri çalışmalarında, intihalin durdurulmasının mümkün olup olmadığı, eğitimde yapılacak değişikliklerle araştırma esnasında internetteki kaynakların nasıl daha faydalı bir biçimde kullanımının sağlanacağı ve internetten erişilen kaynakların sınırlandırılmasının intihali önlemede ne derece katkısı olduğu araştırılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre farklı kültürlerden gelen ve anadilinde eğitim görmeyen öğrencilerin intihal yapmaya daha çok eğilimli oldukları anlaşılmıştır. Öğrencilerin internette yer alan kaynakları kullanmalarını engelleme doğru olmadığı ve mümkün görünmediği saptanmıştır. Söz konusu çalışmada intihali en aza indirmek için öğretim görevlilerinin verdikleri ödev ve araştırmaların değerlendirilmesinde mutlaka intihal tespit yazılımlarını kullanmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Özden ve Özden (2015) tarafından yürütülen, Sınıf ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde okuyan 445 öğrencinin etik dışı davranışlara yaklaşımlarının incelendiği çalışmada, öğrencilerin büyük bir bölümü başka bir arkadaşının yerine sınava girmeyi, sınav evrakını çalmayı, arkadaşının yaptığı ödevi haberi olmadan kendisi yapmış gibi sunmayı akademik etiğe aykırı bulduklarını belirtmiştir.

Uçak ve Ünal (2015) "Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Akademik Sahtekârlık ve İntihal Konusundaki Görüşleri" başlıklı çalışmalarında öğrencilerin genelde etik dışı davranışlar konusundaki algılarını ortaya koyarken, öğrencilerin neden intihale yöneldiğini ve intihalin önlenmesinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Araştırma, öğrencilerin çoğunun intihal kavramını bilmesine rağmen, sınavlarda kopya çekme, bireysel olarak yapılması gereken ödevleri başkalarından yardım alarak yapma gibi davranışlara yoğun bir biçimde yöneldiğini ortaya koymuştur. Ayrıca Uçak ve Ünal (2015), intihalin öğrenciler arasında yaygın olmasını bu tür

eylemler sonucunda uygulanan yaptırımların caydırıcı nitelikte olmamasına bağlamıştır.

Akademik sahtekârlığa yönelik olarak uygulanan yaptırımların tartışıldığı ve Ünal, Toprak ve Başpınar (2012) tarafından yapılan araştırmada, Türkiye’de bilim etiğine aykırı davranışlar ve bu alandaki denetim ve düzenlemeler konusunda eksiklikler olduğu ortaya konmuştur. Buna göre özellikle atama ve yükselme ölçütü olarak yayın niteliğine değil sayısına bakılmasının akademisyenler arasında intihal gibi etik dışı davranışları artırdığı ve bu konuda düzenlemeler yapılması gerektiği savunulmuştur. Ayrıca etik dışı davranışlarla karşılaşıldığında uygulanacak cezai yaptırımlarda da eksiklikler olduğuna dikkat çekilerek, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) etik yönetmeliğinin, uygulanacak cezalar konusunda etik dışı davranış türlerine göre yeniden düzenlenmesi önerisi getirilerek, bunun akademik sahtekârlığı engellemede faydalı olacağı belirtilmiştir.

1.3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Etik ilke ve değerlere göre hareket etmek, hayatı düzenleyen, sorunları aza indiren bir yaklaşımdır. Bu anlamda özellikle sürekli araştırma eylemi içerisinde olan bir kitlenin, yani akademisyenlerin, akademik hayatın en başında mesleklerinin ve araştırma etkinliğinin gerektirdiği etik ilkeler doğrultusunda davranışları beklenir.

Bu **çalışmanın amacı**; “Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlilerinin intihal konusundaki algı, bilinç ve yaklaşımlarını belirlemektir.” Bu amaç doğrultusunda **çalışmanın problemi**; “Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlilerinin intihal konusundaki algıları, bilinç düzeyleri ve yaklaşımları nasıldır?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu probleme bağlı olarak araştırma kapsamında yanıt aranacak olan araştırma soruları şunlardır:

1. Araştırma görevlilerine göre intihal kapsamına giren davranışlar nelerdir?

2. Araştırma görevlilerine göre elektronik ortamda intihal kapsamına giren durumlar nelerdir?
3. Araştırma görevlilerinin intihal konusunda eğitim ihtiyaçları var mıdır?
4. Araştırma görevlilerine göre intihalin nedenleri nelerdir?
5. Araştırma görevlilerine göre intihalin önlenmesi için alınması gereken önlemler nelerdir?

Bu araştırma soruları ışığında **çalışmanın hipotezi**; “İntihal konusunda bilinç eksikliği ve yaklaşım yanlışlıkları bulunan Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlileri, bilim etiği eğitime gereksinim duymaktadırlar.” Şeklinde kurgulanmıştır.

1.4. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Araştırma kapsamında Çankırı Karatekin Üniversitesi’nde “araştırma görevlisi” kadrosunda görev yapmakta olan 210 araştırma görevlisinden 116’sına (%55,2), 8-26 Ocak 2018 tarihleri arasında anket uygulanmıştır. Araştırma görevlilerinden 15’i (%12,9) ile ön test gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evren (görev yapan toplam araştırma görevlisi sayısı), örneklem (anket uygulanan araştırma görevlisi sayısı) ve ön test sayıları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırmanın evreni ve örneklemini

	Evren		Örneklem		Ön Test	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Edebiyat Fakültesi	51	24,3	36	31,0	5	33,3
Fen Fakültesi	31	14,7	10	8,6	2	13,3
Güzel Sanatlar Fakültesi	18	8,6	5	4,3		
İlgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu	9	4,3	2	1,7		
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	35	16,6	22	19	5	33,3
Mühendislik Fakültesi	19	9,1	10	8,6		
Orman Fakültesi	14	6,7	11	9,5	2	13,3
Sağlık Bilimleri Fakültesi	33	15,7	20	17,3	1	6,8
Toplam	210	100	116	100	15	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere Çankırı Karatekin Üniversitesi’nde görev yapmakta olan araştırma görevlilerinin %55,2’sine anket uygulanmıştır. Bir başka deyişle, örneklemin evreni temsil oranı %55,2’dir. Çıngır’ya (1990, s. 261) göre 0,99 güven düzeyi ve 0,05 hoşgörü miktarına göre 500 kişilik kitle genişliği (evren) 101 kişi ile örneklenebilmektedir. Dolayısıyla örneklemimiz evreni temsil etmektedir.

1.5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmada, Çankırı Karatekin Üniversitesi’ndeki araştırma görevlilerinin intihal konusundaki yaklaşım ve bilinç düzeylerini belirleyebilmek için “betimleme yöntemi” kullanılmıştır. Betimleme yöntemi, “olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemeler” şeklinde tanımlanmaktadır (Kaptan, 1989, s. 34). Bu yöntem ile okuyucuların işlenmemiş olan veriyi anlamaları ve kullanmaları amaçlanmaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2007, s. 268).

Araştırmanın amacına ve hipotezine yönelik olarak kullanılan betimleme yöntemi doğrultusunda, veri toplama amacıyla “anket” tekniği kullanılmıştır. Anket, Altunışık ve diğerleri (2007, s. 68) tarafından “cevaplandırıcının daha önce belirlenmiş bir sıralamada ve yapıda oluşturulan sorulara karşılık vermesiyle veri elde etme yöntemi” şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırma sırasında kullanılan anket, katılımcılara hem basılı hem de elektronik formatlarda gönderilmiştir. İlgili anket sekiz bölümden oluşturulmuştur. Bunlar, araştırma görevlilerinin;

1. Kişisel özelliklerine yönelik sorular,
2. Eğitim bilgilerine yönelik sorular,
3. İntihale ilişkin genel ve teknik bilgilerine yönelik sorular,
4. İntihal durumları ile ilgili bilinç ve genel yaklaşımlarına yönelik sorular,

5. Elektronik ortamdaki intihal durumları ile ilgili bilinç ve yaklaşımlarına yönelik sorular,
6. İntihal konusundaki eğitim ihtiyaçları ve üniversitedeki uygulamalara ilişkin görüşlerine yönelik sorular,
7. İntihalin nedenleri konusundaki görüşlerine yönelik sorular,
8. İntihalin önlenmesi için yapılması gerekenler konusundaki görüşlerine yönelik sorulardır.

Araştırmanın bulguları yukarıdaki sekiz başlık çerçevesinde elde edilmiş ve yorumlanmıştır. Anket doğrultusunda elde edilen veriler “IBM SPSS 20 (Statistical Package for the Social Sciences)” paket programı ile değerlendirilmiştir.

1.6. ARAŞTIRMA DÜZENİ

Araştırmayla ilgili yapılan çalışmalar, gerçekleştirilen analizler ve elde edilen bulgular dört bölümde sunulmuştur ve bu bölümlerin sıralaması şu şekildedir:

I. Bölüm: Konunun önemi, araştırmanın amacı ve hipotezi, araştırmanın kapsamı, araştırmanın yöntemi ve veri toplama teknikleri, araştırma düzeni ve araştırma sırasında kullanılan kaynaklar yer almaktadır.

II. Bölüm: Etik, bilim etiği, akademik sahtekârlık, intihal, akademik sahtekârlığın tespit edilmesi ve önlenmesi, akademik sahtekârlığa yönelik yaptırımların belirlenmesi, akademik sahtekârlık ile ilgili üniversite kütüphanelerinin rolünün ne olduğu ele alınmıştır.

III. Bölüm: Araştırmada uygulanan anket sonucunda elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

IV. Bölüm: Elde edilen bulgular çerçevesinde araştırma görevlilerinin intihale yönelik genel bilinç ve yaklaşımları konusunda öne çıkan sonuçlara yer verilerek bu sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

1.7. KAYNAKLAR

Araştırma kapsamında her ortamda (veri tabaları, basılı-elektronik süreli yayılar, kitaplar, vb.) yer alan bilgi kaynaklarından literatür taraması yapılmıştır.

Araştırma sırasında kullanılan kaynakların listesi şu şekildedir:

Annual Review of Information Science and Technology (ARIST)
Bilgi Dünyası (2000-2018)
Dissertation Abstracts
Directory of Open Access Journals (DOAJ)
Ebary
EBSCOHost
Elsevier
EMERALD
Journal of Documentation (1945-2018)
Library and Information Science Abstract (LISA) (1969-2018)
Library Literature (1970-)
Proquest On-Line Bell & Howell (1986-)
Records Management Journal (1990-)
Science Citation Index
Scopus
Social Science Citation Index
SpringerLINK
Türkiye Bibliyografyası (1935-)
Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952-)
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni (1952-1986)
Türk Kütüphaneciliği (1987-2018)

ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı (2002-)
Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT)
YÖK Tez Kataloğu

Araştırmada ayrıca Google ve Google Scholar arama motorlarından çalışmaya ilişkin taramalar yapılmıştır. Yapılan taramalarda kullanılan anahtar kelimeler şu şekildedir:

Ethics	Etik
Ethical Behavior	Etik Davranışlar
Academic Dishonesty	Akademik Sahtekârlık
Plagiarism	İntihal
Types of Plagiarism	İntihal Türleri
Unethical Behavior	Etik Dışı Davranış
Cheating	Kopya
Avoiding Plagiarism	İntihali Önleme
Plagiarism Detecting Tools	İntihal Tespit Araçları

Araştırma raporunun yazımında, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından hazırlanan Yüksek Lisans Tezi, Sanat Eseri Raporu, Doktora/Sanatta Yeterlilik Tezi ve Sanatta Yeterlilik Eseri Çalışması Raporu Yazım ve Basım Yönergesi** (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005) kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan kaynaklara yönelik alıntı yapma ve kaynak gösterme, **“Bilimsel Yayınlarda Kaynak Gösterme, Tablo ve Şekil Oluşturma Rehberi APA 6 Kuralları”** (Şencan ve Doğan, 2017) dikkate alınarak yapılmıştır.

2. BÖLÜM

BİLİMSEL ETİK, AKADEMİK SAHTEKÂRLIK VE İNTİHAL

Dünyaya gelen her birey bir takım faaliyetler ile yaşamını sürdürür ve gelişimini tamamlar. Bireyin gelişiminde en önemli etkenlerden biri gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleridir. Sürekli eğitim, araştırma ve gelişme halinde olan bireylerin yaptıkları ve yürüttükleri eğitim/araştırma faaliyetlerinde bazı kurallara dikkat etmeleri gerekmektedir.

Ürettiği yeni bilgilerle bilime katkıda bulunan ve araştırma merkezleri olan üniversitelerin, bireylerin eğitimlerinde oldukça büyük ve önemli bir payı vardır. Toplumda bilimsel bilginin esas üreticileri üniversitelerdir. Bu nedenle bu eğitim kurumlarının araştırma kurallarına bağlılığı önemlidir.

Üniversiteler, eğitim ve araştırma faaliyetlerini sürdürürken bireylere bir takım araştırma kurallarının öğretilmesini ve bu kuralların bilinçli şekilde uygulanmasını sağlar. Bu kurumların, en önemli görevlerinden biri de sürekli araştırma içinde olacak ve bu araştırmaları yaparken de bir takım kuralları göz ardı etmeyecek niteliklere sahip öğrenciler ve akademisyenler yetiştirmek olmalıdır. Üniversitelerin bu derece önemli olduğu bir ortamda akademik araştırmaların bilimsel nitelikte ve etik kurallara uygun olarak yapılması anlamında bu kurumlara çok fazla görev düşmektedir. Bireylere eğitim aldıkları alanda uzmanlaşma imkânı sunmanın yanı sıra araştırma becerisi kazandırmak, doğru ve güvenilir bilimsel bilgi üretmek, araştırma etiği değerlerini kazandırmak, bireyleri toplumun ve mesleki çevrenin benimsediği bir takım doğrulara göre hareket etmeleri konusunda bilinçlendirmek ve yönlendirmek de yine akademik birer kurum olan üniversitelerin görevidir.

Akademik sahtekârlık olarak adlandırılan bilimsel etiğe aykırı olan davranışlar, bilim için bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle son zamanlarda teknolojinin gelişmesiyle aranılan bilginin kolay erişilebilir olmasından dolayı bu tür usulsüz davranışların daha da yaygınlaşmış olması, bilim ile uğraşan kurum, kuruluş ve kişilere sorumlu oldukları birincil görevlerin yanında başka görevler üstlenmelerinin yolunu açmıştır.

Akademik etik dışı davranışların başında gelen intihal kavramı özellikle öğrenciler arasında giderek yaygınlaşmaktadır. Lupton, Chapman ve Weiss (2000, s. 231)'ın da belirttiği gibi öğrencilerin bu tür akademik usulsüzlük içeren davranışlara, yani intihal ve kopyaya sıklıkla başvurmaları kurum için iki yönden olumsuzluk teşkil etmektedir. Değerlendirme aşaması bu iki olumsuzluktan ilkidir; yani bu şekilde hazırlanmış bir çalışma değerlendirilirken öğrencilerin ne tür yetenekleri kazandıkları tam olarak saptanamamaktadır. İkinci olumsuzluk ise öğrencilerin intihale veya kopyaya başvurmaları o konuda bilgi birikimi olarak eksik olduklarını göstermesidir.

Üniversiteler başta olmak üzere, eğitimin her aşamasında eğitim veren tüm kurumlarda, bilimsel etiğin önemi ve kuralları üzerinde durulması, bu kuralların ihlali halinde ciddi yaptırımların uygulanması ve bunun sürdürülebilirliği önemlidir. Avaroğulları (2012, s. 2)'na göre, teknolojik gelişmelerin son hızla arttığı, öğrencilerin hemen her ortamdan istedikleri bilgiye erişebildikleri ve bunları istedikleri şekilde kurallara çok da uymadan kullanabildikleri bir dönemde, kurumlar akademik etik dışı davranışlarla mücadeleye yenik başlamaktadırlar.

Daha öğrencilik yıllarında etik dışı davranışlar konusunda bilinçlenmemiş olan bireyler, ileride meslek hayatlarında ciddi sıkıntılar yaşayabilmekte ve sıklıkla etik dışı davranışlara yönelebilmektedirler. Bu araştırmanın odak noktasını oluşturan akademisyen grubu içinde yer alan araştırma görevlisi kadrolarında çalışan kişilerin etik kavramını teorik ve uygulama anlamında hayatına iyi oturtmuş olması, bilimin ilerlemesi için oldukça önemlidir.

Araştırmanın bu bölümünde bilim etiği kavramı ve akademik etik dışı davranışların (sahtekârlığın) neler olduğu açıklanacak, bu davranışlardan, son zamanlarda giderek yaygınlaşan ve bu çalışmanın esas odak noktasını oluşturan intihal kavramı üzerinde durulacaktır.

2.1. ETİK

Etik, Aristoteles'ten bugüne kadar hem uygulamalı hem de teorik yönleri ile felsefenin alanı içine girmektedir. Etik, bir alana özgü gerçekleri ortaya çıkarmada ve alanın gereğini yerine getirmede uyulması gereken davranışları da belirler (Finnis, 1983, s. 4).

Aydın (2001, s. 4), etiği ahlak kavramı ile örtüşen, davranışları iyi/kötü, doğru/yanlış şeklinde sınıflandıran ve bu davranışların ne gibi sonuçlar meydana getireceğini belirten bir felsefe alanı olarak tanımlamıştır.

En temel ve basit tanımıyla etik kavramı, Türkçe Sözlükte de “ahlak” olarak tanımlanır ve ahlak kavramı da “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları” şeklinde açıklanır (Türk Dil Kurumu, 2005a). Tanımdan da anlaşılacağı üzere etik; toplumsal düzeni sağlayan, genel geçer olarak kabul edilmiş, birçok çalışma alanını içinde yer alan kurallardır.

Etik üzerine bir diğer tanım da Türkiye Bilimler Akademisi (2002) tarafından insanların hayatlarını devam ettirirken bir takım davranışları sergileyip sergilememe konusunda doğruyu-yanlışı, iyiyi-kötüyü ahlaki kurallar çerçevesinde değerlendirerek saptamayı sağlayacak bir takım araçlar ortaya koydukları bir bilim dalı şeklinde yapılmıştır. Yılmaz (2007, s. 44) etik ilkeler ile ilgili olarak “beklentileri artırmak için, bu konudaki söylemleri yasallaştırmak, etiksel karar vermeyi teşvik etmek ve uygulamalar için yetkinin kötüye kullanımını engellemek için en temel amaçtır” demiştir.

Etiğin sözlük anlamından yola çıkarak, etik dışı davranışlar, toplumun kabul ettiği kurallara uymayarak toplumda bir takım işlerin aksamasına ve düzenin bozulmasına neden olan hareketler olarak tanımlanabilir.

Çoğu zaman etik ve ahlak kavramları birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak iki kavram arasında temelde bir farklılık vardır. Ahlak, felsefe biliminin içinde yer alan bir kavramdır; bilimin etik kurallar dâhilinde yapılması gerekmektedir (İnci, 2009, s. 69). Bu iki kavram (etik ve ahlak) her ne kadar birbirinin yerine kullanılarak aynı anlamdaymış gibi bir algı yaratsa da aslında kullanıldıkları yerler farklıdır. Aydın'a (2001, s. 3) göre ahlak, daha çok toplumu ilgilendiren ilkeler ve kurallarla ilgilidir ve genel olarak kabul görmüş, bireyler tarafından sorgulanmayan, toplumdan topluma değişebilen değerleri ifade eder. Kuçuradi (2003, s. 7), etiğin ahlaktan ayrıldığı noktayı, bireylerin yaşadıkları toplumun sahip olduğu kültürel değerlerden, düşüncelerden ve dinlerden bağımsız olarak düşünülmesi gereken kurallar olarak belirtmiştir.

Günümüzde, etik kavramının önemi bir kez daha belirgin olarak ön plana çıkmıştır. Bu gereklilik bağlamında, etiğin tam olarak ne olduğu, neleri kapsadığı ve etik ilkelerin hayata nasıl geçirilebileceği daha özenli öğretilmelidir (Akkaya, 2015, s. 252). Bu durumun sağlanmasının önemini Akkaya (2015, s. 252), *"etik ve etik değerler, insan yığınlarını 'toplum'a, insanları da 'birey'e dönüştürecek gücün temel kaynağıdır"* şeklinde belirtmiştir.

Altunışık ve diğerleri (2007, s. 19), bilim araştırmalarının temel amacını söz konusu alanda yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlamak ve var olan bir soruna çözüm yolu bularak o alanın gelişmesini sağlamak şeklinde belirtmiştir. Buna göre, bilime katkı sağlamak adına yapılan araştırmalarda etik kurallar göz ardı edilmemeli ve araştırmanın başından sonuna kadar bu kurallar çerçevesinde hareket etmeye özen gösterilmelidir. Bilim ve etik her zaman iç içe düşünülmelidir. Bir bilimsel çalışma her zaman daha önceki çalışmalardan beslenerek ortaya çıkar ve o bilimsel alanda var olan sorunların çözüme kavuşmasına yardımcı olur. Dolayısıyla bilimsel çalışmalarda göz ardı edilen etik kurallar bilime zarar verecektir.

Bilimsel araştırma, var olan bir soruna/probleme güvenilir çözümler aramak için planlı ve sistemli bir şekilde uygun verileri toplama, toplanan verileri analiz etme, değerlendirme ve raporlama sürecidir (Mouly, 1963; Best, 1959'dan aktaran; Karasar, 2013, s. 22). Bilimsel araştırma sürecinde ve bu sürecin sonunda sonuçları rapor ederken, araştırmacının dürüst olması ve etik değerlere uyması gerekmektedir.

Tüm meslek alanlarında uyulması gereken etik ilkeler vardır ve Yılmaz (2007, s. 37)'a göre hangi toplumda olursa olsun aynı işi yapan meslektaşların bu ilkelere ve değerlere göre mesleklerini yapmaları önemlidir. Bireylerin mesleklerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirirken bazı ilkelere göre hareket etmesi ile birlikte bireysellik bir kenara bırakılacak ve meslek içi bütünlük oluşacaktır (Subaşıoğlu 1997, s. 469).

Mesleği bilim üretmek olan kişi, etik ilke ve değerlerin gerektirdiği davranışları mesleki hayatı boyunca benimser ve bu davranışlara göre hareket eder. Bu bağlamda öncelikli ve temel uğraş alanı bilim olan akademisyenlerin meslek hayatlarında bilimin gerektirdiği etik ilke ve değerlere uyarak hareket etmeleri, bilimin bütünlüğünü ve güvenilirliğini sağlayacaktır.

Bilgi üretim sürecinin herkes tarafından yönetilemeyeceği ve ilgili alana dair bir "uzmanlık" bilgisine sahip olmayı gerektirdiğini vurgulayan Akkaya ve Yıldırım (2017, s. 81), söz konusu sürecin, bir plan çerçevesinde, gerekli kurallara uyularak, sistemli bir şekilde yürütülmesinin bilimin ilerlemesi için ne kadar önemli olduğuna değinmişlerdir.

Kişilerin meslek hayatlarını, mesleğin gerektirdiği etik ilkeler doğrultusunda yürütebilmelerinin bazı zorunlulukları olduğunu belirten Yılmaz (2015, s. 138-139), bunları şu şekilde sıralamıştır:

- Söz konusu mesleki eylemler ile ilgili tam ve doğru bilgi birikimine sahip olmak.

- İnsanın değerli olduğuna inanmak ve buna göre hareket etmek.
- Etik ilke ve değerlerin bilincinde olmak.

Buna göre, akademik hayatın ve bilimsel araştırmaların gerektirdiği bilgi birikimine sahip olan bir araştırmacı ve akademisyenin her yaptığı çalışmada etik ilkeleri göz önünde bulundurması beklenir.

Etikğin bilimsel araştırmayla iç içe geçmesi, adeta bir bütün olması gerekir ki bilim toplumun içinde yer edinsin, güvenilirliğini ve gerçekliğini korusun (İnci, 2009, s. 70). Bilimde de ahlaklı davranmak her alanda olduğu gibi önemlidir. Bilimin ilerlemesi ve toplumun bilimsel araştırma yapan kişiye değer vermesi, yaptığı çalışmaların güvenilir olmasıyla sağlanır (Türkiye Bilimler Akademisi, 2002, s. 11). Güven vermeden yapılan, etik değer ve ilkelere uymadan yürütülen bir çalışma, bilime katkı sağlamadığı gibi bilimin gerilemesine de neden olabilmektedir.

2.2. BİLİM ETİĞİ

Etik ilkelerin, özellikle bilim ve araştırma konularında, üzerinde özenle durulmalı ve bu ilkelere hassasiyetle dikkat edilmelidir. Bilimsel araştırmaların temelini dürüst yollarla ulaşılmış ve güvenilir bilgiler oluşturur. Güvenilir yollarla elde edilmemiş veya sunulmamış bilgi, bilime her zaman zarar verir. Bilimsel araştırmalarda dürüst bilgiye ulaşip o bilgiyi düzenleyip sunmanın yolu etik kurallardan geçmektedir (Aydın, 2001, s. 110). Buna göre, bilimin etik ilke ve davranışlarla iç içe geçmesi bilim etiğidir.

Örs (1994, s. 38)'e göre bilim etiği, bilimsel faaliyetlerin yürütülmesi sırasında karşılaşılan bir takım “değer sorunları” ve bu sorunlara getirilen çözüm önerilerini içine alır (aktaran Balcı, 2016, s. 311).

İrzık ve Erzan (2008a, s. 1-2)'a göre, bilim etiği;

“bir yandan bilim erdeminin anlamını ve temellerini araştırır, diğer yandan normatif bir yaklaşımla bilimsel araştırmanın hazırlık safhasından yayınlanmasına kadar bilimsel faaliyetin her aşamasında uyulması gereken etik ilke ve normları tanımlar; bilim insanlarının meslek etiğini, yani mesleklerini icra ederken benimsemeleri gereken değerleri ve uymak zorunda oldukları kuralları belirler.”

Bilim etiği kavramı “bilimsel yanıltma, özensiz ve disiplinsiz araştırma (sloppy research), bilimsel sahtekârlık (fraud) ve yalancılık, yayın intihalleri, çıkar çatışmaları, ikram yazarlığı, yazarlık hakkı ve sırasının gözetilmemesi” gibi konuları içine almaktadır (Büken, 2006, s. 166-167). Boydak (2011, s. 37), özensiz ve disiplinsiz araştırma kavramlarını, araştırmacının kasıtlı olmamasına rağmen “dikkatsizlik ve yetkin olmaması” nedeniyle araştırma esnasında kusur işleyebilmesi olarak nitelendirmektedir.

İnci (2009, s. 69), bilimi “gerçeği arama eylemi” olarak tanımlamış ve bilimsel bilginin gerçeklik ve doğrulukla ilgili olduğunu belirtirken; Uçak (2012, s. 173), bilimsel bilginin en önemli özelliğini yani bir yöntemle göre yapılmasının, bir önceki bilgilerden kopya edilmeden kendine has nitelikler taşımasının ve güvenilir olmasının gerektiğini vurgulamıştır. Bilimsel bilginin güvenilir olma, gerçeği ve doğru olanı yansıtırma özelliği gereği, bilim etiği kavramı ortaya çıkmaktadır. Bilimsel bir çalışmanın güvenilir ve doğru olması doğru verilerle doğru yöntemlerle yapılmasına bağlıdır.

Buna göre, dürüstlük bilimsel araştırmalarda bilim etiği kapsamında önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Memduhoğlu (2007, s. 29), bilimsel araştırmalarda dürüstlükten kast edilenin, araştırmacının sonuçlarının dikkat çekmek, maddi veya manevi (ün ve unvan kazanmak) kazanç elde etmek gibi amaçlardan dolayı çarpıtılmaması olduğunu ifade etmiştir.

Bilimsel bilginin üretiminden yayımına kadar geçen süreçte, yani bilimsel araştırma sürecinde sürecin etik olarak değerlendirilmesini sağlayacak bazı

ölçütler vardır (Örs, 1994 s. 61-62; aktaran, Memduhoğlu, 2007, s. 29). Bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir:

➤ **Bilimsel araştırmaya başlarken:**

- Söz konusu araştırmanın yapılması mümkün müdür ve bilime veya ilgili alana getireceği yenilik/katkı nedir?
- Araştırmayı yapan bireylerin konuyla ilgili bilgileri yeterli midir?
- Ulaşılması hedeflenen sonuçlara ulaşamadığında bu durumu belirtmede bir sakınca görmeden dürüst bir şekilde bunu rapor edebilecek midir?

➤ **Bilimsel araştırma devam ederken:**

- Veri toplama aşamasında kullanılacak kişiler söz konusu araştırma hakkında yeterince bilgilendirilmiş midir?
- Ankete veya deneye katılan kişilerin karşılaşılabilecekleri olumsuz durumlar net midir?
- Verilerin toplanmasında dürüst olunmuş mudur?

➤ **Bilimsel araştırma biterken:**

- Bilimsel araştırma, halka rahatlıkla sunulabilir mi?
- Araştırma sırasında kullanılan ve araştırmanın temel aldığı kaynaklar belirtilmiş midir?
- Araştırma probleminin çözümüne uygun mudur?
- Araştırmaya başından sonuna kadar yardımcı olanlar, katkıda bulunanlar belirtilmiş midir?

- Bir başkasına ait fikir, cümle, eser, grafik, vb. izin alınmadan ya da kişinin haberi olmadan kullanılmış mı? Böyle bir durumla karşılaşıldığında herhangi bir yaptırım uygulanacak mıdır? Kurum veya kuruluşların bu konu ile ilgili belirlenmiş yönetmelik, mevzuat veya kuralları var mıdır?

Bu doğrultuda, bilimsel araştırma üç bölüme ayrılarak bu aşamalar sırasında uygulanması gereken etik değerlendirme ölçütleri sıralanmıştır ve bu ölçütler ışığında yürütülen bir araştırma, araştırmacının etik kurallara göre hareket ettiğinin göstergesidir. Etik kurallara uyarak bir araştırmayı yürütmek bilimin ilerlemesi için atılmış en önemli adımdır.

İnci (2009, s. 72), araştırma sırasında araştırmanın planlamasından yürütülmesi ve yayına hazır olmasına kadar geçen süreçte dikkat edilmesi gereken noktalar şu şekilde belirtmiştir:

- Araştırmanın dürüstlük ve açıklık ilkelerine göre yapılması,
- Başka bir araştırmacının çalışmalarından yararlanıldığında gerekli ve uygun şekilde atıfta bulunulması, yapılan alıntıların bilim etiği kurallarına uygun yapılması,
- Bilimsel araştırma sürecinin başından sonuna kadar tarafsız olunması, araştırma sonuçlarının araştırmayı yapan kişi tarafından istediği doğrultuda değiştirilmemesi.

Resnik (2015) de bilimsel araştırmalarda etik kurallara göre hareket edilmesi gerektiğinin birçok nedeni olduğunu belirtmiş ve bunları şu şekilde sıralamıştır:

1. Çalışmanın amacına doğru, güvenilir ve hatalardan kaçınarak ulaşmasını sağlamak için etik kurallara uyulmalıdır. Böylece çarpıtılmış ve uydurulmuş verilerin sunulmasının önlenildiği ve hataların en aza indirildiği, gerçekleri sunan bir çalışma yapılabilir.

2. Bilim etiği kuralları; araştırmalar farklı alanlardaki veya kurumlardaki kişilerle birlikte yürütüldüğünde, güvenilirlik, hesap verilebilirlik ve karşılıklı saygı gibi birlikte yürütülen çalışmalarda olmazsa olmaz olan bu değerlerin korunmasını sağlar. Hiçbir araştırmacı emek verdiği bir şeyin çalınmasını istemez ve her araştırmacı ortaya çıkardığı bir eser için hakkı olan atıfı alarak, fikri mülkiyet haklarının korumasını ister.
3. Bilimsel araştırmalarda etik kurallara uyulması, araştırma için gerekli olan kamu desteğinin sağlanmasına da yardımcı olmaktadır. Bir araştırmanın güvenilir ve etik kurallara uygun olarak yürütülmesi, araştırmaya bütçe bulunmasını kolaylaştıracaktır.

Buna göre, bir bilimsel araştırmanın yürütülmesinde etiğin önemi şüphesiz ki ilk sırada gelir. Bilim ve araştırmayla uğraşan her kurumun, yapılan çalışmaların denetlemesini ve değerlendirilmesini iyi yapabilmek adına, belirli etik kurallarının olması gerekmektedir.

Etik kuralların dayandığı ilkeleri aşağıdaki gibi listeleyebiliriz (Resnik, 2015):

Dürüstlük (Honesty): Bilimsel araştırmaların olmazsa olmazı, bilim etiğinin en önemli ilkesidir. Araştırmacının, dürüstlük ilkesini göz ardı etmeksizin güvenilir bir çalışma ortaya koyması gerekir. Araştırma verilerinin sunumunda yanlış ve uydurma veriye yer verilmemeli. Yanlış beyanda bulunarak meslekten olan kişiler, halk ve en önemlisi de bilim kandırılmamalıdır.

Tarafsızlık (Objectivity): Tarafsızlığın ön planda olması gereken durumlarda (verilerin analizi ve yorumunda), araştırmacının tarafsızlığını koruması gerekmektedir. Araştırmanın sonucunu etkileyebilecek kişisel maddi ve manevi çıkarlar göz ardı edilmelidir.

Bütünlük (Integrity): Çalışmanın tutarlılığı için çaba gösterilmeli ve başta verilen sözlerin yerine getirilmesi, çalışmanın başından sonuna kadar samimiyetin korunması önemlidir.

Dikkat (Carefulness): Mümkün olduğunca dikkatli bir şekilde hareket edilip, ihmalden kaynaklanabilecek hatalardan kaçınılmalıdır. Bilimsel bir araştırmayı en az hata ile tamamlamak için araştırmada yararlanılan diğer kişilerin çalışmalarını dikkatli bir şekilde incelemek gerekmektedir. Araştırma sırasında dikkatli olunması gereken bir diğer aşama, verilerin toplanması ve analizi aşamasıdır. Bu aşamada yapılacak en ufak hata çalışmanın güvenilirliğini sarsacaktır.

Açıklık/Netlik (Openness): Araştırmada kullanılan kaynakların, elde edilen verilerin ve fikirlerin paylaşılması, araştırmanın açık olmasını sağlayacaktır. Araştırmacının olumlu veya olumsuz her türlü fikri hoş görüşü ile karşılaşması gerekmektedir.

Fikri Mülkiyete Saygı (Respect for Intellectual Property): Telif hakları, patentler ve diğer fikri mülkiyet hakları, yayınlanmamış veriler, araştırma yöntemleri veya sonuçları esas sahiplerinin izni olmadan kullanılmamalıdır. Yararlanılan tüm kaynaklara uygun ve doğru bir şekilde atıf verilmelidir ve asla intihal problemine yol açacak bir davranışta bulunulmamalıdır.

Gizlilik (Confidentiality): Görüşmeler sırasında elde edilen, kişilerin mahremiyetini içeren bilgilerin gizliliğinin korunmasına dikkat edilmelidir. Araştırma sonuçlarında, araştırmaya katılan kişilerin bazen güvenliği bazen de mahremiyetleri için bir takım bilgilerin gizli tutulması önemlidir.

Sorumlu Yayın (Responsible Publication): Yinelenen yayından (duplikasyondan) kaçınmak; sadece kişisel kariyer için değil, bilimin ilerlemesi ve gelişmesi için yayın yapmak önemlidir.

Meslektaşlara Saygı (Respect for Colleagues): Birlikte çalışılan iş arkadaşlarına ve meslektaşlara saygı duyulup, onlara adil bir şekilde davranılması gerekmektedir. Yani, araştırmacı kendi çalışmasını ön plana çıkarma kaygısıyla kendinden önce yapılan çalışmaları göz ardı ederek onlara çalışmasında yer vermemezlik yapmamalıdır. Meslektaşların yaptığı çalışmaların küçümsenmemesi, gerektiğinde yardımlaşılması, bilimin ilerlemesi için ayrıca önemlidir.

Ayrımcılık Yapmamak (Non-Discrimination): Meslektaşlara veya öğrencilere karşı, hangi nedenle olursa olsun (cinsiyet, etnik köken, vb.) bilimsel rekabet ile ilişkili olarak ayırım yapılmamalıdır.

Türkiye Bilimler Akademisi (2002, s. 65-66) tarafından belirlenen bilim etiği ilkeleri ise şunlardır:

Gerçeğe Uygunluk: Veriler tamamıyla bilimsel yöntemlerle gerçekleştirilmiş deney ve gözlemlerden elde edilmelidir. Araştırma sürecinde (verilerin değerlendirilmesi ve yorumlanmasında) bilimsel yöntemler harici bir yöntem kullanılamaz. Araştırma raporunda mutlaka elde edilen sonuçlara yer verilmeli, elde edilmemiş hiçbir sonuç araştırma sonucuymuş gibi verilemez.

Bilimsel Araştırmanın Zarar vermemesi: Araştırmaya katılanlara hiçbir şekilde zarar verilmemeli, katılımcılar araştırma ile ilgili olası tüm riskler ve zorluklar hakkında bilgilendirilmeli ve araştırmaya katılım zorla değil, gönüllü bir şekilde olmalıdır.

Sorumluluk ve Haklar: Bir bilim insanı araştırmanın sonuçları hakkında topluma bilgi verme ve ortaya çıkabilecek zararlar ile ilgili uyarılarda bulunma zorunluluğundadır. Ayrıca vicdanının izin vermediği araştırmalara katılmama hakkına sahiptir.

Yazarlar: Araştırma raporunda araştırmaya katılan herkesin ismi yer almalıdır. Araştırma sürecinde aktif bir şekilde görev almamış kişiler araştırmaya yazar olarak eklenemez.

Kaynak Gösterme ve Alıntılar: Yapılan her türlü (makale, kitap, bildiri, vb.) bilimsel çalışmada yararlanılan (yayınlanmış veya yayınlanmamış) kaynaklar, bilimsel yayın kurallarına uygun olarak kaynakçada gösterilmelidir. Evrensel, yani herkes tarafından bilinen bilimsel kuramlar, matematiksel formül ve teoremler dışında hiçbir çalışma bütünüyle ya da bir bölümü ile izin alınmadan ya da orijinal kaynak gösterilmeden çeviri ya da özgün haliyle yayınlanamaz.

Bilim İnsanı ve Akademik Etkinliklerde Etik: Bilim insanları akademik hayatlarının tüm zamanlarında ve öğretim, yönetim ve akademik değerlendirmelere ilişkin görevlerinde bilimsel liyakati esas alır ve etik ilkelerin dışına çıkmaz ve bu ilkeler dışında hareket edenlere göz yummaz.

Yukarıda listelenen etik ilkelere bakıldığında hepsi de bilimi, araştırmaları ve insanlığı korumak ve geliştirmek için düşünülmüş birer adımdır. Bu etik ilkelere herhangi birinin ihmal edilmesi, bilimsel araştırmaların zarar görmesine ve amacına ulaşamamasına neden olacaktır. Bu nedenle bilimsel araştırma yaparken söz konusu ilkeler göz ardı edilmemelidir. Araştırmacıların, araştırma kurallarını yorumlamayı, değerlendirmeyi ve uygulamayı öğrenmeleri ve etik davranışları önemlidir.

2.3. AKADEMİK SAHTEKÂRLIK: TANIMI VE TÜRLERİ

Bilimin ahlaki kurallar çerçevesinde yürütülmesi gerektiği vurgulandığı halde, bilimde etik dışı davranışlar çağımızın en önemli problemlerinden biri haline gelmiş ve son zamanlarda bu konu üzerine yapılan çalışmaların sayısı giderek artmaya başlamıştır. Balcı (2016, s. 311), kişinin sahip olduğu etik ilkeleri, etik

dışı davranışlara, yani akademik sahtekârlığa karşı savunmak için kullanacağı bir araç olarak görmektedir.

Bilimsel bilgi üreten kişiler, amaçlarına göre (kariyer yapmak, bilgi üretmek, itibar elde etmek, çevresini etkilemek, vb.) üzerlerinde bir takım baskılar hissedebilirler ve bu tür baskılar da akademik sahtekârlıklara neden olabilmektedir (Balci, 2016, s. 311).

Irzik ve Erzan (2008b, s. 22)'a göre bilim insanının ve bilimin amaçları çatıştığı, yani bilim insanı bilimi sadece “ünlü olmak” için yaptığı zaman, bilim insanı sahtecilik, bilimsel verileri gizleme ya da çarpıtma gibi etik dışı davranışlara yönelebilir. Yine Irzik ve Erzan, “Araştırmaya kötü niyetli müdahale” etmeyi önemli bir akademik kusur olarak görmekte ve hangi nedenle olursa olsun, bir araştırmacının –kendisinin haberi olmaksızın– deneyine veya hesaplamalarına müdahale etmeyi, araştırmada kullandığı araçlara zarar vermeyi veya onları saklamayı bilim etiği ile bağdaştıramamaktadır (2008b, s. 23).

Türkiye Bilimler Akademisi etik dışı davranışların dürüst bir şekilde çalışırken gözden kaçan hatalar, düzensiz/özensiz çalışmanın sonucunda meydana gelen yanlışlar ve aslında en önemlisi de bilerek/kasti şekilde yapılan hatalar gibi üç şekilde yapılabileceğine dikkat çekmiştir (Türkiye Bilimler Akademisi, 2002, s.36).

Bu doğrultuda Türkiye Bilimler Akademisi etik dışı davranışları beş başlık altında listelemiştir:

1. Disiplinsiz (Dikkatsiz ve Özensiz) Araştırma: Araştırmayı yapan kişinin aslında herhangi bir kasti tutumu olmadan yapılan ve bilime çok fazla (telafisiz şekilde) zarar vermeyen etik dışı davranış olarak nitelendirilebilir.

2. Yinelenen Yayın (Duplication): Yazarın yayın sayısını artırmak adına bir çalışmayı birçok bilimsel dergide yayımlatmak ya da çalışmayı birkaç

kısma bölerek ve kısmi değişiklikler yaparak “salam dilimleme” diye tabir edilen davranışı sergilemesiyle ortaya çıkan etik dışı davranış türüdür. Bu davranış ile karşılaşan birçok bilimsel dergi ilgili yazar için olumsuz düşünebilmektedir.

3. Sahtecilik, Saptırma veya Aldatmaca (Falsification): Yürütülen bilimsel çalışmanın verilerinin kasti olarak yazarın fikirlerini destekleyecek doğrultuda değiştirilmesidir. Veriler üzerinde yapılan değişikliklerin kanıtlanması oldukça zor olduğu için, bilimsel araştırmalarda en sık başvuru alan etiğe aykırı davranıştır.

4. Uydurmacılık (Fabrication): Hiç araştırma yapmadan, “masa başı araştırma” yaparak yani uydurma, eksik ya da hiç var olmamış verilerle yazılmış makalelerde gözlemlenen davranıştır.

5. Aşırmacılık (Plagiarism): Bir başkasının yaptığı çalışmayı, çalışmasında sunduğu fikirleri ve kullandığı verileri hiçbir kaynak belirtmeden, atıf vermeden, sanki kendi çalışması ya da fikirleriymiş gibi kullanarak yayınlamasıdır.

Türkiye Bilimler Akademisi’nin raporunda belirtilen yukarıdaki beş başlık, TÜBİTAK’ın (2006) “Bilimsel Dergilere Gönderilen Makalelerde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar” başlıklı raporunda aynen yer almış ve bunlara ek olarak raporda diğer etik dışı davranışlar şu şekilde sıralanmıştır:

- **Dilimleme (Least Publishable Units):** Yapılan bir çalışmanın sonuçlarını bütünselliği bozacak şekilde bölerek farklı birçok çalışmada kullanmak.
- **Destek Belirtmeme:** Bir kurum ya da kuruluş tarafından destek alarak yürütülen çalışmaların sunum veya yayımında destek verenlerin desteğini belirtmemek.

- **Yazar Adı Değişikliği:** Birden fazla yazarı olan çalışmalarda yazar adlarını kasti olarak çalışmadan çıkartmak, yazar sırasını değiştirmek, çalışmada emeği olmayan yazar adları eklemek şeklinde yapılan etik dışı davranışlar.

Son zamanlarda pek çok nedenle artış gösteren etik dışı davranışlardan olan intihal (aşırı macılık) bu çalışmanın odak noktasıdır.

“Akademik sahtekârlık, kişinin kendisi için haksız bir şekilde akademik avantaj oluşturma ya da akademik çevrenin bir üyesi için haksız bir akademik avantaj veya dezavantaj oluşturma ile oluşabilecek herhangi bir girişimdir.” (Academic Misconduct, 2017). Bu girişimler kopya, intihal, bir arkadaşına hak etmediği halde akademik başarı kazanması için yardım etme gibi birçok davranış kapsamaktadır (Academic Misconduct, 2017). Akademisyener zaman zaman bu tür davranışlara değişik birçok nedenle başvurabilmektedir. Öğrenciler arasında da akademik sahtekârlığa başvurma en önemli nedeni bir dersten başarı elde etmektir.

Akademik sahtekârlığa yönelik olarak bir diğer tanım Ikupa (1997) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre akademik sahtekârlık, *“Kişilerin yeteneklerinin ya da bilgilerinin test edilmesi aşamasında ortaya koyduğu bir takım etik olmayan ve yasadışı olan davranışlardır.”* (Aktaran; Aluede, Omoregie ve Osa-Edoh, 2006, s. 99).

Akademik sahtekârlık akademik dünyada araştırmacılar açısından önemli bir sorundur. Çünkü, akademik sahtekârlık olarak nitelendirilen davranışlar kişilerin tüm hayatları boyunca sergileyecekleri davranışları şekillendirdiği gibi eğitim/öğretim kurumlarını da geleceğe yönelik gerçekleştirmek istedikleri hedeflerinden uzaklaştırmaktadır (Harding, Carpenter, Finelli ve Passow, 2004).

Işıksoluğu (1993, s. 4) “Bilimsel Yayınlar Dürüstlük Boyutu” başlıklı çalışmada bilimsel yayınlarda yapılan kusurları şu şekilde belirtmiştir:

- Akademik unvan alma ile ilgili yönetmeliklerde bilimsel çalışmaların değerlendirilmesi konusunda bazı açıklamalar bulunmasına karşın, bu açıklamaların kişisel değerlendirmeleri, kayırcılığı veya haksızlığı azaltabilecek ya da engelleyecek kriterler getirmemesi.
- Yine akademik unvan alabilmek adına yayınların niteliğinin değil, niceliğinin önemli olduğu düşüncesiyle yayınların gereksiz şekilde uzatılarak niteliğinin düşürülmesi.
- Yayınlarda yazarların sayısı ve sırası da önemli bir sorundur. Bir çalışmanın, arkadaşlık ya da bir takım baskılar neticesinde ortak yayınmış gibi gösterilmesi veya unvan, alt-üst ilişkilerinden dolayı yoğun emek harcamayan birisinin ilk yazar olarak kaydedilmesi.
- Daha önce yapılan bir çalışmanın başlığında ya da içeriğinde bir takım değişiklikler yapılarak farklı farklı toplantılarda sunulması ve dergilerde yayınlanması.

Uzbay (2006, s. 25), bilimsel yayınlarda “bilim etiği” ilkelerine uyulmama, yani akademik sahtekârlığa yönelme nedenlerini aşağıdaki gibi gruplandırmıştır:

- *“Bir şey olmaz mantığı”*: Ezberci bir eğitim sistemine sahip olmakla birlikte eğitim sistemi içerisinde bilim etiği konusuna kapsamlı şekilde yer verilmemesi
- *“İdare et mantığı”*: Herhangi bir kural ihlalinde araştırmacının sığındığı mantıktır.
- *“Bak bu seferlik idare ediyorum; bir daha olmasın mantığı (bir defadan bir şey olmaz mantığı)”*: Bu mantığa göre meydana gelen akademik sahtekârlığın genellikle kuvvetli, yani hatırı sayılır kişilerin devreye girmesi ile göz ardı edilmesinde sakınca yoktur.

Yukarıda verilen akademik sahtekârlığa neden olan “mantıkların” ortaya çıkmasındaki en önemli neden, bu usulsüzlüklerin denetimini yapanların, yani

“etik kurul” üyelerinin de bilim etiği ilkelerini benimsememiş olmasıdır (Uzbay, 2006, s. 25).

Eminoğlu (2008, s. v), akademik sahtekârlık davranışlarından biri olan kopya ile ilgili olarak, eğitimin her aşamasında olduğu gibi üniversite öğrencileri tarafından sıklıkla başvurulduğunu ve çok normal bir olaymış gibi, genel geçer bir algıya dönüştüğünü belirtmiştir.

Hilekârlık olarak nitelendirilen kopya çekmek öğrenciler arasında oldukça yaygındır ve aşağıda verilen, hoş karşılanmayan davranışları kapsar (Las Positas College, 2015):

- Sınavlarda veya ödevlerde bir başkasından kopya çekmek
- Ödevlerinin veya görevlerinin tamamını ya da bir bölümünü başkasına yaptırmak
- Para karşılığında ödev yaptırmak
- Daha önce başka bir ders için yapılmış bir ödevi başka bir dersin ödevi için de kullanmak.

Lambert, Hogan ve Barton (2003), öğrencilerin başvurduğu akademik sahtekârlık davranışlarını sınavlarda kopya çekmek, başkalarının çalışmalarını izinleri veya haberleri olmadan kullanmak, ödevleri para karşılığı başkasına yaptırmak, intihal yapmak, kuralları kasti olarak ihlal etmek, araştırma sonuçlarını değiştirmek, kullanmadığı kaynakları kullanmış gibi göstermek (kaynak uydurma) şeklinde belirtmiştir.

Görüldüğü üzere literatürde yapılan tanım ve görüşlerde kopyanın net bir şekilde akademik sahtekârlık kavramı içerisinde ele alındığı anlaşılmaktadır. Tük Dil Kurumu (2005a), kopyayı “*Bir sanat eserinin veya yazılı bir metnin*

taklidi, asıl karşıtı”; “Bir sınavda soruları cevaplamak için başka birinden veya bir yerden gizlice yararlanma” şeklinde tanımlamıştır.

Kopya çekme eylemi; sınav, ödev veya bilimsel araştırma esnasında bazı kaynakların kullanılmasına izin verilmediği halde o kaynakları kullanmak, başkalarından sınav ya da ödev yapımı esnasında yardım almaktır (Tan, 2001, s. 32). Molnar ve Kletke (2012), kopyayı fikri mülkiyet hakkı ihlaliyle bağdaştırarak, akademik sahtekârlık davranışları içerisinde ele almıştır. Bu tanımlara göre kopya çekme eğiliminde olan ve bunu uygulayan bir kişi, bu eylemin sonucunda hak etmediği bir başarı, ödül, unvan, vs. kazanabilmektedir. Özden ve Özden (2015, s. 89) kopya çekmeyi *“öğrencinin başarılı olma amacını gerçekleştirmek üzere sınav öncesi ve sınav sırasında yaptığı etik olmayan eylemler ile kendisine ya da bir başka öğrenciye menfaat sağlamasıdır.”* şeklinde tanımlamıştır.

Yukarıda verilen tanımlamalarda hangi davranışların kopya olarak algılanması gerektiği hemen hemen birbirine yakın davranışlar çerçevesinde verilmiştir. Ancak Moeck (2002, s. 481), kopya çekme eylemini de içeren etik dışı davranışlara aşağıda yer alan şu unsurları da eklemiştir.

- Kütüphanede bulunan bir bilgi kaynağını sırf başkaları bilgiye erişemesin diye çalmak,
- Sınıfta kullanılan araçlara diğer öğrencilerin kullanımını engelleyecek şekilde zarar vermek,
- Ortak kullanılan bilgisayarlara bir takım programların kullanılamaması, çökmesi, için virüs programları yüklemek,
- Sınav esnasında kopya çeken arkadaşlarına göz yummak veya onların kopya çekmelerine yardımcı olmak.

Akademik etik dışı davranışlara yönelik yapılan araştırmalarda ve tanımlamalarda “kopya” terimi her ne kadar temel akademik sahtekârlık davranışı olarak ele alınsa da, bir diğer ele alınması gereken önemli kavram “intihal” kavramıdır.

2.3.1. İntihal

İntihal problemine karşı giderek artan bir ilgi söz konusudur. Son zamanlarda intihal eğitimin her aşamasında en sık rastlanan akademik sahtekârlık türlerinden biri olarak nitelendirilmektedir. Literatürde, akademik etik dışı davranışların, özellikle de intihal probleminin farklı nedenlerle artış gösterdiğine değinilmektedir. Literatürde intihali farklı açılardan ele alarak yapılan çok sayıda tanım olduğu görülmektedir (Bretag, 2005; İnci, 2008; Pritchett, 2010; Köse ve Arıkan, 2011; Uçak ve Ünal, 2015). Bu tanımlara bakıldığında, konuyu farklı açılardan ele alsalar da intihalin “bir başkasının çalışmasını kaynak göstermeksizin kendi çalışmasıymış gibi kullanmak” şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Babbie, 2005).

İntihalden uzak durabilmek için öncelikle intihalin tam olarak ne olduğu anlaşılmalıdır. Buna göre literatürde intihal üzerine yapılan tanımlara kısaca bakmakta yarar vardır.

Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlükte aşırma (intihal), “*Başkalarının yazılarından bölümler, koşuklarından dizeler alıp, kendininmiş gibi gösterme ya da başkalarının konularını, kavramalarını benimseyip değişik biçimlerde anlatma*” (Türk Dil Kurumu, t.y) olarak tanımlanmaktadır. Merriam-Webster Çevrimiçi Sözlükte (Plagiarize, t.y) yer alan tanımda “bir çalışmaya atıf vermeksizin veya bir fikrin ya da ürünün esas sahibini belirtmeksizin kullanmak; bir bakıma edebi hırsızlık yapmak” olarak intihalin bilinçli olarak yapılabileceği vurgulanmıştır.

Türkiye Bilimler Akademisi’nin intihale yönelik yaptığı kapsamlı tanımlamaya bakıldığında da intihalin; “*Bir başkasına ait olan fikrin, buluşun, araştırma*

sonuçlarının veya araştırma ürünlerinin bir bölümünün veya tümünün, hatta kitapların tümünün veya bir bölümünün kaynak gösterilmeksizin istemli olarak kopya ya da tercüme edilip yazarın kendi ürettiymiş gibi gösterilmesi” (2002, s. 39) şeklinde tanımlandığı görülmektedir.

“The Graduate School and University Center”ın “İntihalden Kaçınma ve İntihali Saptama” (2012, s. 4) başlıklı rehberinde yapılan intihal tanımı ise şu şekildedir:

“Akademik camianın üyesi olan herkesin fikir, yöntem, yorum ve bulgular konusunda çalışmaya katkıda bulunan her kaynağa tam ve adil bir şekilde atıf vermesi beklenir. Bu şekilde bir atfın bulunmaması eserin tamamen yazara ait olduğunu belirtir. Burada atıf verilmesi gereken kaynakları kapsayan “kaynaklar”; yayınlanmış ya da yayınlanmamış materyaller, ders notları, bilgisayar programları, matematik formülleri ya da diğer semboller, sınavlar, tezler, gayri resmi yapılan tartışmalar ve elektronik medya araçlarıdır. Başka bir kişinin hazırladığı eseri, yazarın kendi eseri gibi sunması durumu intihaldir.”

Rehberde intihal konusuna dikkatli ve özenli bir şekilde yaklaşılmalı denilerek, yararlanılan kaynağın cümlelerinin birebir alınması gerektiği durumlarda da bu ifadelerin mutlaka tırnak işareti içerisinde kullanılması geekliliği belirtilmiştir (The Graduate School and University Center, 2012, s. 4).

İntihal üzerine yapılan diğer bir tanımda, birebir kullanılan ya da tercüme edilen ifadelerde tırnak işareti kullanılması gerektiğine değinilmiş ve şu şekilde tanımlanmıştır: “Bir başkasının fikirlerinin, görüşlerinin, kelimelerinin ya da cümlelerinin tırnak işareti içine almaksızın kendi kelime veya cümleleriymiş gibi kullanılması, bir bakıma hırsızlık yapılmasıdır (Harvey, 1995).

Diğer bir tanıma göre intihal, bir başkasının kelimelerini veya fikirlerini atıf vermeksizin kopyalayarak çalmaktır, bir nevi edebi hırsızlıktır (Park, 2003, s. 472). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere intihal hırsızlık ile örtüşen bir kavramdır.

Hard, Conway ve Moran'ın (2006, s. 1059) tanımına göre bir kişinin "akademik değerlendirme" için bir başkasının fikrini ya da kelimelerini hiçbir şekilde atıfta bulunmadan kendi çalışmasında kullanması durumuna intihal denmektedir. Wang (2008, s. 743)'de intihali "bir başkasının kelimelerini ve fikirlerini hiçbir katkıda bulunmaksızın doğrudan kullanması" şeklinde tanımlamıştır.

Kibler, Nuss, Paterson ve Pavela (1988) intihalin aynı kopya çekmek gibi akademik sahtekârlık davranışları arasında olduğunu belirtmiş ve bir kişinin başkasına ait olan düşünce, kelime veya ifadeleri atıfta bulunmaksızın, hatta kaynak göstermeksizin kendi düşüncesi veya kelimeleriymiş gibi sunmasıdır şeklinde tanımlamıştır. Hawley (1984, s. 35) intihalin sadece kaynak gösterilmeden yapılmayacağını; alıntının özensiz yapılmasının ve yabancı bir dilden birebir yapılmış bir çevirinin de intihal olduğunu belirtmiştir.

Martin (1994)'e göre, aşağıdaki durumlar intihal kavramını kapsamaktadır:

- Bir kaynaktan yararlanılan paragrafı veya cümleleri tırnak işareti kullanmaksızın birebir kopyalamak ve/veya kaynak belirtmemek yani kelimesi kelimesine intihal,
- Yararlanılan esas kaynağa atıf yapmadan ya da kaynağı belirtmeden cümlelerin birkaç kelimesini değiştirip kullanmak,
- İkincil kaynaklar aracılığıyla elde edilen bilginin orijinaline erişmeden kaynakçada birincil kaynağı belirtmek ve kaynağa atıfta bulunmak, (İkincil kaynaklara intihal yapmak)
- Bir kişinin adını başka birisinin hazırladığı esere yazar adı olarak eklemek
- Başkasına ait ifadeleri ve düşünceleri orijinal sahibi belirtilmeksizin kullanmak.

Araştırmacı, bir eserin esas sahibine doğru bir şekilde katkıda bulunmaksızın, eseri kendi çalışmasıymış gibi gösterdiğinde intihal yapmış olduğu gibi, aynı şekilde başkasına ait bir bilgisayar programı; kitap; dergi; köşe yazısı; ders notları; müzik bestesi; görsel-işitsel çalışmalar; kostüm veya tasarım bir nesneden yararlandığında orijinal kişiye atıfta bulunmadığında da intihal yapmış olur (University of Melbourne, 2016).

Pritchett (2010, s. 8), daha önemsiz olarak kabul edilen harfi harfine, motamot, alınarak yapılan intihalin saptanmasının kolay olduğunu ve sıklıkla da cezalandırıldığını ifade etmiştir. Buna ek olarak da daha zor saptanan, kanıtlanması neredeyse imkânsız olan ve çoğunlukla da cezalandırılmayan intihal şeklini, başkasının çalışmasına kendi ismini yazarak yapılan intihal olarak belirtmiştir.

İntihalin tanımında ve tam olarak ne tür davranışları kapsadığına dair literatürde tam anlamıyla genel geçer bir fikir birliğine varılamamaktadır. “Sahtekârlığın bir türü, fikri hırsızlık ve fikri değerleri çiğnemek” (Isserman, 2003) şeklinde yapılan tanımda intihalin daha çok fikir hırsızlığı olduğu üzerinde durulmuştur. Hatta Dames (2007, s. 26) intihalin telif hakkı ihlali ile karıştırıldığını belirterek intihali; “fikir hırsızlığı” olarak, yani bir başkasının fikrini kendi fikriymiş gibi kullanma şeklinde tanımlamış ve intihalin sonuçlarının kişinin mesleki itibarını zedeleyerek telif hakkı ihlali sonucu alınacak hapis cezasından daha önemli olduğunu vurgulamıştır.

Umea Üniversitesi’nde yapılan bir araştırmada (Eriksson ve Sullivan, 2007, s. 25), akademisyenlere intihalin tanımı sorulduğunda daha çok yasadışı (illegal) yönü üzerinde durulmuş ve genellikle atıfta bulunulmadığında intihal yapılmış olduğunu belirtmişlerdir. Tam anlamıyla tanımlanamayan, bir fikir birliğine varılamayan bir terimin gittikçe yaygınlaşması ve engellenmesi hususunda kesin sonuçların elde edilememesi normaldir.

Bhattacharya ve Jorgensen (2008, s. 197), intihal kavramının eğitimciler tarafından dahi net bir şekilde anlaşılamamış olduğunu belirtirken, öğrencilerin

yaptıkları ödev veya araştırmalarda ister bilinçli, ister bilinçsiz olsun karşılaşılan intihallerin normal kabul edilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Öğrencilerin ödev ve araştırmaları esnasında başvurdıkları bir başkasını kopya etme eyleminin intihal eğitiminin bir parçası olması gerektiğini, öğrencilere bu konunun kendi ödev ve araştırmaları aracılığıyla öğretilebileceğini savunmuştur.

Literatüre bakıldığında çalışmanın odak noktasını oluşturan intihal kavramının hem akademisyenler hem de öğrenciler açısından yeterince anlaşılamaması, intihal problemini yaygın hale getiren etkenlerden birisi olarak görülebilir. Bazı kurumlarca, intihal kavramının anlaşılmasını sağlayacak tanımlar şu şekilde yapılmıştır;

Indiana Üniversitesi Fakülte Kurulu, bir başkasının çalışmasını veya başka bir öğrencinin ödevini kendi çalışmasıymış gibi sunmak eylemini intihal olarak tanımlamakta ve herhangi bir fikrin, herkes tarafından bilinen bir gerçek olmadığı sürece, sözlü veya yazılı her ne şekilde alınmış olursa olsun kaynak olarak gösterilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Indiana University, 2005).

Oxford Üniversitesi, bir başkasının çalışmasını kişinin onayı olmadan kendi çalışması gibi sunmak veya onay dâhilinde olsa bile çalışmanın esas sahibine atıf vermeden, bilinçli veya bilinçsiz olarak kullanmayı intihal olarak tanımlamıştır. Yayınlanmış olsun veya olmasın her formatta kaynak için bu tanım geçerlidir (Plagiarism, t.y.).

Yukarıda bazı kurumlar tarafından yapılan tanımlara bakıldığında, intihalin en çok bilinçli olarak, yani kasti yapılan akademik etik dışı bir davranış olduğunun vurgulandığı gözlenmektedir. Aynı zamanda bu tanımlara bakıldığında, intihalin kullanılan kaynaklara atıf verilmeden yapılması üzerinde durulduğu görülür. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere intihal pek çok farklı yolla yapılabilmektedir. Buna göre, başkasına ait fikirleri kullanmak, kullanılan fikirleri, kaynakları uygun şekilde belirtmemek ve bilimsel bilgi üretimi esnasında başkalarını kandırmaya çalışmak intihal kapsamına girer. İntihal kasti veya kasti olmadan ne şekilde yapılırsa yapılsın, her haliyle bir suçtur.

Howard (2001, s. 48), intihalin dört türü olduğunu ifade etmiştir. Bunlar; başka bir öğrenci tarafından yazılan bir makaleyi veya ödevi kendisi yazmış gibi sunmak, cümleleri bir kaynaktan kopyalayarak kendi cümleleriyle sentezleyip atıf vermeden kullanmak, kaynağa atıf verme konusunda eksik olmak ve tırnak işaretlerini kullanmamaktır (Howard, 2001, s. 48).

Khun ve Wagner (2015, s. 1) intihal türlerini şu şekilde belirtmiştir:

Kasti İntihal (Deliberate): Bir yazarın başka birinin çalışmasından yararlanıp, kasti olarak çalarak; kendi çalışması gibi yayınlaması, sunması.

Kriptomnezi/Çözümleme (Cryptomnesia): Başka birisinin fikirlerini kendisininmiş gibi atfetmek, esas fikrin kaynağını hatırlamamak ve fikrin gerçekten kendisine ait olduğunu düşünmek.

Mozaik (Mosaic): Orijinal kaynaktan edinilen fikirleri birkaç sözcük ekleyerek ya da sözcükleri değiştirerek gerçek yazara atıf vermeden kullanmak.

Kendi Kendine intihal (Self-plagiarism): Yazarın, daha önce başka bir yerde yayınlanmış olan çalışmasına atıf vermeden ve yayıncının izni olmadan onu kullanması.

Plagiarism.org, intihali kaynak belirtmeksizin ve belirterek yapılmak üzere iki başlıkta ele almıştır (2007; aktaran; Uçak ve Birinci, 2008, s. 192):

1. **Kaynak belirtmeksizin yapılan intihal türleri:**

“Hayalet Yazar (The Ghost Writer)”: Yararlanılan kaynağın içerdiği bilgileri kelimesi kelimesine, cümlesi cümlesine almak.

“Yetersiz Gizleme (The Poor Disguise)”: Orijinal kaynaktaki bir cümlede ya da paragrafta yer alan terimleri, kavramları veya anahtar kelimeleri değiştirerek kullanmak.

“Kendi Kendine İntihal (The Self-Stealer)”: Yazarın, daha önce yayınladığı veya sunduğu çalışmasından aynen almak.

“Fotokopi (The Photocopy)”: Çalışmada kullanılan kaynaktan alınan bilgileri değiştirmeden birebir aynısını almak.

“Emek Tembelliği (The Labor of Laziness)”: Tam ve doğru bir literatür taraması yapmak yerine, çalışmada çoğunlukla diğer çalışmaların kullandığı alıntılara yer vermek.

2. Kaynak belirterek yapılan intihal türleri:

“Unutulan Dipnot (The Forgotten Footnote)”: Metin içinde göndermeler yapıp kaynakçada yanlış ve eksik künye vermek ya da gönderme yapıldığı halde kaynakçada hiç künyeye yer vermemek.

“Yanlış Bilgilendirme (The Misinformer)”: Künyeyi yanlış vermek ve bu nedenle de kaynağa erişimi engellemek.

“Fazla Mükemmel Alıntı (The Too-Perfect Paraphrase)”: Kullanılan kaynaktan alınan birebir ifadelerle atıf yapmak, ancak tırnak işareti kullanmayı göz ardı etmek.

“Becerikli Atıf Yapma (The Resourceful Citer)”: Bilgileri, yararlanılan kaynaktan tamamen etik kurallara uyacak şekilde (atıf yapmak, künyede belirtmek, tırnak işareti kullanmak, vb.) kullanılmak ancak ortaya çıkan çalışmanın yeni bir fikir ve bulgu sunmaması.

“Mükemmel Suç (The Perfect Crime)”: Çalışma içerisinde yararlanılan kaynaklara atıf vermek ancak kaynaklardaki yorumları kullanmasına rağmen atıf vermeden kendi yorum ve katkılarıymış gibi sunmak.

Bilimsel çalışmalar esnasında sıklıkla ortaya çıkan ve bilime zarar veren intihal olarak nitelendirilen,

- kopya (cheating), kopya eylemine yardımcı olma,
- başka sözcüklerle anlatma (paraphrasing),
- uydurma (fabrication),
- elde edilen verileri değiştirme (falsification),
- başkalarının herhangi bir kaynağa erişimine engel olma,
- ortak bir bilimsel çalışmada, çalışmaya hiçbir şekilde katkısı olmayan birisini yazar olarak ekleme,
- metin içi göndermeleri veya kaynakça yazımını kurallara göre vermeme,
- yazarın kendisine intihal yapması (self plagiarism) gibi davranış türleri de bilimsel sahtekarlık davranışları içerisinde ele alınmaktadır (Demirel, Erol ve Saraç, 2011, s. 27).

Harris (2015) çalışmasında, internet üzerinden hazır ödev indirme veya ödevleri para karşılığı elde etme, elektronik ortamdan erişilen bir makaleyi kopya etmek suretiyle kullanma, yabancı dildeki kaynağı yorumlamadan birebir tercüme etme ve aslında yararlanılmayan bir kaynağı kaynakçada belirtme gibi davranışları intihal yapma şekilleri arasında ele almıştır.

İntihal kavramı pek çok farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Araştırmacıların çoğunlukla yararlandıkları kaynağa uygun şekilde atıf vermeme veya eriştikleri bir bilgiyi direkt olarak kopyala-yapıştır yöntemi ile kendi çalışmasında kullanması, yaygın olarak karşılaşılan intihal şekillerindendir.

2.3.1.1. Öğrenciler, araştırma görevlileri ve intihal

Akademik hayatta yer alan kişilerin intihal yapmalarındaki ilk nedenin eğitim olduğu dikkate alındığında, bu noktada eğitim ile iç içe olan grup olarak öğrencileri dikkate almak gerekmektedir. Çalışmanın örneklemini oluşturan araştırma görevlileri de lisansüstü eğitim alan ve sürekli olarak eğitim ve araştırma faaliyetleri ile meşgul olan bir grup olması nedeniyle öğrenci grubu içerisinde yer almaktadır.

İntihal, özellikle öğrenciler arasında sıklıkla rastlanan akademik etik dışı bir davranış olarak kabul edilmektedir ve çoğunlukla kopya terimiyle ilişkilendirilmektedir (Uçak ve Ünal, 2015, s. 252). Bretag (2005, s. 2), intihali; akademik dili ve literatürü iyi kullanamama, kültür, eğitim gibi konularla ilişkili olduğunu belirtmiş ve bu konular dâhilinde tanımlamıştır. İntihal problemi internetin de yaygınlaşmasıyla birlikte hemen her eğitim döneminde, ilköğretimden lisans eğitime, hatta lisansüstü eğitim döneminde bile karşımıza çıkmaktadır (Kaya, 2011, s. 22).

Uçak ve Ünal (2015, s. 253), intihal gibi akademik etik dışı davranışların öğrencilik yıllarının başladığı dönemde önüne geçilmesi gerektiğini, öğrencilere bilim etiği düşüncesinin, araştırma yöntem ve tekniklerinin öğretilmesi konusunda üniversite eğitime kadar beklenilmemesi, aksi takdirde etik davranışların kazandırılması için geç olacağını belirtmiştir.

Ödev veya araştırma yaparken yararlanılan kaynakları belirtmemek, atıf ve kaynakçalarda eksik bilgi vermek öğrenciler arasında sıklıkla gözlenen intihal şekilleridir. Çakmak (2015, s. 218) bunun nedenini öğrencilerin genel olarak intihalin tam olarak ne olduğunu anlamamalarına ve intihalin ciddi bir suç olduğunu bilmemelerine bağlamaktadır.

İntihal yapan kişilerin özelliklerini ortaya çıkarmak için Dublin Üniversitesinde yapılan bir araştırmaya göre, öğrencilere teslim ettikleri ödevlerin intihal saptama programlarıyla denetleneceği söylenmiş ve çalışmanın sonucunda

sınıfın yarısına yakın bir kısmı (%40) ödevlerinde intihal yaptığını belirtmiştir (Daly ve Horgan, 2007, s. 48). Yapılan diğer araştırmalara göre Kuzey Amerika (McCabe, 2005); Birleşik Krallık (Selwyn, 2008; Times Higher Education, 2006); Çin (Hu ve Lei, 2012); Güney Afrika (Ellery, 2008) ve Yeni Zelanda'daki (Walker, 1998) üniversitelerde intihalin sıradan bir olay olarak algılandığı ve yaygın bir hal aldığı sonucuna varılmıştır.

Times Higher Education (2006), Britanya'da farklı eğitim kurumundan 1022 lisans öğrencisine uyguladığı anket sonucunda, öğrencilerin dörtte üçünün ödevlerinde intihal yaptığını belirtmiştir. Stubbings ve Brine (2003), lisans ve lisansüstü eğitimde intihalin bu kadar yaygınlaşmasını eğitimin ilk basamağına giderek açıklamaktadır ve bilgi okuryazarlığı eğitiminin bu dönemlerde öğrencilere kazandırılmamış olmasından dolayı, üniversite eğitimi sırasında bilimsel araştırma yaparken etik kuralların eksikliğinin ortaya çıktığını belirtmiştir (aktaran; Uçak ve Ünal, 2015, s. 253).

Roberts, Anderson ve Yanish (1997), bir devlet üniversitesinde 422 öğrenci üzerinde uyguladıkları anketten elde ettikleri verilere yer verdikleri araştırmalarında, öğrencilerin %91,7'sinin anketin uygulandığı yıl içerisinde akademik sahtekârlık sayılan davranışlardan en az bir tanesini sergilediklerini ortaya koymuşlardır.

Kanada'da, akademik usulsüzlüğü ölçmek için yükseköğretim öğrencilerine yapılan bir araştırmada, lisans düzeyinde eğitim alan öğrencilerin %53'ünün; lisansüstü eğitim alan öğrencilerin %35'inin öğretim hayatlarında en az bir kere intihal yaptıkları saptanmıştır (Christensen-Hughes ve McCabe, 2006, s. 10). Akademik usulsüzlük davranışlarının son 30 yılda giderek arttığını belirten McCabe, Trevino ve Butterfield (2001), lisansüstü eğitimde intihal yapmak, bir başkasının ödev veya araştırmasını kopyalamak ya da sınavlarda kopya çekmek gibi etik dışı hareketlerde sıklıkla bulunulduğunu belirtmişlerdir.

Scanlon ve Neumann'ın (2002), 9 farklı üniversiteden 698 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmanın sonucuna göre, ankete katılan öğrencilerden

%90'ı bir başkasının çalışmasını kendi çalışması gibi sunmayı ve ödevleri internetteki ödev siteleri aracılığıyla para karşılığında elde etmeyi yanlış bir davranış olarak bulduklarını belirtmişlerdir.

İngiltere'de eğitim görmüş on Çinli öğrenci üzerinde gerçekleştirilen, öğrencilerin yüksek lisansta aldıkları dersler sonrasında intihal ile ilgili edindikleri deneyimler ve algılarındaki değişimin araştırıldığı "Beyond the accusation on plagiarism" isimli makalede Gu ve Brooks (2008, s. 338), öğrencilerin ödevlerinde intihal yapma durumlarını öğrenmek için derslerine giren İngilizce öğretmenleriyle de görüşmeler yapmışlardır. Söz konusu araştırmada, kültürel farklılıkların öğrencilerin atıf verme ve kaynak gösterme kuralları üzerinde farklılık yarattığı ortaya çıkmıştır. Ancak kültürel farklılığı intihalin nedenlerinden biri olarak gösterebilmek için, öncelikle öğrencilerin kültüre adaptasyon süreçleri açısından o ülkeye ne zaman geldikleri de göz ardı edilmemelidir (Pennycook, 1996, s. 218).

Toprak (2016), yüksek lisans ve doktora eğitimleri sırasında yapılan bilimsel çalışmaların ya da bu eğitimler sonucunda yazılan tezlerin bilim etiği kurallarına uyup uymadığı ve ne kadar özgün olduklarını tespit etmek amacıyla "Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (BEPAM)" bünyesinde bir çalışma yapmıştır. Söz konusu çalışmada eğitim bilimleri alanında yapılan 600 yüksek lisans ve doktora tezi incelenmiş ve bu tezlerdeki intihal oranının yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmada Türkiye'de gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların ciddi biçimde incelenmesi ve bilimsel yazım kurallarının akademik çalışma yapanlara benimsetilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Literatürde öğrencilerin intihal algısını ölçmeye yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında, hangi eğitim düzeyinde olursa olsun, çalışmaların hepsinde intihalin öğrenciler arasında giderek artan ve yaygınlaşan bir problem olduğu ortak sonucuna varılmaktadır. İntihal probleminin artmaya başladığı konusunda ortak sonuca varıldığı söylene de, bu problemin ortaya çıkış nedenleri konusunda literatürde farklı görüşler ortaya atılmıştır.

Cicutto (2008, s. 579), Amerika Birleşik Devletleri Sağlık ve İnsan Hizmetleri Bakanlığı'nın raporuna intihalin oldukça yaygın olduğu ve bunun da intihalin yanlış anlaşılmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Ayrıca yazarların fark etmeden intihali, fikirlerden ve yazılı metinlerden yaptığını bunun da kendine intihal ve tekrarlayan (duplike) yayın yapmak gibi birçok şekilde karşımıza çıktığını eklemiştir.

Öğrenciler ve öğretmenler üzerinde intihal algısını ya da intihale karşı olan görüşleri ölçmeye yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında, açık ve net olarak farklılıklar ortaya çıktığı gözlenmektedir. Franklyn-Strokes ve Newstead'e göre (1995) öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kopya çekmenin yanlış bir davranış olmadığını savunmaktadır. İntihale başvurmanın öğrenciler arasında pek çok nedeni vardır. Başarılı olma, derslerden yüksek not alma isteği bunlardan biridir (Ashworth ve Bannister, 1997, s. 199). Davis, Groger, Becker ve McGregor (1992, s. 19)'un da belirttiği gibi, derslerden yüksek not alma isteğinin öğrencide kaygıya neden olması, öğrencinin aynı zamanda yeterli akademik donanımına sahip olmaması intihal yapmaya neden olmaktadır.

Pecorari (2003)'nin 17 lisansüstü öğrencisinin yaptığı çalışmalar ile bu çalışmalarda kullandıkları kaynakların karşılaştırılması üzerine yaptığı araştırmada, öğrencilerin çalışmalarında intihal türleri içerisinde yer alan eylemleri gerçekleştirdikleri saptanmıştır. Araştırmanın veri toplama aşamalarından biri olan görüşme aşamasında aslında öğrencilerin bu eylemleri bilinçli bir şekilde yapmadıkları, gerçekleştirdikleri eylemlerin intihal içerisinde değerlendirileceğini düşünmedikleri ortaya çıkmıştır.

Üniversite eğitimleri sırasında, çalışmalarında kopya çeken, akademik etik dışı davranışlara başvuran öğrencilerin aslında bu tür davranışları daha önceki çalışmalarında da gerçekleştirdikleri ortaya konulmuştur (Davis ve Ludvigson, 1995, s. 120). İntihal problemi sadece lisans eğitimi döneminde değil, aynı zamanda lisansüstü eğitim döneminde de sıklıkla karşılaşılan bir problem halini almıştır (Avaroğulları, 2012, s. 13). Lisansüstü eğitim alan bir bireyin, bir takım akademik kuralları biliyor olması ve bu kurallar doğrultusunda hareket etmesi

gerekir. Ancak yapılan araştırmalar lisans düzeyinde görülen bu sorunların lisansüstü eēitim sürecinde de devam ettiēini göstermektedir.

ērencilerin tüm eēitim hayatları boyunca intihal ve kopya gibi usulsüz davranışlara başvurmalarında kurumların bu konudaki yaptırım eksikliklerinin de payı vardır. Uçak, (2012, s. 177) bu eksikliēin giderilmesi adına intihal ve akademik etik dışı davranışlar konusunda ērencilere eēitim verilmesini, bu tür olumsuz davranışların engellenmesi ya da azaltılması iēin cezai yaptırımların uygulanmasında ēekimser davranılmaması gerektiēini belirtmiştir.

İntihalin genellikle ērencilerin sınavlarıyla ilgili olarak kopya ēekmek ile iliřkilendirildiēini belirten Bjorklund ve Wenestam (1999), kopyanın akademik usulsüzlük ēerēevesinde üzerinde yoēunlukla durulan bir konu olduēuna da deēinmiřtir. İntihal yapmak başarılı olma arzusıyla doēru orantılıdır. Başarılı olma isteēi ve kendini kanıtlama ēabası arttıkēa ērencinin ēalıřmalarında, araştırmalarında ve ödevlerinde intihale başvurma olasılıēı yükselmektedir.

Park (2003), intihal üzerine yaptıēı inceleme ēalıřmasında ērencilerin neden intihal yaptıklarını şu başlıklar altında toplamıştır:

- ērencinin kaynakēa gösterme ve alıntı yapma konusundaki bilgi eksikliēinin kasıtsız intihale neden olması,
- ērencinin kısa sürede iyi bir not almayı istemesi,
- ērencilerin zaman yönetimi konusunda problem yaşaması,
- ērencinin toplumsal baskıdan etkilenmesi,
- İntihalin doēal bir davranış olduēunu düşünmesi,
- ēretmenlere veya deēerlendirme sistemine karşı ērencinin olumsuz bir tutum iēinde olması,
- Bilginin dijital/elektronik ortam aracılıēıyla kolay erişilmesi ve intihale fırsat tanınması,

- Caydırıcılığın eksik olması; öğrencinin intihal yaptığında herhangi bir yaptırımla karşılaşmaması ya da intihalin ciddi sonuçlar doğurmaması.

Bunun yanında James, McInnis ve Devlin (2002), kasıtlı yapılan intihalin tembellik, sinsilik, rekabetçilik ve akademik iş yükünün gerektirdiklerini yapmak için zamanın yetersiz olması nedeniyle ortaya çıktığını belirtmiştir.

Devlin ve Gray (2007), çalışmalarının sonucunda intihalin nedenlerini 8 başlık altında gruplandırmıştır:

- Yetersiz kabul şartları (inadequate admission criteria): Öğrencinin üniversiteye veya bir programa kabul edilmesi için yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması,
- İntihal konusunda anlayış zayıflığı (poor understanding of plagiarism): İntihalin tam olarak ne olduğu ve ne tür davranışları kapsadığı konusundaki bilgi eksikliği ve intihal anlayışının kültürden kültüre değişiklik göstermesi, intihal algısının farklı olması,
- Zayıf akademik beceriler (poor academic skills): Öğrencinin zamanı kullanma ve araştırma yöntemleri konusunda eksik bilgi sahibi olması,
- Öğrenme/Öğretme problemleri (Teaching/Learning issues): İş yükünün fazla olması; buna karşılık zamanın kısıtlı olması ve araştırma konusunun tam olarak anlaşılamaması,
- Tembellik/Rahatlık (Laziness/Convenience): Başkalarının cümlelerini kopyalamak, literatür taraması yapmaktansa başkasının kaynaklarını kullanmak, internetten kopyala yapıştır yapmanın öğrencilerin kolayına gelmesi,
- İntihal yapmakla övünmek (pride in plagiarising): Öğrencinin intihal yapmayı ve yakalanmamayı marifet sayması,

- Baskılar (pressures): Zaman darlığı, aile ve toplumun başarılı olma konusunda baskı yapması,
- Eğitim maliyeti (education costs): Öğrencilerin eğitimleri için para ödemek zorunda olması ve dersten başarısız olmaları halinde eğitimlerinin ailelerine yük olacağı düşüncesinde olması.

Türkiye Bilimler Akademisi (2002), bilimsel araştırmalarda intihalin nedenlerini şu şekilde belirtmiştir:

- Öğrencilere akademik araştırmalarda uymaları gereken bir takım etik kuralların olduğu, bu kurallara uyulması gerektiği ile ilgili eğitimin verilmemesi önemli ve akla ilk gelmesi gereken nedendir.
- Kişinin kariyerini sürdürdüğü akademik ortamda yer edinme ve bir an önce yükselme çabası, ister istemez intihal yapmasına neden olmaktadır.
- Yapılan yayınların miktar olarak fazla olması, kişinin saygınlığını da artıracak düşüncesinde olmasına yol açarak intihal yapmasına neden olmaktadır.
- Araştırmalar için mali destek sağlayan kurumların araştırmacıya kısa süre için destek vermesi, yani araştırmayı yetiştirebilmek için yaşadığı zaman baskısı, araştırmacıyı intihale yönlendirmektedir.

Kock (1999, s. 96), bazı öğretim üyelerinin intihali bir problem olarak görmekten kaçındıklarını belirtmiş ve bunun nedenini de akademik anlamda ilerleyebilmek için üzerlerinde olan yayın yapma baskısı olarak göstermiştir. Odabaş (2015, s. 323), bu durumun doğruluğunu destekleyecek nitelikteki çalışmada, akademisyenlerin akademik yazın puanlarını artırabilmek için genellikle bir yayını dilimleyerek tekrar tekrar başka çalışmalarda kullanmak gibi etik dışı davranışlarda bulunduklarını belirtmiştir.

Moon (2005, s. 4), intihal gibi akademik etik dışı davranışları sergileme eğiliminde olan kişilerin öncelikle bilimsel yazım becerileri konusunda eksik olduklarını, bununla birlikte de intihal kavramının zihinsel olarak içselleştirilememiş olması ve neyin intihal olarak nitelendirilip neyin nitelendirilmeyeceğini bilmediklerinden dolayı bu tür davranışlarda bulunduklarını vurgulamıştır.

Bilim kuruluşları olan üniversitelerin bilim yapmakla görevli olan akademisyenlerinin akademik saygınlık elde etme, akademik yükselme ve maddi kazanç sağlama amacıyla aynı çalışmayı pek çok yerde yayınlanması için göndermeleri de akademisyenler arasında sıklıkla rastlanan etik dışı davranışlar arasında yer almaktadır (Demirel ve diğerleri, 2011, s. 30). Bu tür davranışlar, hangi amaç ve gerekçe ile yapılırsa yapılsın, bilimi ve bilim camiasını kandırmaya yönelik yapılan ve bilimin gelişmesini engelleyen, tespit edildiğinde yaptırımların uygulanması gereken davranışlardır.

Araştırmalar, özellikle günümüzde intihalin ciddi bir sorun olarak karşımıza çıktığını ve öğrenciler arasında giderek yaygınlaştığını göstermektedir. Bu ciddi problem karşısında lisansüstü eğitim alan öğrencilerin ve araştırma görevlilerinin neden intihale yöneldiği ve bu nedenlerin azami düzeye indirilmesi için neler yapılması gerektiği gibi sorunlar da son zamanlarda literatürde üzerinde çalışılan konular arasındadır. İntihal, etik dışı ve yasal olmayan bir durumdur. Dolayısıyla intihal problemi ile karşılaşıldığında bu duruma göz yumulmamalı ve bu problemle karşılaşmamak adına önlemler alınması sağlanmalıdır.

2.3.1.2. İnternet ve İntihal

İçinde bulunduğumuz yüzyılda intihalin artması ve bununla birlikte intihale başvuru yollarının da değişmesi kaçınılmaz olmuştur. Hayatımızın her alanını etkisi altına alan internetin hiç şüphesiz ki intihal problemini de fazlasıyla etkilemesi tahmin edilebilen bir sonuçtur.

Klausman 1999 yılında yaptığı bir çalışmada, on yıl önce öğrencilerinden ödevlerinde en az bir elektronik kaynak kullanmalarını isterken, artık en az bir basılı kaynak kullanmalarını istediğini belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin kaynak taramalarını yaptıkları ortamların da değiştiğini, eskiden kart kataloglardan yapılan taramaların artık internet aracılığıyla çevrimiçi olarak yapıldığını ekleyerek, internetin etkilerini ortaya koymaya çalışmıştır (s. 209).

Günümüzde öğrencilerin aradıkları bilgiye, materyale internet aracılığıyla kolay bir şekilde erişiyor olmaları öğrenciler arasında intihalin giderek artmasına ve yaygınlaşmasına neden olmaktadır (Uçak, 2012, s. 178). İnternet aracılığıyla, zahmetsiz bir şekilde kısa yoldan aradıkları bilgiye erişebilmeleri, öğrencileri kes-yapıştır/kopyala-yapıştır yöntemiyle intihale sürüklemektedir.

Literatürde intihalin nedenlerine yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında, çoğunlukla gelişen teknolojiyle birlikte internetin erişilen kaynaklardan kopyala-yapıştır imkânı sağlamasının birincil etken olduğu savunulmaktadır (Walker,1998; DeVoss ve Rosati, 2002; Devlin ve Gray, 2007; Sisti, 2007; Chao, Wilhelm ve Neureuter, 2009; Evering ve Moorman, 2012).

Öğrencilerin, internetteki bilgiye herkesin rahatça erişebilmesi nedeniyle, arama motorları veya ödev siteleri aracılığıyla elde ettikleri bilgileri çalışmalarında kullanırken kaynak belirtmeye gerek olmadığını düşünerek hareket ettikleri, dolayısıyla da internet aracılığıyla erişilen bilgiyi “kamu malı” olarak nitelendirdikleri aşikârdır (Uçak ve Birinci, 2008, s. 194).

Schiller (2005, s. 1058), internetin de etkisiyle intihalin yaygınlaşacağı konusunda kaygı duyduğunu belirtmiştir. Bu kaygısının nedenini, internette çok fazla bilgi olmasının yanında bu bilgilere kolaylıkla ulaşıldığı; eskiden basılı kaynakların yaygın olduğu dönemlerde araştırmacılar bire bir aynı cümleleri yazamazken ancak günümüzde elektronik ortamda erişilen bilginin seç-kopyala-yapıştır yöntemi ile kolaylıkla bire bir alınabildiği şeklinde açıklamıştır. İntihal sürecinin her aşamasının internet sayesinde daha kolay bir hal aldığını ifade

eden Bailey (2016), bu şekilde de insanların bilgiye kolay bir şekilde eriştikleri için intihal yapma şekil ve nedenlerinin değiştiğini vurgulamıştır.

Hanrahan'a (2008, s. 3) göre günümüz öğrencilerinin çalışmanın ilk aşaması olarak doğrudan internete başvurmaları ve internetten eriştikleri her türlü bilgiyi sorgulamaksızın doğru olarak kabul etmeleri, kütüphane kullanımını azaltarak ister bilinçli olsun ister bilinçsiz her iki türde de intihal problemini artırmıştır.

Basılı ve internetten erişilen kaynaklardan yapılan intihaller arasındaki farklılıkları ortaya çıkarmaya çalışan bir araştırmaya (Baruchson-Arbib ve Yaari, 2004, s. 5) öğrenciler basılı kaynakları kullanırken etik kurallara dikkat etme gereksinimi duymakta ve internetten eriştikleri bir kaynağı kullanırken intihal yaptıklarında ciddi bir suç işlemediklerini düşünmektedirler.

Yapılan çalışmalardan anlaşılabacağı üzere, öğrenciler arasında internet kaynaklarının kullanımında etik ihlal yapılabilmesine yönelik olarak yanlış bir algı olması, akademik etik kurallarına uyulmasını gerektirmemesi düşüncesi, bu konuda bir eğitim ve kültür açığı olduğunu göstermektedir.

2.4. AKADEMİK SAHTEKÂRLIĞIN TESPİT EDİLMESİ

İnternet kullanımının ve dijital ortama aktarılan bilgilerin artmasının araştırmacılara pek çok yönden getirisi olmuştur. Bununla birlikte ihtiyaç duyulan bilgiye kısa sürede ve kolaylıkla erişilebilir olması, akademik araştırmalarda bilinçli veya bilinçsiz yapılan intihalin önünü açmıştır. Ancak intihal probleminin artmasına neden olan internet ve gelişen teknoloji, intihalin ve akademik usulsüzlüklerin denetiminde de kullanılabilmektedir. Bir başka deyişle intihalin internetin kullanımının artmasıyla yaygınlaşmasının yanı sıra intihal yapılıp yapılmadığının saptanmasında yine internetten faydalanılmaktadır (Bailey, 2016).

Harris (2015), intihalin tespit edilebilmesi için bazı stratejik durumlar önermiştir:

1. **Bazı ipuçlarına bakmak:** Makaleleri/ödevleri/çalışmaları okurken intihale işaret edebilecek kanıtlar aramak:

- Karışık kaynak gösterme stilleri,
- Atıf ve kaynakların eksik olması,
- Alışık olunmayan yazı tiplerinin kullanılması,
- Konu dışı bölümlerin yer alması,
- Modası geçmiş işaretlerin kullanılması,
- Tarihsel/kronolojik hataların olması,
- Normal olmayan yazım dili kullanılması

2. **Araştırma ile ilgili kaynakların nerede olduğunu bilmek:** Şüphelenilen bir ödevin kaynaklarını aramaya başlamadan önce, o kaynakların nereden bulunabileceğini bilmek gerekir:

- Ücretsiz veya para karşılığı ödev yapan siteler,
- Arama motorları aracılığıyla erişilebilen internet siteleri,
- Veri tabanları.

3. **Ödevi internet üzerinden taramak:** İnternet üzerinden yapıldığından şüphelenilen bir ödevin bir bölümü arama motorları üzerinden arandığında internetteki herhangi bir sitede yer alıp almadığı tespit edilebilir.

4. **İntihal tespit programı kullanmak:** Bu amaçla üretilmiş programların kullanımı intihali önlemede etkili olabilir.

İntihalin saptanmasında kullanılan pek çok program vardır. Bu tür intihal saptamaya yönelik kullanılan programların çalışma prensibi, daha önceden veri tabanına yüklenen materyaller arasında bir “text-matching” yani “metin eşlemesinin” yapılması ile sağlanmaktadır (Roberts, 2008, s. 4).

Roberts (2008, s. 5), söz konusu programların temelde var olan iki dezavantajından da bahsetmiştir. Öncelikle intihal tespit etme programları kelime eşleme mantığı ile çalıştığı için, başka kelimeler ile ifade edilen metinleri eşleyemeyerek kaçırmaktadır. Ayrıca metin/kelime eşleme yöntemini sadece veri tabanında var olan materyaller arasında yaptığı için yine veri tabanında yer almayan, araştırmacının intihal yaptığı orijinal kaynağı yakalayamamaktadır (Roberts, 2008, s. 5). Bu programların mümkün olduğunca değiştirilen kelimelerin yakalanması için çaba göstermesi ve veri tabanlarındaki materyal sayısını artırmaları başarılarını artıracaktır.

Aşağıda intihal tespit etme amaçlı kullanılan programlar ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir:

Turnitin: İntihal tespitinde en çok kullanılan ücretli programlardan biridir ve “indekslenen 62 milyar web sayfası, 734 milyon öğrenci ödevi, 165 milyon gazete yazısı ve çeşitli yayın” ile oldukça geniş bir materyal havuzuna sahiptir. Daha çok öğrenci ödevlerinin benzerliklerinin değerlendirilmesinde kullanılan, ara yüzü Türkçe dil katkısı da sağlayan program, öğrencilere akademik yazın becerilerinin de kazandırılmasında destek olmaktadır (Turnitin, 2018).

iThenticate: “TÜBİTAK Ulakbim” tarafından sağlanan bir intihal tespit programıdır. Tamamen bilimsel çalışmaların değerlendirilmesi için kullanılmakta olup “bilimsel, teknik ve tıp dergilerinde yer alan 49 milyon akademik makale, kitap ve konferans bildirilerini, çeşitli dergi, süreli yayın, ansiklopedi ve özlere yer alan 105 milyon yayını, 60 milyar güncel ve arşivlenmiş web sayfasını” tarama imkânı sunmaktadır. Aralarında Türkçenin de olduğu 30 ayrı dilde içerik eşleştirmesi yöntemi ile tarama yapabilmektedir (iThenticate, 2017).

İntihal.net: Farklı yollardan yapılan intihallerin saptanmasına imkân sunan, Türkiye’de üretilen ilk yerli intihal tespit programıdır. Veri tabanında “Türkiye’de yayın yapan dergilerin %90’dan fazlasına” sahip

olup bu yayınların taranmasını olanak sağlayarak çalışmaların orijinalliğini denetlemektedir (intihal.net, 2017).

Glatt Plagiarism Services: Oldukça kolay ve basit bir ara yüze sahip olan program, araştırmacılara intihalin ne olduğunu ve nasıl denetleneceğini de rahatlıkla öğretebilmektedir. Bununla birlikte öğrenciler kendi yaptıkları çalışmaların intihal unsuru barındırıp barındırmadığını da rahatlıkla test edebilmektedirler (Glatt Plagiarism Services, 2016).

Yukarıda sadece birkaçı verilen intihal tespiti için kullanılan programların dezavantajlarından bahseden diğer araştırmacılar Introna ve Hayes (2008)'tir. Araştırmalarda karşılaşılan ve söz konusu programlarca tespit edilen kopyalanmış içeriğin her durumda intihal olarak değerlendirilmemesi gerektiğini belirten Introna ve Hayes (2008, s. 117), doğru şekilde, atıf verme kurallarına tamamen uyularak yapılmış bir kopyalamayı programların metin eşleştirme mantığından dolayı intihal olarak belirlemesinin bu programların bir eksikliği olarak ortaya çıktığını söylemiştir.

Introna ve Hayes (2008, s. 118), “intihal sadece kopyalamak değildir” diyerek intihalin çok farklı şekillerde yapılabileceğine vurgu yaparak sadece “karakter eşleme” mantığıyla çalışan ve kopyalama üzerine yoğunlaşan bir sistemin tam anlamıyla intihal tespitinde kullanılmasının sağlıklı bir yöntem olmadığına da değinmektedir.

2.5. AKADEMİK SAHTEKÂRLIĞIN ÖNLENMESİ

Bilimsel bir çalışmada yazarın kendisine ait özgün fikirleri ortaya koyması ve bu fikirlerin oluşumuna katkı sağlayan kişi ve kaynakları referans olarak göstermesi önemlidir. Bu bağlamda da literatürde akademik sahtekârlığın önlenmesi ve bu problemin en aza indirilmesi için birçok yaklaşım ortaya konulmuştur. Auer ve Krupar (2001, s. 425) intihali saptamaktansa daha kolayı olan intihali gerçekleştirmeden engellemenin her zaman için en iyi yol olduğunu vurgulamıştır.

Akademik sahtekârlık davranışları sonucunda, mevzuat, politika veya yasalar doğrultusunda hareket edilmeyerek gerekli cezai yaptırımların uygulanmaması, sadece uyarıda bulunma, göz ardı etme ya da dikkate almama gibi bir tutum içerisinde olunması bu tür davranışların önlenmesinin ve azaltılmasının önünde önemli bir engel olmakla birlikte, akademik sahtekârlığın olağan bir davranış olarak görünmesine neden olmaktadır (Akkaya ve Yıldırım, 2017, s. 90).

Türkiye’de akademik hayatın en önemli ve yaygın sorunlarından birinin “usulsüz alıntı” olduğunu belirten Gözler (2013, s. 659), bu sorun ile mücadele etmenin sadece haksızlığa uğramış yazara değil, kamuya da yarar sağlayacağını savunmaktadır. Ayrıca, kişilerin düşünceleri sonrasında ortaya çıkan ürünlerden dolayı kazandıkları haklarının (“fikri haklar”) korunmadığı bir ortamda zamanla fikri üretimin düşeceği, özgün ürünler ortaya koyulamayacağı ve teknolojinin gelişemeyeceği de açıktır (Gözler, 2013, s. 660).

Akademik ihlallerin önlenbilmesi için pek çok ülkede farklı yöntemler uygulanmaktadır. Çin’de oluşturulan “Bilim ve Ahlak Komitesi” (Münir, 2007) bu yöntemlerdendir. “Pakistan Yüksek Öğrenim Kurumu”, sorunun yaygınlaşmasına neden olanların cezalandırılması amacıyla intihal yapan akademisyenlere hak ettikleri cezaları uygulamayan üniversitelerin maddi ödeneklerini kesmektedir (Münir, 2007). Amerika Birleşik Devletleri’nde her üniversite öğrencisine, içerisinde üniversite eğitimleri boyunca uymaları gereken etik kuralların (intiha yapmamak, kopya çekmemek, vb.) açıklandığı ve belirtildiği bir “davranış sözleşmesi (code of conduct)” imzalatılır (Cemal, 2004).

Türkiye’de ise TÜBİTAK 2001 yılında, “Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu”nu kurum içinde çıkan yayın ve çalışmalardaki bilimsel etiğe aykırı durumları değerlendirmek ve herhangi bir etik dışı durum tespit edildiğinde de yaptırımlar uygulamak üzere görevlendirmiştir (Ruacan, 2009, s. 41).

Bu konuda, “Türkiye Bilimler Akademisi” tarafından 2006 yılında etik ihlalleri engellemek ve çıkan yayınları denetleyebilmek için “Bilim Etiği Kurulu” oluşturulmuştur (Uçak ve Birinci, 2008, s. 196). Ayrıca, Türkiye Bilimler

Akademisi 2007 yılında yayınladığı “Bilim Etiği Çağrısı” raporunda araştırma kurumları, özellikle de üniversiteler tarafından, eğitimde bilim etiğine ayrıca yer verilmesini, araştırmacıların uymakla yükümlü olduğu kuralların ve bu kurallara uyulmadığı takdirde uygulanacak ceza ve yaptırımların net bir şekilde belirtilmesini ortaya koymuştur (Uçak, 2010, s. 7).

Yukarıda verilen intihali önlemeye yönelik ortaya çıkan uygulamalar her ne kadar intihali önleme konusunda kesin çözümler olmasa da bu uygulamaların bağlayıcısı olan kesimin, yani araştırmacıların, akademisyenlerin ve öğrencilerin intihal ve kopya gibi etik dışı davranışlara yöneldiklerinde nasıl bir yaptırımla karşılaşacakları ile ilgili algılarını oluşturması açısından önemlidir.

Öğrencilerin intihalin ne olduğunu bilmemelerinden dolayı istem dışı olarak bu eyleme yönelebileceklerini belirten Köklü (2007, s. 22)'ye göre kasıtsız yapılan intihalin nedeni, eğitim hayatı boyunca bilimsel araştırma eğitimi konusundaki eksikliklerdir. Dolayısıyla akademik sahtekârlıkları önleyebilmek adına araştırma yöntem ve teknikleri, bilim etiği ve akademik sahtekârlıklar konusunda verilecek eğitimler önemlidir.

Bir araştırmanın niteliksel olarak iyi olmasının, araştırmanın başından sonuna kadar etik kurallar çerçevesinde yürütülmesine ve araştırmanın yürütüldüğü kurumda “bilim etiği” kavramının herkes tarafından benimsenmesine bağlı olduğunu belirten Kansu ve Ruacan (2002, s. 763), akademik sahtekârlığın önlenmesini üç temel başlıkla gruplandırmıştır. Bunlar:

1. Araştırmacıların eğitimi ve öğretimi,
2. Araştırmacıların üzerindeki gereksiz baskıların azaltılması,
3. Araştırmacıların üzerindeki ekonomik baskıların azaltılması şeklindedir (Kansu ve Ruacan, 2002, s. 765).

Akademik sahtekârlığı önlemenin en iyi yolu, öğrencileri eğitmek, bilimsel ve mesleki çalışmalarda dürüstlüğün önemini vurgulamaktır (Pupovac, Bilić-Zulle

ve Petrovečki, 2008, s. 15). Bunun için eğitim ve öğretim konusunda yapılması gerekenleri Kansu ve Ruacan (2002, s. 765) şu şekilde belirtmiştir:

- Lisans düzeyindeki öğrencilere, özellikle de araştırmacı diyebileceğimiz kesime araştırma etiğinin öğretilmesi, araştırma yöntem ve teknikleri konusunda standartlaşmış kuralların benimsetilmesi gerekmektedir.
- Araştırmacılara verilen öğrenci danışmanlıklarının, araştırmacının iş yükünü artırmayacak şekilde azami düzeyde verilmesine özen gösterilmelidir.
- Araştırmada elde edilen verilerin doğru ve dürüst şekilde analiz edilmesi ve sunulması için araştırmacılara akademik etik ve istatistik konusunda eğitim verilmelidir.
- Çalışmada adı geçen bütün yazarların aynı oranda emek vermesi ve bütün bölümleri dikkatli bir şekilde incelemiş olmasına dikkat edilmeli ve araştırmacılara bu konunun atlanmaması gereken önemli bir etik ilke olduğu bilinci aşılanmalıdır.

Akademik sahtekârlıktan kaçınmak için temelde üç yaklaşımdan söz eden Aydın (2001, s. 113), bilgi üreten kişilerin bilimsel araştırma üzerine eğitim almalarının birinci yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Bu konuda da bilim insanlarına, araştırmacılara bilimsel araştırma yöntemlerinin ve bilim etiğinin öğretilmesi ve bu konuda bilinç oluşturulması önemlidir. İkinci yaklaşımda da, akademik yükselmelerde araştırmacılara yayın sayısı ön koşulunun konulması araştırmacılar üzerinde gereksiz bir baskı oluşturmakta ve bu da araştırmacıları etik dışı davranmaya sevk edebilmektedir denilmektedir. Bu baskının önüne geçip, araştırmacılara yayın sayısının değil yayının niteliğinin önemli olduğu benimsetilmelidir.

Aydın (2001, s. 113)'ın sözünü ettiği yaklaşımlardan sonuncusu ise, ekonomik/mali baskılardır. Bir takım mali desteklerle yürütülen bilimsel

Çalışmalarda alınan desteğin tamamının çalışma için kullanılması sağlamak adına, çalışmada harcanan tüm gider kalemleri net bir şekilde belirtilmelidir.

Uçak (2010)'a göre intihal konusunda verilecek eğitimin sadece ders kapsamında değil, amaçları bilgi ile kullanıcıları buluşturmak olan kütüphaneler aracılığıyla da gerçekleştirilmesi önemlidir. Ayrıca, ilkokuldan lisansüstü eğitimine kadar her aşamada kişilere verilecek olan etik ve intihal konularındaki eğitimin kütüphanelerde verilen "bilgi okuryazarlığı" eğitimlerinin kapsamına alınmasının intihal konusunda kişilerde ciddi bir bilinçlilik oluşturacağını savunmuştur (s. 9).

Araştırmacılara akademik sahtekârlığın önlenmesi amacıyla verilecek eğitim kadar, onların üzerindeki bir takım baskı unsurlarının kaldırması da etik dışı hareketleri azaltacak ve hatta engelleyecektir. Bunu için, özellikle daha yolun başındaki araştırmacılara akademik yükselmenin bir şartı olarak yayın çıkarma baskısı yapmak yerine yayının niteliğinin önemli olduğu vurgulanmalıdır (Kansu ve Ruacan, 2002, s. 766).

James, McInnes ve Devlin (2002,s. 44-46) araştırmalarında intihali en aza indirme ve nleme konusunda bir takım önerilerde bulunmuşlardır. Bunları ise şu şekilde başlıklandırmışlardır:

1. Öğrencilere intihalden nasıl kaçınacaklarını öğretmek;
 - a. Öğrenciler, okulun bilgisayarlarında kaydettikleri dosyaların çalınma ve bir başkası tarafından kullanılma riskine karşın uyarılıp, bu dosyaları silmeleri gerektiği hatırlatılmalı.
 - b. Kaynakça düzenleme ve atıf verme becerileri öğretilmeli.
 - c. Verilen devlerde öğrencinin okuduğu kaynağa yorum getirebilme, kaynakça gösterme, alıntı yapma gibi becerilerini geliştirmelerine dikkat edilmeli.
2. Öğrencilerin değerlendirilmesinde kullanılan araçları düzenlemek;

- a. Çevrimiçi yapılan sınavlarda ve elektronik ödevlerde soruların rastgele dağıtımına dikkat edilmeli.
 - b. Öğrencilerin internet aracılığıyla bir şeyler kopyalamasına engel olmak için verilen ödevlerin net olmasına ve belirli bir konuyu kapsamasına dikkat edilmeli.
 - c. Öğrencilerin teslim ettikleri ödevleri kendilerinin yapıp yapmadığını anlamak için öğrencilerden o ödevle ilgili bir sunum hazırlamaları istenmeli.
 - d. Herhangi bir öğrenciden ödevinin henüz bitmemiş hali istenerek ara rapor vermesi sağlanmalı.
3. Öğrencilerden intihal yapmadıklarına dair kanıt istemek;
- a. Öğrencilerin ödevlerinde kullandıkları her basılı kaynak için mutlaka sayfa numarasını ve her elektronik kaynak için de erişim tarihini belirtmeleri istenmeli.
 - b. Kullanılan kaynaklara yönelik istenilen kanıtların getirilmemesi halinde ödevlerin iade edileceği öğrenciye net bir şekilde belirtilmeli.
4. Öğrencilerle işbirliği içinde çalışmayı olumlu yönde kullanmak;
- a. Öğrenciler grup çalışması yapmaya yönlendirilirken işbirliği ve kopyalama arasındaki farkın net bir şekilde anlaşıldığından emin olunmalı.
 - b. Öğrenciler grup çalışması yaparken bu grup içinde her öğrenci bireysel görevler almaya yönlendirilmeli. Görevden kaçan kişileri saptayacak bir mekanizma oluşturulmalı.
5. İntihal sırasında başvurulabilecek kaynakları bilmek;
- a. Öğrencilerin kullanabileceği siteleri bulabilmek için bir arama motoru kullanılabilirmeli.

- b. Öğrencilerin kurabileceği cümleler tahmin edilebilmeli.
- c. Öğrencilere, intihal girişiminde bulundukları takdirde bunun anlaşılabilceği elektronik kaynaklar konusundaki bilgiler ile gösterilebilmeli.

6. İntihal saptama programlarını kullanmak;

- a. İntihal saptama programlarından öğrencilerin haberdar olması sağlanırken, öğrencilerin bu programları denemeleri ve ödevlerini elektronik ortamda sunmaları şartı koşulmalı.
- b. Elektronik ortama yüklenen öğrenci ödevlerinin bir dizini oluşturularak daha sonraki yıllarda öğrenciler arasında veya bir öğrencinin sunduğu ödevlerin çapraz kontrolü sağlanmalı.
- c. Sınav dışındaki tüm ödevlerin intihal raporunu da içeren ve öğrencinin imzasının olduğu bir sayfa ile sunulması sağlanmalı.

7. İntihal problemine karşı hızlı bir şekilde tepki göstermek;

- a. Bariz ve net bir intihal problemi ile karşılaşıldığında anında gerekli yaptırımların yapılmasına dikkat edilmeli.

Kurbanoğlu (2009)'na göre araştırmalarda “intihalden kaçınma” yöntemleri şu şekilde verilmiştir:

- Araştırma sırasında kullanılan tüm kaynakların künyelerini tam ve doğru bir şekilde not etmek,
- Kaynakları, kullanılabilecek bilgi ve fikirlerle birlikte not etmek,
- Alınan notları kendi cümle ve ifadeleriyle kaydetmek,
- Kaynaktan alınan cümlelerin birebir aynısı kopyalandıysa bu ifadeleri tırnak işareti içerisinde ve sayfa numarası ile birlikte vermek,
- Tam bir kaynak listesi oluşturmak,

- Hangi durumlarda kaynak gösterip göstermeyeceğini iyi bilmek.

İntihali önlemenin yollarından birisi de atıf verme ve alıntı yapma kurallarını iyi bilmektir. Buna yönelik olarak “The Chicago Manual of Style” (2003)’de atıf verme ile ilgili şunlara yer verilmiştir:

- Araştırmacının, çalışmasında öncelikli olarak kendi kelimeleriyle fikir, düşünce ve görüşlerini ifade etmesi önemlidir.
- Araştırmacı başkasından aldığı bir fikri kendi kelimeleriyle ifade etse dahi, aynı konudan bahsedildiğinde gerekli atıfları vermelidir.
- Herkes tarafından bilinen bilgiler/doğrular bir kaynaktan doğrudan alınmış kelimelerle verilmediği sürece tırnak işareti kullanılmaz ve kaynağa atıf verilmez (aktaran; Demirel ve diğerleri, 2011, s. 59).

Erdem (2012, s. 29-31), araştırmacıların ve akademisyenlerin intihalden kaçınabilmesinin yollarını dört başlıkta gruplandırmıştır:

- Bilimsel araştırmanın gerektirdiği yeterli bilgi birikimi ve donanımına sahip olmak,
- Araştırmalarda her zaman için “bilimsel doğruluktan” yana olmak,
- Eleştirilere açık olmak; araştırmacıların yanlış yapmamak ya da yaptığı yanlıştan dönmek için çalışmalarına farklı bir bakış açısı ile bakabilmelidir.
- Hiçbir zaman için çalışmalardan elde edilecek maddi gelirleri düşünmemek.

Kaliforniya Üniversitesinin (California State University, t.y.) “Akademik Sahtekârlığı Engelleme ve Belirleme” başlıklı raporunda öğrencilere intihal yapıp yapmadıklarını anlamaya yönelik bir takım sorular sorulması önerilmiştir:

1. Tezinize/ödevinize ne zaman başladınız?

2. Kullandığınız kaynaklara nasıl erişim sağladınız?
3. Diğer öğrencilerden kopya çekme, intihal yapma ve başkalarıyla işbirliği içinde çalışma kavramları sizin için ne ifade ediyor?
4. Danışmanınızın bilmesi gereken önemli bir konu var mı? (Bu sorunun amacı, öğrencinin içinde bulunduğu ruhsal durumu çözümleyerek bilinçli/bilinçsiz intihal yapıp yapılmadığını saptayabilmektir)
5. Akademik sahtekârlık formunun imzalanıp ilgili birime gönderilmesi.

Bilimsel araştırma yapan ve bilimin gerektirdiklerini öğrencilere aktaracak olan akademisyenlerin intihalin önlenmesinde sorumlulukları büyüktür. Bu sorumlulukları Carroll ve Appleton (2001, s. 7) dokuz madde ile belirlemiştir:

1. İntihale yol açan durumları ortadan kaldırmak,
2. İntihalin ne olduğunu öğretmek,
3. İntihalden kaçınma yollarını ve becerilerini öğretmek,
4. İntihali caydıracak ortamlar yaratmak,
5. Elektronik ortamda yer alan kaynakların nasıl kullanılacağını öğretmek,
6. Değerlendirme ve disiplin aşamaları arasında tam ve net bir ayrım yapmak,
7. Disiplin sürecinde adil olmak,
8. Öğrencileri kurumun intihal ile mücadele konusundaki politika ve uygulamaları konusunda bilgilendirmek,
9. Diğer maddelere ilişkin tüm personelin bu konudaki sorumluluklarını belirleyen genel bir politika düzenlemek.

Ehrlich (2018), Rutgers Üniversitesi'ndeki bir sunumunda intihali önlemenin aşağıdaki yollar ile mümkün olduğunu aktarmıştır:

- Öğrencilere telif hakkı ve intihal konusunda eğitim vermek,
- Bir araştırma yaparken kütüphaneci ile işbirliği içerisinde olarak birlikte çalışmak,
- İntihal karşıtı (anti-plagiarism) materyaller sağlamak,
- Bir araştırmanın gerektirdiği aşamaları detaylı bir şekilde anlatmak,
- Daha önce intihal yaptığı tespit edilen öğrencilerin kayıtlarını tutmak,
- Araştırmanın süreçlerini sınıfta sözlü olarak belirtmek ve tahtada sürekli bulunmasını sağlamak,
- Öğrenci ile ilgili olabilecek problemlerin (çift dile sahip olmak, yeni kayıt, vb.) farkında olmak,
- Öğrencilere sınavlarında araştırma tekniği ile ilgili sorular sormak,
- İnternette tarama yapmak ve intihal ile ilgili paylaşımlarda bulunmak,
- Herkes tarafından bilinen gerçeklerin ("common knowledge") nasıl kullanılacağını anlatmak,
- Üniversitede yapılan araştırmalar ile lisedeki raporlarının farklılıklarını belirlemek,
- Araştırma süresince ara raporları/gelişim süreçleri görülmeyen ödevleri kabul etmemek.

Bunlara ek olarak akademik sahtekârlığı, özellikle de intihali, önlemek adına eğitime önem verilmesi gerektiğini savunmanın yanında, intihal problemi ortaya çıktığında nasıl bir tutum sergilenmesi gerektiği bir netlik kazanmalıdır (Ellery, 2008). İntihalin öncesinden yapılması gerekenleri vurgulamak kadar, sonrasında uygulanacak olan ceza ve yaptırımları belirlemek ve vurgulamak da oldukça önemlidir. Her ne kadar bir araştırmacı, akademik etik konusunda eğitim almış ve bilinçlenmiş olsa da etik dışı bir davranış sergilediğinde bu

davranışının cezasının netleşmemiş olması, araştırmacıları etik dışı davranmaya sürükleyebilecektir.

Literatürde intihal ile karşılaşıldığında cezai yaptırımların uygulanması gerektiğini savunan çalışmalar olsa da aslında bu yaptırımların araştırmacılar üzerinde çok etkili olmadığını, caydırıcılığının düşük seviyede olduğunu, kişilerin en başında intihale karşı bilinçlendirilmesi gerektiğini ve intihalin bilime ve araştırmacılara zarar veren bir olay olduğunun içselleştirilmesi gerektiğini savunan çalışmalar da vardır (Walker, 1998, s. 102; Power, 2009, s. 659; Howard ve Davies, 2009).

Eğitimin intihali engellemedeki en önemli faktör olduğunu savunan Walker (1998, s. 94), bu işin eğitim ayağında akademisyenlerin büyük rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu konuda, akademisyenlere öğrencilere verdikleri ödevleri zorlaştırma, bir başka öğrencinin ödevinden kopya çekmeyi engelleyecek yapılar geliştirme, her yıl ve her dönem verilen ödevlerin konusunu değiştirerek ödevleri çeşitlendirme, öğrencilere intihal yapmadıklarına ve yapmayacaklarına dair belge imzalatma gibi önlemler alınmasını önermiştir (Walker, 1998, s. 101). Ancak buna ek olarak Walker (1998, s. 96) çalışmasında akademisyenlerin görev yaptıkları kurumun intihale yönelik cezai yaptırımlarının olup olmadığı sorulduğunda net bilgilerinin olmadığını ve öğrencilerin ne oranda intihal yaptıkları sorulduğunda da bu duruma kayıtsız kaldıklarını ortaya çıkarmıştır.

Akademisyenlerin intihal problemi ile karşı karşıya geldiklerinde öğrenciye ceza uygulama konusunda çekimser kalmaları olağan bir hal alabilmektedir. Akademisyenlerin zaman zaman duygusal davranması, yani öğrencinin bu suç karşısında alacağı cezanın öğrenciye ciddi zararlar getirecek olması akademisyenleri bu konuda çekimserliğe itebilmektedir. Bilimde karşılaşılan etik dışı davranışların incelendiği ve değerlendirildiği denetim mekanizmalarının oluşturulması bu tür davranışları önlemek ve bilimi, araştırmacıları ve katılımcıları korumak adına atılan önemli bir adım olacaktır.

2.6. AKADEMİK SAHTEKÂRLIĞA YÖNELİK YAPTIRIMLARIN BELİRLENMESİ

Yürütülen bilimsel çalışmaların bir takım düzen ve kurallar çerçevesinde tamamlanması ve paylaşılması gerekmektedir. Bilimin gerektirdiği etik kural ve ilkelere uyulmadığı takdirde bu davranışların bilime ve bilim insanlarına zarar vereceği bilinmektedir. Dolayısıyla bu tür etik dışı davranışların önüne geçmek, bu davranışları azaltmak ve engellemek için bazı yaptırımların olması ve uygulanması gerekmektedir. Pek çok üniversitenin etik kurullarınca akademik etik ilkeleri belirlenmiştir ve personelinin bu kurallar doğrultusunda hareket etmesine özen gösterilmeye çalışılmaktadır.

Kansu ve Ruacan (2002, s. 766), bilimsel etiğe aykırı olan bir davranışla karşılaşıldığı takdirde kurum içerisinde uygulanacak olan yaptırımlara yönelik soruşturmanın gizli, hızlı ve araştırmacının kişiliğine zarar getirmeyecek bir şekilde yürütülmesini ve soruşturma sonucunda araştırmacının suçlu bulunması halinde cezai yaptırımların mutlaka uygulanması gerektiğini vurgulamıştır.

Avrupa Bilimsel Doğruluk ve Dürüstlük Komitesinin, bilimsel yanıltma, sahtecilik veya saptırma gerekçesiyle soruşturma açılan bir araştırmacı için belirlediği bazı esaslar şu şekildedir:

1. Soruşturma mutlaka bilimsel yanıltmanın geçtiği kurum içerisinde gizlilikle yürütülmelidir ve suçlanan kişi veya kişiler soruşturma bitene kadar suçsuz olarak değerlendirilmelidir.
2. Komisyonunda mutlaka birden fazla üye bulunmalıdır.
3. Komisyon soruşturma sürecini mümkün olan en kısa sürede tamamlamalıdır (Kansu ve Ruacan, 2002, s. 766).

Kurumların, kurum içerisinde karşılaştıkları etik dışı davranışlara uygulayacakları yaptırımlar için kurallar belirlemesi gerekli olduğu gibi, ülke çapında da bu tür denetimleri sağlayacak ve yaptırımları uygulayacak bazı

yapıların olması gerekmektedir. Bu konuda da, bilim kurumları olan üniversitelerin bağlı olduğu Yükseköğretim Kurulu'nun çıkarmış olduğu "Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği" vardır. Bu yönetmeliğe göre, bir araştırmacının bilimsel çalışmasını, yayını, fikrini, çizimlerini, vb. kaynak belirtmeksizin kendisine aitmiş gibi gösterip kullanarak yayınlamak, "Üniversite Öğretim Mesleğinden veya Kamu Görevinden Çıkarma" maddesi içinde verilmiştir (Yükseköğretim Kurulu, 1982). Yönetmelikte belirtilen bu türden etik dışı bir davranışın meslekten atılma gibi ciddi bir yaptırımla sonuçlanması, sorunun ne kadar büyük olduğunu ortaya koymaktadır.

Yükseköğretim Genel Kurul Kararı ile 2005 yılında, yukarıdaki paragrafta söz edilen yönetmelikte yer alan "zamanaşımı" ile ilgili "*Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içerisinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zaman aşımına uğrar.*" maddesi (Madde 19) kaldırılmış ve intihal suçuna ilişkin olarak da değişiklikler yapılmıştır (Ünal, Toprak ve Başpınar, 2012, s. 14). Bu değişiklikler şu şekildedir:

- Suçun devam etmesi,
- İntihale konu eserin herhangi bir şekilde alınıp satılıyor veya kütüphanelerde bulunuyor veya internet ortamında ulaşılabilir ve bu suretle yazarları ve üçüncü kişiler tarafından kullanılıyor veya yararlanılıyor olması,
- Yazarın veya yazarların intihale konu teşkil eden eserden başka bir esere alıntı yapması veya yapmaları veya atıfta bulunması veya bulunmaları,
- Eserin başka bir amaç veya yarar sağlamak üzere kullanılması,
- Eserin kaynak veya dayanak gösterilerek, hukuki, idari veya bilimsel bir karar alınmış olması veya işlem yapılması.

Akademik sahtekârlıkla ilgili olarak bilimsel hırsızlık Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) "hırsızlık" maddesi (Madde 141. -(2)) içerisinde "ekonomik bir değer taşıyan her türlü enerji de, taşınır mal sayılır" ifadesi ile belirtilmiştir. Bu şekilde işlenmiş bir suça yönelik uygulanacak cezai yaptırım ise ilgili maddenin birinci bendinde (Madde 141. -(1)), "Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir." şeklindedir (Türk Ceza Kanunu, 2004).

5846 Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda (FSEK) akademik sahtekârlığın yapılma şekline göre yaptırımların türü değişmektedir (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 2014, s. 2413):

"Başkasına ait esere, kendi eseri olarak ad koyan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır. Bu fiilin dağıtmak veya yayımlamak suretiyle işlenmesi hâlinde, hapis cezasının üst sınırı beş yıl olup, adlî para cezasına hükmolunamaz. Bir eserden kaynak göstermeksizin alıntı yapan kişi altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezasıyla cezalandırılır. Hak sahibi kişilerin izni olmaksızın, alenileşmemiş bir eserin muhtevası (içeriği) hakkında kamuya açıklamada bulunan kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bir eserle ilgili olarak yetersiz, yanlış veya aldatıcı mahiyette kaynak gösteren kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

Ünal, Toprak ve Başpınar (2012, s. 18-24) tarafından, her akademik ihlale ("Çarpıtma, sahtecilik, hile/Aşıırma/Gizli amaç gütmek/Haksız yazarlık/Başkalarının çalışmalarını tekrarlama/Bilimsel araştırmanın zarar verici olması/İzinsiz kullanım/Telif hakkı ihlali/Kendini tekrarlama, kendinden aşırma/Yayın etiğine aykırılık/Standartlara uymama") "sehven, ihmalen veya kasten" yapılma durumuna göre farklı şekillerde yaptırım uygulanması, kasten yapılmayan ihlallerde uygulanacak cezanın hafifletilmesi, ancak ihlal kasti yapıldıysa "kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması veya

üniversite öğretim mesleğinden çıkarma” şeklinde cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir.

Wilson ve Ippolito (2008, s. 61)’nın Brunel Üniversitesinde yürüttükleri çalışmada, üniversitenin etik politikasına göre intihal ile karşılaşıldığı durumlarda nasıl yaptırımlar uygulandığı aşağıdaki tabloda (Tablo 2) verilmiştir:

Tablo 2. Brunel Üniversitesi’nde intihale uygulanan yaptırımlar

Eğitim seviyesi	Uygulanan cezai yaptırım
1. sınıf lisans öğrencileri	100 sterlinlik para cezası ve uyarı verilir
1. sınıf lisans öğrencileri (intihalin tekrar edilmesi)	Kredisiz şekilde okuldan uzaklaştırılma ve bir daha üniversiteye kabulleri engellenir
2. ve 3. Sınıf lisans öğrencileri	Kredisiz şekilde okuldan uzaklaştırılma ve bir daha üniversiteye kabulleri engellenir
Lisansüstü öğrenciler	Kredisiz şekilde okuldan uzaklaştırılma ve bir daha üniversiteye kabulleri engellenir
2. ve 3. Sınıf lisans öğrencileri ile lisansüstü öğrencilerinin bilinçsizce yaptıkları intihaller	Okuldan uzaklaştırılır ancak okuduğu süreçte elde ettiği krediler korunur ve bir daha üniversiteye kabulleri engellenir

Tablo 2’de görüldüğü üzere, Brunel Üniversitesi etik politikasına göre intihal karşısında uygulanacak cezai yaptırımlar öğrencinin intihale bilinçli veya bilinçsiz şekilde başvurmuş olması, bu eylemi tekrarlaması ve eğitim seviyesine göre değişmektedir. Bu durumda kurumlarda, özellikle de üniversitelerin etik kurullarınca oluşturulan yönetmeliklerde hangi etik dışı davranışın nasıl bir ceza gerektirdiği, bu cezanın uygulanmasında ne kadar ciddi olunacağı net bir şekilde belirtilmelidir.

2.7. AKADEMİK SAHTEKÂRLIK İLE MÜCADELEDE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNİN ROLÜ

Araştırma ve bilimin yuvası olan üniversitelerin ve bilimsel faaliyetlerin ortaya çıkmasında üniversite bünyesinde araştırmacılara destek olan üniversite

kütüphanelerinin akademik sahtekârlık ile mücadele ederken üzerlerine bir takım görevler düşmektedir. Eğitimin en büyük destekçisi olan kütüphanelerin, potansiyel kullanıcıları olan araştırmacıların, akademisyenlerin ve öğrencilerin akademik yazım kuralları, araştırma yapma, alıntı yapma ve intihal konularında bilinçlendirilmesi için özel bir çaba içerisinde olmalıdır. Özellikle günümüzde gelişen teknolojinin de yansıması olarak bu konuda kütüphanelere ayrıca görev düşmektedir.

Tennessee Üniversitesi Kütüphanesi, üniversite bünyesinde intihalin yaygın olduğuna dair tam anlamıyla istatistiksel, somut bir bilgiye sahip olmamasına rağmen üniversite içerisinde ve kullanıcıları arasında intihal gibi etik dışı davranışları engellemek için aktif bir şekilde çalışmalar yürütmektedir (Mundava ve Chaudhuri, 2007, s. 171).

Mundava ve Chaudhuri (2007)'nin çalışmalarında Tennessee Üniversitesi'nin çalışanları olan kütüphanecilerin, "bilgi okuryazarlığı ve yaşam boyu öğrenme" konularında yıllardır süre gelen bir eğitim programı yürüttüklerinden bahsedilmektedir. Bu programların amacı intihal gibi etik dışı davranışların sergilenmesini en aza indirmektir. Bunun için kütüphaneciler tarafından intihali önlemeye ve bilginin adil kullanımını teşvik etmeye yönelik çalıştaylar düzenlenmeye başlanmış ve bu çalıştayların ilk odak noktası olarak lisans öğrencileri düşünülmüşse de daha sonraları programa araştırma görevlileri de dâhil edilmiştir (Mundava ve Chaudhuri, 2007, s. 172).

Bir üniversite kütüphanesinin bilimsel araştırma faaliyetlerini desteklemesi ve çalışanlarını bu konuda çalışmalar yapmaya teşvik etmesi, bağlı olduğu kurumun bilimsel anlamda gelişmesini sağlamasının yanında, bilimin ilerlemesine de önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Mundava ve Chaudhuri Tennessee Üniversitesi Kütüphanesi'nde yapılan çalıştaylar ve etkinlikler doğrultusunda intihal ile mücadelede kütüphanecilerin sahip olması gereken özellikleri şu şekilde belirtmişlerdir (2007, s. 172):

- Kütüphanecilerin, akademik sahtekârlığı önleyip bilimsel dürüstlüğü ön plana çıkarmak için öğrenciler, araştırma görevlileri ve diğer bilimsel araştırma ile ilgilenen tüm kişiler ile yakından ilgilenmeli ve üzerlerine düşmelidir.
- Kütüphaneciler, intihali engelleme hususunda gereken her şeyi kullanıcılarına bıkmadan usanmadan anlatmaya devam etmelidir.
- Kütüphanelerde mutlaka konu kütüphanecisi (“subject librarian”) olmalıdır.
- Akademik yazım kuralları ve araştırma becerileri ile ilgili kuralları kullanıcıya aktarabilmelidir.
- İnternette elde edilen bilgilerin kopyala yapıştır yöntemi ile kullanılmaması gerektiği vurgulanmalı ve bu konu ile ilgili iyi araştırma becerileri kullanıcılara kazandırılmalıdır.
- Kütüphaneciler, bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırmaya devam etmeli ve kullanıcılara bilimsel araştırma yaparken kütüphane kaynaklarını kullanmalarının ne kadar önemli olduğuna vurgu yapmalıdır.
- Bilim etiği, etik dışı davranışlar ve intihal gibi konuları kapsayan konferanslara katılmalıdır.

Kampüs içerisindeki görevleri geçmişte sınırlandırılmış olan kütüphaneciler günümüzdeki görevlerine kampüs sakinleri (öğrenciler ve araştırmacılar) ile bilgi ve bilginin etik kullanımı üzerine eğitici ve öğretici faaliyetler içinde bulunmayı da eklemelidir (Auer ve Krupar, 2001, s. 424). Kütüphaneler tarafından verilen “kullanıcı eğitimi programlarının” kütüphanede yer alan bilgi kaynaklarının tanıtımı ve kütüphane otomasyon sisteminden kaynak tarama gibi konuları kapsadığını ifade eden Uçak ve Birinci (2008, s. 201), söz konusu eğitimlerin bunlarla sınırlı olmaması gerektiğine vurgu yaparak bilim etiği, atıf verme, kaynakça gösterme ve intihal gibi etik davranışların yerleşmesini sağlayacak konuların da eğitim programlarına dâhil edilmesinin önemine değinmiştir.

Gelişen teknoloji ile birlikte kütüphaneler her türlü ortamda yer alan bilgi kaynağına, özellikle elektronik ortamda yer alan tam metin kaynaklara sahip olabilmektedir. Kütüphaneler, nasıl ki sahip olduğu tüm bilgi kaynaklarını kullanıcılarına sunmakla yükümlü ise, bu kaynakları kullandırırken bilginin etik bir şekilde kullanımını sağlamak da kütüphanenin temel görevlerinden biri haline gelmiştir. Dolayısıyla kütüphaneler bu konuda üzerlerine düşen görevleri göz ardı etmeden bilimsel araştırmalara katkıda bulunmak için çalışmalarına devam etmelidir.

2.8. ÜNİVERSİTELERDE AKADEMİK SAHTEKÂRLIKLARA UYGULANAN YAPTIRIM ÖRNEKLERİ

İntihalin ciddi ve önemli bir akademik ihlal olduğu açıktır ve herkes tarafından kabul edilmektedir. Ancak intihal durumu ile karşılaşıldığında kurumların yaptırım yönünden zayıf olduğu ve cezaların uygulanmadığı veya uygulanamadığı ortadır. Özellikle üniversitelerin, intihal konusunda uygulanacak yaptırımları öğrenci ve akademisyenlere duyurması ve bu konuda bilinç yaratması önemlidir. Bu başlık içerisinde, literatür taramalarından elde edilen intihal ile karşılaşıldığı durumlarda cezai yaptırım uygulanmış birkaç örnek verilecektir.

Albany Üniversitesi'nin akademik sahtekârlıklara karşı uyguladığı yaptırımlar şu şekildedir ("University at Albany", t.y.):

- Bir öğrencinin akademik dürüstlüğü ihlal ettiği anlaşıldığı zaman, öğrenci bu konuda bilgilendirilir ve akademik sahtekârlığın türüne yönelik olarak aşağıdaki yaptırımlardan biri veya bir kaç uygulanabilir:
 - Herhangi bir ceza almadan önce uyarıda bulunulur.
 - İntihal içeren ödevin veya araştırmanın yeniden yapılması istenir.
 - İntihal saptanan ödev veya araştırmaya verilen not düşürülür.
 - İntihal saptanan ödev veya araştırmaya "başarısız" notu verilir.

- Kopyanın gerçekleştiği sınava “başarısız” notu verilir.
 - Öğrenci dersten başarısız sayılır.
 - Belirli bir akademik ihlal karşısında özel olarak tasarlanmış bir ceza uygulanır.
- Bir öğretim üyesi, öğrencinin aldığı “başarısız” notunu akademik sahtekârlığın bir sonucu olarak ilan ederse, yargı sistemi öğrencinin lehine karar vermediği sürece dersten çekilmesine izin verilmeyecektir.
 - Bir öğretim üyesinin akademik dürüstlüğü aykırı davrandığı tespit edildiğinde, üniversite yargı organı tarafından meslekten ihraç edilme kararı verilebilir.
 - Bir öğrencinin birden fazla akademik ihlalde bulunduğu tespit edildiğinde, öğrencinin alacağı ceza ilk aldığı cezaya göre daha ağır bir ceza olacaktır (“University at Albany”, t.y.).

Wheeler (2009, s. 26), intihal ile ilgili yayınlanan birçok kaynağın Japonya ile ilgili olduğunu ve ana dili İngilizce olan pek çok öğretim üyesinin intihalin Japonya’da doğal karşılandığı görüşünde olduklarını belirtmekle birlikte, Japon profesörlerin, yabancı meslektaşlarının bu şekilde bir görüşe sahip olduklarını öğrendiklerinde şaşırdıklarını da ifade etmektedir. Wheeler, “Hokkaido Üniversitesi Uluslararası Basın ve İletişim Bölümünde” bir başkasının çalışmalarından büyük bir bölümü uygun şekilde alıntılardan kendi çalışmalarında kopyalayarak kullanan ve bunları kendisi yapmış gibi sunan bir profesörün üniversite tarafından işine son verildiğini belirtmektedir ve bu olayın sonucunda üniversitenin ilgili profesöre hızlı bir şekilde cezai yaptırım uygulaması ile sonuçlanan bu utanç verici olayın aslında Japonya’da intihale verilen önemi yansıttığını da eklemektedir (2009, s. 26).

Metin Münir (2011), “*Martin Luther’in Ülkesinde Bir İstifa*” başlıklı yazısında Almanya’da intihale ilişkin örnek gösterilebilecek bir olayı kaleme almıştır. Habere göre, doktora tezinde, kullandığı bir kaynağa atıf vermemek yoluyla

intihal yaptığı saptanan dönemin “Almanya Savunma Bakanı” Karl-Tehodor zu Guttenberg, bu olayı bilinçli bir şekilde yapmadığını ancak hatasının kabul edilebilir olmadığını ifade etmiş ve üniversite tarafından doktora unvanının alınmasını istemiştir. Bayreuth Üniversitesi bakanın bu isteğini kabul etmiştir. Guttenberg daha sonra, ülke gündemini ilgilendiren daha önemli konular olduğunu ve gündemi işgal etmemek adına görevinden istifa ettiğini açıklamıştır (Münir, 2011).

Türkiye’de gerçekleşen intihal suçlarına yönelik olarak açılan davaların intihal yapan kişilerin gerekli cezaları almaları şeklinde sonuçlanması veya intihal yapanların suçlarını kabul ederek, yaptıkları hatanın farkına varmaları ve onurlu bir hareket sergilemeleri gerekir. Türkiye’de akademide karşılaşılan intihal olayları karşısında gerekli yaptırımlar uygulanmamakta ve çoğunlukla akademik sahtekârlıkların üzerine yeterince gidilmemektedir.

Eskişehir’de bir üniversitenin rektörü, bir fakülte dekanının intihal yaptığı gerekçesiyle istifa etmesini istemiştir. İstifası istenen dekanın, bir başka öğretim üyesinin taslak halindeki, henüz basılmamış kitabını sanki kendisi yazmış gibi kitap olarak yayınladığı ortaya çıkmıştır. İntihali yapan dekan, bu konuyla ilgili yapılan suçlamaları kabul etmemiş ve intihal yapmadığını söz konusu öğretim üyesine atıfta bulunduğunu belirterek istifa etmek istememiştir. Ancak olaya ilişkin ilgili üniversite ve Yüksek Öğretim Kurulu tarafından soruşturma açılmış ve rektörün isteği doğrultusunda dekan görevinden istifa etmiştir (Karluk, 2011).

Daha önce de belirtildiği gibi, etik ilke ve değerlerin mesleklerin vazgeçilmez unsuru olması ve meslek üyelerinin bu etik ilke ve değerler doğrultusunda hareket etmesi gerekir. Her mesleki alanda olduğu gibi bilimde de bilim etiğinin gerektirdiği ilkelere uyulmadığı, bilimsel ihlal yapıldığı zaman bilimin ve bilim yapan insanların zarar görmesi kaçınılmaz olacaktır. Aslında bilim ve bilim insanı en büyük zararı, bilim etiği ilkelerinin ihlal edildiği tespit edildiğinde bunu yapan kişilere gerekli yaptırımların uygulanmadığı, hatalara göz yumulduğu zamanlarda görmektedir.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde araştırma görevlisi kadrosunda çalışan akademisyenlerin intihal kavramına ilişkin algı düzeylerini öğrenmeye yönelik olarak hazırlanan ve uygulanan anket verilerinden elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

Ancak araştırma bulgularının değerlendirilmesine geçmeden önce Çankırı Karatekin Üniversitesi hakkında kısaca bilgi vermenin yararlı olacağı düşünülmüştür.

Çankırı Karatekin Üniversitesi, Çankırı ilinde, 28 Mayıs 2007 tarihinde “5662 Sayılı, Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanununda ve Yükseköğretim Kurumları Öğretim Elemanlarının Kadroları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye Ekli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” la kurulan bir üniversitedir (Çankırı Karatekin Üniversitesi, 2018a).

Henüz çok yeni bir geçmişe sahip olan Çankırı Karatekin Üniversitesi, kuruluş amacı (misyonu) özellikle etik ilke ve değerlere vurgu yapılarak, “Eğitim-öğretim ve araştırmada evrensel ölçüt ve etik değerleri benimseyen, toplum yararını ve paydaş memnuniyetini ilke edinen” ve “eleştirel düşünebilen, mesleki yeterliliğe sahip, yaşam boyu öğrenme felsefesiyle donatılmış, yeni bilgiler üreten, uygulayan ve yayan bireyler yetiştirmeyi amaç edinmiş” bir üniversite olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda da bilimsel araştırmalarda takip edilen bir üniversite olma hedefi taşımaktadır (Çankırı Karatekin Üniversitesi, 2018b).

Üniversite bünyesinde 8 fakülte (*Edebiyat Fakültesi, Fen Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Orman Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İslami İlimler fakültesi*) , 1 yüksekokul (*İlgaz Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu*), 5 meslek yüksekokulu (*Meslek Yüksekokulu, Kızılırmak Meslek Yüksekokulu, Yapraklı Meslek Yüksekokulu, Eldivan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çerkeş Meslek Yüksekokulu*) ve 5 enstitü (*Fen Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiyat Enstitüsü, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*) vardır (Çankırı Karatekin Üniversitesi, 2018c).

Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde toplam 12717 öğrenci bulunmaktadır. Aynı biçimde üniversitede 23 profesör, 53 doçent, 193 yardımcı doçent (Dr. Öğr. Üyesi), 98 öğretim görevlisi, 32 okutman, 25 uzman, 197 araştırma görevlisi ve 1 çevirici olmak üzere toplam 622 öğretim elemanı görev yapmaktadır (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2018)

Araştırma kapsamına, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde 7 fakülte ve 1 yüksekokulda kadrosu bulunan 210 araştırma görevlisi dâhil edilmiştir.* 210 araştırma görevlisinin tümüne gönderilen anketi 116'sı (%55,2) yanıtlamıştır. Ankete katılan araştırma görevlilerinin %31'i Edebiyat Fakültesi'nde, %19'u İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde, %17,2'si Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde, %9,5'i Orman Fakültesi'nde, %8,6'sı Fen Fakültesi'nde, %8,6'sı Mühendislik Fakültesi'nde, %4,3'ü Güzel Sanatlar Fakültesi'nde ve %1,7'si Turizm Meslek Yüksekokulu'nda bulunan bölümlerde görev yapmaktadır.

Anket sonucunda elde edilen bulgular, sekiz başlıkta verilmiştir. Bu başlıklarda sırasıyla; araştırma görevlilerinin kişisel özellikleri, eğitim bilgileri, intihale ilişkin genel ve teknik bilgileri, intihal durumları ile ilgili bilinçlilik durumları ve genel yaklaşımları, elektronik ortamdaki intihal durumları ile ilgili bilinç ve yaklaşımları, intihal konusundaki eğitim ihtiyaçları ve üniversitedeki uygulamalara ilişkin

* Araştırma için verilerin Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden alındığı tarihteki araştırma görevlisi sayısıdır.

görüşleri, intihalin nedenleri ve intihalin önlenmesi için yapılması gerekenler konusundaki görüşleri ile ilgili bulgular değerlendirilmiştir.

“Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlilerinin intihal konusundaki algıları, bilinç düzeyleri ve yaklaşımları nasıldır?” araştırma problemi çerçevesinde gerçekleştirilen araştırmanın hipotezi “İntihal konusunda bilinç eksikliği ve yaklaşım yanlışlıkları bulunan Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlileri bilim etiği eğitime gereksinim duymaktadırlar” şeklinde kurgulanmıştır.

3.1. KİŞİSEL ÖZELLİKLER

Katılımcıların 70'i (%60,3) kadın, 46'sı (%39,7) erkektir. Yaş aralığına ilişkin gruplandırmaya göre; %8,7'si 23-25 yaş, %39,6'sı 26-30 yaş, %44,8'i 31-35 yaş, %6,9'u ise 36-40 yaş aralığındadır. Lisansüstü eğitime ve araştırma görevliliğine başlamada en erken yaş aralığının 23-25 olduğu göz önüne alındığında, yaklaşık 10 araştırma görevlisinden sadece birinin mezuniyetten hemen sonra bunu gerçekleştirebildiği söylenebilir.

Anketten elde edilen verilere göre, fakülteler arasında ankete en çok katılım Edebiyat Fakültesi'nden (%31) olmuştur. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görev yapmakta olan araştırma görevlilerinin %19'unun, Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde görev yapanların da %17,3'ünün ankete katıldığı anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 1).

3.2. EĞİTİM BİLGİLERİ

Katılımcıların büyük çoğunluğu doktora (%69,8), %22,4'ü yüksek lisans programına kayıtlı olup, %7,8'i doktora tezini bitirmiştir. Yine katılımcıların yarıdan fazlasının (%58,6) kayıtlı oldukları öğretim programının tez aşamasında, küçük bir bölümünün (%27,6) ise ders döneminde olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma görevlilerinin lisans eğitimlerini tamamladıkları ilk beş üniversite sırasıyla; Ankara Üniversitesi (%11,2), Hacettepe Üniversitesi (%8,6), Gazi Üniversitesi (%6,9), Selçuk Üniversitesi (%6,0) ve İstanbul Üniversitesi (%5,2)'dir.

3.3. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHALE İLİŞKİN GENEL VE TEKNİK BİLGİLERİ

Bu bölümde araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin intihal kavramı ile ilgili genel yaklaşımları ve teknik bilgi düzeyleri ile ilgili veriler yer almaktadır.

Katılımcılara lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimleri sırasında araştırma yöntemleri dersi alıp almadıkları sorulmuştur. Lisans eğitimlerinde araştırma yöntemleri ile ilgili ders alanlar, araştırma görevlilerinin neredeyse yarısını (%49,1) oluşturmaktadır. Araştırma yöntemleri dersini yüksek lisans eğitim programında alanlar ise çoğunluktadır (%68,1).

Katılımcıların intihal kavramını ilk kez ne zaman duydukları, bu konudaki bilgilenme süreçlerinin başlangıcını anlamak açısından önemlidir. İlgili soruya verilen yanıtlardan oluşan veriler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Katılımcıların intihal kavramını ilk kez duydukları zaman

İntihal kavramını ilk kez ne zaman duydunuz?	Sayı	%
Ortaokul	2	1,7
Lise	7	6,0
Lisans	62	53,5
Yüksek Lisans	40	34,5
Doktora	3	2,6
Hatırlamıyorum	2	1,7
Toplam	116	100,0

Tablo 3 verilerine göre araştırma katılımcılarının en büyük bölümü (%53,5), intihal kavramını ilk kez lisans eğitimleri sırasında duymuştur. Bunu yüksek lisans dönemi (%34,5) izlemektedir. Çok düşük oranda (%2,6) da olsa intihal

kavramını ilk kez doktora eğitimi aşamasında duyan araştırma görevlilerinin bulunması dikkat çekicidir. Katılımcıların çok küçük bir bölümünün bu konuyu ortaöğretim aşamasında duydukları anlaşılmaktadır. Araştırma görevlilerinin %40'a yakın bölümünün intihal kavramını yüksek lisanstan itibaren duymaya başlamış olmaları, bu konunun lisans eğitiminde yeterince ele alınmadığı anlamına gelmektedir.

Araştırmada deneklere verilen bazı durumların intihal olup olmadığı sorulmuştur. İntihal konusundaki genel bilgi ve yaklaşımlarını ölçmeyi hedefleyen bu soru grubuna yönelik olarak elde edilen veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların intihal konusunda genel bilgi ve yaklaşımları

	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bir kaynaktan alınan bilgiyi kaynak belirtmeden kullanmak	115	99,1	1	0,9	116	100,0
Ödevi/araştırmayı bir başka kişiye yaptırmak	50	43,1	66	56,9	116	100,0
Bir arkadaşının ödevini/araştırmasını aynen başka bir derste sunmak	97	83,6	19	16,4	116	100,0
Bireysel yapılması gereken bir ödevi/araştırmayı bir başkasıyla birlikte yapmak	31	26,7	85	73,3	116	100,0
Yaptığınız bir araştırmada kullanmadığınız/ulaşamadığınız verileri ulaşılmış gibi göstermek	77	66,4	39	33,6	116	100,0
Başkasına ait olan düşünceyi kendinize aitmiş gibi göstermek	111	95,7	5	4,3	116	100,0
Daha önce yapılmış bir çalışmada kullanılan resim/tablo/şekil vb. gibi görsel verileri kaynak belirtmeden kullanmak	110	94,8	6	5,2	116	100,0
Sınavlarda kopya çekmek	45	38,8	71	61,2	116	100,0
Araştırmanızda kullandığınız ders notlarını kaynakçada göstermemek	84	72,4	32	27,6	116	100,0
Araştırmaya katkısı olan kişileri çalışmada belirtmemek	69	59,5	47	40,5	116	100,0
Yüz yüze görüşme esnasında elde edilen bilgileri bir araştırmada kullanılırken bu bilgilere atıfta bulunmak	25	21,6	91	78,4	116	100,0
Başka bir araştırmaya ait verileri izinsiz ya da kaynak göstermeden kullanmak	115	99,1	1	0,9	116	100,0

Tablo 4 verilerine göre deneklerin intihal olduğundan neredeyse emin oldukları iki durum vardır. Bunlardan biri “bir kaynaktan alınan bilgiyi kaynak belirtmeden kullanmak” (%99,1), diğeri de “başka bir araştırmaya ait verileri izinsiz ya da kaynak göstermeden kullanmak” (%99,1) durumlarıdır. Yine çok yüksek oranlarla deneklerin “başkasına ait düşünceyi kendinize aitmiş gibi göstermek” (%95,7) ve “daha önce yapılmış bir çalışmada kullanılan resim/tablo/şekil vb. gibi görsel verileri kaynak belirtmeden kullanmak” (%94,8) durumlarının intihal olduğunu kabul ettikleri görülmektedir. Bu durumların araştırmaya katılan denekler tarafından yüksek oranda intihal olarak kabul edilmesi, genel olarak herkes tarafından bilinen intihal tanımını içlerinde barındırıyor olmasından kaynaklanabilir.

Deneklerin, “bir arkadaşının ödevini/araştırmasını aynen başka bir derste sunmak” ifadesini göz ardı edilemeyecek bir oranla (%83,6) intihal olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin büyük çoğunluğunun, bir başkasının ödevini başka bir derste hiçbir katkısı olmadan sunmanın etik dışı bir davranış olduğunu kabul ederek intihal tanımı içerisine girdiğini belirttiği görülmektedir. Ancak, başkasının ödevini kendisi yapmış gibi başka bir derste sunmayı intihal olarak nitelendirenlerin oranı oldukça yüksek iken, hemen hemen benzer bir ifade olarak sorulan “ödevi/araştırmayı bir başka kişiye yaptırmak” durumunu intihal olarak nitelendirenlerin oranı (%43,1) düşüktür. Dolayısıyla araştırmaya katılanların yarısına yakını, kendi yapması gereken bir ödevi bir başkasına yaptıрма fikrini normal karşılamaktadır.

“Araştırmanızda kullandığınız ders notlarını kaynakçada göstermemek” şeklinde yöneltelen duruma katılımcıların çoğunun (%72,4) bu durumun intihal olduğu şeklinde görüş bildirdiği saptanmıştır. Aynı zamanda “yaptığınız bir araştırmada kullanmadığınız/ulaşamadığınız verileri ulaşılmış gibi göstermek” durumunun, yani araştırma sonucunda elde edilen verileri araştırmacının görüş ve istekleri doğrultusunda değiştirme davranışında bulunmanın da yine intihal kapsamına girdiği katılımcıların %66,4’ü tarafından kabul edilmiştir.

Katılımcıların yarısından fazlası (%59,5) tarafından, bir araştırma yaparken, araştırmaya katkısı olan kişileri uygun bir şekilde belirtmemenin de yine intihal olarak algılandığı görülmektedir. Bu oran aslında katılımcıların tam anlamıyla intihal kavramı kapsamına giren durumların neler olduğunu bilmediği yorumunu yapmamıza olanak sağlamaktadır. Tablo 4'e ilişkin olarak buraya kadar yapılan yorumlarda belirtildiği üzere, katılımcıların tamamına yakınının "evet" dediği durumların genellikle intihal kavramı konusunda yaygın olarak karşılaşılan ve bu nedenle daha çok bilinen sorunlar ve durumlar olduğu söylenebilir.

"Sınavlarda kopya çekmek" ifadesi ankete katılan araştırma görevlileri arasında çok düşük bir oranla (%38,8) intihal olarak algılanmaktadır. Bununla birlikte "bireysel olarak yapılması gereken bir ödevi/araştırmayı bir başkasıyla birlikte yapmak" şeklinde sunulan durumun çok az (%26,7) denek tarafından intihal olduğu düşünülmektedir. Her iki duruma da bakıldığında, denekler hem sınavların hem de ödevlerin bireysel yapılması gerektiği halde, bir başkasının katkısıyla yapmak konusunu intihal kavramının dışında görmekte ve bu durumları "masum" bulmaktadır.

Katılımcıların genel intihal algısını anlamaya yönelik sunulan "yüz yüze görüşme esnasında elde edilen bilgileri bir araştırmada kullanırken bu bilgilere atıfta bulunmak" durumuna 25 (%21,6) katılımcı "evet bu durum intihaldir" yanıtını vermiştir. Çok düşük orandaki "evet" yanıtı katılımcıların intihal konusunun kapsamını daha az karşılaşılan durumlar ve daha az kullanılan veri toplama teknikleri açısından tam anlamıyla bilmediklerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan araştırma görevlilerine bazı intihal tespit yazılımlarından hangilerini kullandıkları sorulmuştur. Deneklerin intihal konusundaki teknik bilgilerini ölçmeyi hedefleyen bu soruya yönelik olarak elde edilen veriler Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların kullandıkları intihal tespit programları

İntihal tespit programlarından hangisini kullanıyorsunuz?	Evet		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Turnitin	70	60,3	46	39,7	116	100,0
iThenticate	41	35,3	75	64,7	116	100,0
İntihal.net	6	5,2	110	94,8	116	100,0
Plagium			116	100,0	116	100,0
Plagiarisma			116	100,0	116	100,0
Hiçbiri	25	21,6	91	78,4	116	100,0
Diğer	2	1,7	114	98,3	116	100,0

Tablo 5 verilerine göre, araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin en büyük çoğunluğunun (%60,3) intihal tespit yazılımlarından Turnitin programını kullandığı anlaşılmaktadır. Bu programın yoğun olarak kullanılmasında Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinin bu programa abone olmasının büyük bir etkisi olduğu söylenebilir. Turnitin intihal tespit programından sonra iThenticate programı en çok kullanılan (%35,3) programdır. Yine iThenticate programının TÜBİTAK EKUAL aracılığıyla üniversite kütüphanesine sağlanması bu programın diğer programlara göre kullanımının fazla çıkmasının sebebi olabilir. Kütüphane tarafından sağlanan bu iki programın kullanım oranları arasındaki fark, Turnitin programının herkese, iThenticate programının sadece doçent ve profesör öğretim üyelerine açık olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca bu belirgin farkın ortaya çıkmasında iThenticate programının öğrenci ödevlerini denetlemek için kullanılamıyor, Turnitin programının ise buna izin veriyor olması da önemli bir etkidir.

Katılımcılardan, yerli bir yazılım olan intihal.net'i kullananların oranı oldukça azdır (%5,2). Bu duruma neden olarak, henüz çok yeni olan söz konusu yazılıma kütüphanenin kısa süreli bir deneme erişimi açmasının dışında herhangi bir aboneliğinin bulunmaması gösterilebilir.

Ankete yanıt verenlerin çok az bir kısmı (%21,6) onlara sunulan bu programlardan hiçbirini kullanmadığını belirtirken, ücretsiz olan Plagium ve

Plagiarisma intihal tespit yazılımlarının katılımcılar tarafından hiç tercih edilmediği görülmektedir. Tablo 5 verilerine genel olarak bakıldığında intihal programlarının kütüphane tarafından sağlanmasının kullanımı artırdığı söylenebilir.

3.4. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHAL DURUMLARI İLE İLGİLİ BİLİNÇ VE GENEL YAKLAŞIMLARI

Bu bölümde araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin verilen intihal durumları üzerinden intihale yönelik bilinç düzeyleri ve genel yaklaşımları ile ilgili bulgulara ve yorumlara yer verilmektedir.

Araştırmada katılımcılardan sunulan ifadelere katılıp katılmadıklarını belirtmeleri istenmiştir. İntihal kavramı ile ilgili bilinç ve genel yaklaşımlarını ölçmeyi hedefleyen bu soru grubuna yönelik olarak elde edilen veriler, Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcıların intihal kavramı ile ilgili genel yaklaşımları

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne katılıyorum ne de katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ödevlerin kopyala yapıştır şekilde yapılmasını intihal olarak nitelemem.	88	75,8	21	18,1	5	4,3	1	0,9	1	0,9	116	100,0
Samimi cevap alındığını düşünmediğim anket verilerine müdahale ederim.	56	48,3	15	12,9	23	19,9	15	12,9	7	6,0	116	100,0
Birebir alıntılarda tırnak işareti kullanmam.	82	70,7	22	19,0	7	6,0	3	2,6	2	1,7	116	100,0
Birebir alıntılarda sayfa numarası vermem.	71	61,2	29	25,0	7	6,0	5	4,3	4	3,5	116	100,0
Araştırmamda kullandığım kaynakları kaynakçada belli bir standarda göre belirtirim.	5	4,3	5	4,3			25	21,6	81	69,8	116	100,0
Araştırmamda "TBMM, 23 Nisan 1920'de kurulmuştur" bilgisini kullanırken atıf vermem.	12	10,3	12	10,3	14	12,1	36	31,1	42	36,2	116	100,0
Bir konferansta dinlediğim konuşmacının sözlü ifadesini araştırmamda kullanırken atıf vermem.	44	37,9	35	30,2	20	17,2	11	9,5	6	5,2	116	100,0
Konuyla ilgili öğretim üyeleri ile yapılan özel görüşmelerde elde edilen bilgiye atıf vermem.	33	28,4	25	21,6	29	25,0	21	18,1	8	6,9	116	100,0
Telif hakkını kaybetmiş bir eseri kaynak göstermeden kullanabilirim.	71	61,2	27	23,2	13	11,2	4	3,5	1	0,9	116	100,0
Herhangi bir kişiyle yapılan görüşme sonucu elde edilen bilgilere araştırmamda atıf vermem.	54	46,5	34	29,3	20	17,2	4	3,5	4	3,5	116	100,0
İzin alınarak kullanılan anket soruları için atıf vermek zorunda değilim	64	55,2	24	20,6	19	16,4	8	6,9	1	0,9	116	100,0
Çeviri olan bir kaynağın orijinaline değil çevirene atıf veririm.	38	32,7	27	23,3	17	14,7	19	16,4	15	12,9	116	100,0
Sınav esnasında bilmediğim bir soruyu arkadaşıma sorarım.	88	75,8	23	19,8	3	2,6	1	0,9	1	0,9	116	100,0
Araştırmamda şekil ve grafiklerde yardımcı olan kişi/kişileri belirtmek zorunda değilim.	53	45,7	28	24,1	19	16,4	13	11,2	3	2,6	116	100,0

Tablo 6 verilerine göre katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%93,9), “ödevlerin kopyala yapıştır şekilde yapılmasını intihal olarak nitelemem” ifadesine katılmadığını belirtmiştir. Yani tamamına yakını bu durumun intihal olduğunun farkındadır. Çok düşük bir oranla da olsa bu duruma katılıp katılmama konusunda çekimser kalanlar (%4,3) ile katılıyorum (%1,8) cevabını veren bir kitlenin olması, bu kişilerin ödevlerde birebir kopyalama yapmayı sakıncalı bulmadıklarını göstermektedir.

“Sınav esnasında bilmediğim bir soruyu arkadaşıma sorarım” şeklinde sunulan ifadeye katılımcıların tamamına yakını (%95,6) katılmıyorum diyerek, bu ifadeyi intihal olarak nitelendirmiştir. Katılımcılardan 3 kişi (%2,6) sınavda arkadaşından yardım isteme durumunun intihal içerip içermediği konusunda kararsız kalmıştır. Çok az bir oran da olsa katılımcıların bu konuda kararsız olması, araştırma görevlilerinin sınav esnasında kopya çekmeyi intihal kapsamında değerlendirmediklerini göstermektedir. Yine bu ifadeye katılıyorum cevabını verenler (%1,8), sınav esnasında bilmediği bir soruyu arkadaşına sormayı intihal olarak görmemektedir.

Araştırma görevlilerinin intihale ilişkin bilinç düzeylerini anlamaya yönelik sorulan “birebir alıntılarda tırnak işareti kullanmam” ifadesine katılmıyorum cevabını vererek, birebir alıntı yapılan cümlelerin/kelimelerin tırnak işareti içerisinde verilmesi gerektiği bilincinde olanların oranı oldukça yüksektir (%89,7). İlgili soruya ilişkin çekimser kalanların (%6,0) ve “evet, katılıyorum birebir alıntılarda tırnak işareti kullanmam” (%4,3) şeklinde cevap verenlerin var olması, aslında araştırma görevlilerinin küçük bir bölümünün bu konuda yeterli bir bilince sahip olmadıklarını göstermektedir.

“Birebir alıntılarda sayfa numarası vermem” ifadesine kesinlikle sayfa numarası verilmesi gerektiği bilincinde olanların oranının yüksek (%86,2) olduğu görülmektedir. Bu ifadeye az da olsa “katılıyorum” (%7,8), yani birebir alıntılarda sayfa numarası vermem ve “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” (%6,0) diyenlerin var olması katılımcıların küçük bir kısmının birebir alıntılarda sayfa numarası vermek gerektiğini bilmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Birebir

alıntılarda tırnak işareti kullanmak ve sayfa numarası vermek, akademik yazım kurallarındandır ve bu kurallara uymak intihalden kaçınmayı sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında akademik hayatın içinde olan, akademik çalışma yapan kişilerin tamamına yakınının bu kuralların bilincinde olması gerekmektedir.

Deneklerin yine büyük bir çoğunluğu (%84,4) “telif hakkını kaybetmiş bir eseri kaynak göstermeden kullanabilirim” ifadesine katılmadıklarını belirterek, bu nitelikte bir kaynağın da atıf kurallarına göre kullanılması gerektiğini bildiklerini ortaya koymuşlardır. Yani deneklerin neredeyse tamamına yakını, bu durumun intihal olduğu ve araştırmada kullanılan her kaynağın belirtilmesi gerektiği bilincindedir. Söz konusu ifadeye, deneklerin göz ardı edilemeyecek oranda (%11,2) kararsızlık ifadesi olan “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” yanıtını vermiş olması, araştırma görevlilerinin bu konuda tam bir bilince sahip olmadıklarını göstermektedir.

Deneklere sunulan “bir konferansta dinlediğim konuşmacının sözlü ifadesini araştırmamda kullanırken atıf vermem” durumuna deneklerin yaklaşık üçte ikisinin (%68,1) “katılmıyorum” yanıtını verdiği görülmekle birlikte, üçte bire yakın oranının da bu konunun intihal kapsamına girmediğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Bu ve ilgili diğer verilere dayanarak, araştırma görevlilerinin bir başkasından duydukları sözlü ifadeleri çalışmalarında kaynak göstermeden kullanma durumunu intihal olarak algılama düzeyleri, basılı kaynakları kullanma durumuna göre daha düşüktür denebilir. Bir başka deyişle, deneklerin yüz yüze görüşmelerde veya konferans/toplantı/sempozyum gibi ortamlarda sözlü olarak edindikleri bilgileri araştırmalarında kullanırken kaynak kişiye atıfta bulunup bulunmama konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Sözlü olarak elde ettiği bilgiyi kullanırken atıf verip vermeme konusunda karasız kalanların oranı (%17,2) ile atıf vermem diyenlerin oranı (%14,7) birbirine çok yakın olup, yetersiz bir bilinci ortaya koyan bu iki durumun da toplam oranı %31,9’a ulaşmaktadır.

“Konuyla ilgili öğretim üyeleri ile yapılan özel görüşmelerde elde edilen bilgiye atıf vermem” ifadesine katılanların oranı sadece %50’dir. Bu durumda

katılımcıların diğer %50'si bu tür görüşmelerle elde edilen bilgiyi atıf vermeden kullanmayı intihal açısından yanlış bulmamaktadır.

Sözlü olarak elde edilen bilgilerin araştırmada kullanılmasına yönelik olan bir diğer ifade de, katılımcılara “herhangi bir kişiyle yapılan görüşme sonucu elde edilen bilgilere araştırmamda atıf vermem” şeklinde sunulmuştur. Tablo 6'dan elde edilen verilere bakıldığında, bu ifadeye, katılımcıların ağırlıklı olarak “katılmıyorum” (%75,8) yanıtını vererek, böyle bir durumda elde edilen bilgilere atıf verilmesi gerektiğini savundukları anlaşılmaktadır. Bu ifade karşısında “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” yanıtını verenler düşük bir oranda (%17,2) da olsa dikkat edilmesi gereken bir seviyededir. Kısaca, katılımcıların sözlü olarak elde ettikleri bilgiyi kaynak göstermeden kullanmayı intihal konusu ile ilişkilendirmede çelişkili ifadeler kullandıkları ve yeterli bir bilince sahip olmadıkları anlaşılmaktadır.

Katılımcıların “çeviri olan bir kaynağın orijinaline değil çevirenine atıf veririm” biçimindeki ifadeye verdikleri yanıtlar bu durum ile ilgili doğru yaklaşıma yeterince sahip olmadıklarını göstermektedir. Buna göre, Tablo 6'daki ilgili ifadeye bakıldığında katılımcıların %44'e yakın bir oranda bu ifadeyi doğru bulduğunu ya da bu konuda nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini bilmediği görülmektedir. İntihal konusunda görece daha az karşılaşılan bir durum olması nedeniyle katılımcıların önemli bir bölümünün bu konuda doğru bir yaklaşıma sahip olmadıkları söylenebilir.

“Samimi cevap alındığını düşünmediğim anket verilerine müdahale ederim” ifadesine verilen yanıtlara bakıldığında, araştırma görevlilerinin önemli bir bölümünün (%38,8) bir anlamda araştırma verilerini değiştirmede sakınca görmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, onların intihal algıları açısından önemli bir eksikliğe işaret etmektedir.

Araştırma görevlilerinin herkes tarafından bilinen ve genel geçerliliği olan bilgileri araştırmalarında kullanırken nasıl bir yaklaşım sergilediklerini anlamak, intihal algıları açısından önemlidir. Buna yönelik olarak ankette verilen “araştırmamda ‘TBMM 23 Nisan 1920’de kurulmuştur’ bilgisini kullanırken atıf

vermem" ifadesine ilişkin yanıtlara bakıldığında, araştırma görevlilerinin yaklaşık beşte birinin (%20,6) böyle bir durumda da kaynak göstermenin gerekli olduğunu, kalan büyük çoğunluğun (%67,3) ise buna gerek olmadığını düşündüğü anlaşılmaktadır. Bu konuda kararsız olanların oranı (%12,1) düşüktür.

Ankette yer alan "araştırmamda kullandığım kaynakları kaynakçada belli bir standarda göre belirtirim" ifadesinden elde edilen verilere göre araştırma görevlilerinin tamamına yakınının (%91,4) bu yönde bir yaklaşıma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Ancak burada dikkat çekici olan veri, çok düşük bir oranda (%8,6) da olsa araştırma görevlilerinin bu konuda bir standardı gerekli görmemesidir. Bu konuda katılıyorum seçeneğinin %100 olması beklenir, %10'a yakın bir oran bu nedenle intihal konusunda ciddi bir olumsuzluğu yansıtmaktadır.

"İzin alınarak kullanılan anket soruları için atıf vermek zorunda değilim" ifadesine verilen yanıtlara bakıldığında, bu ifadeye katılmadığını belirtenlerin oranının (%75,8) yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada izin alınarak kullanılan anket soruları için atıf verilmesi gerekmediğini düşünen (%7,8) ve bu durum karşısında kararsız kalan (%16,4) araştırma görevlilerinin bu konuda yeterli düzeyde bir bilince ve bilgi birikimine sahip olmadıkları düşünülebilir. Çünkü herhangi bir bilginin kullanımı için esas hak sahibinden izin alınmış olması o bilginin tüm kullanım hakkını araştırmacıya vermemektedir.

Katılımcılara sunulan bir diğer ifade "araştırmamda şekil ve grafiklerde yardımcı olan kişi/kişileri belirtmek zorunda değilim" şeklindedir. Bu ifadeye katılımcıların yarıdan fazlası (%69,8) "katılmıyorum, araştırmaya yardımcı olan herkesi belirtmek gerekir" cevabını vermiştir. "Katılıyorum, araştırmamda yardım aldığım kişileri belirtmek gerekmez" (%13,8) ve "ne katılıyorum ne de katılmıyorum" (%16,4) şeklinde yanıt verenlerin oranları ise birbirine çok yakındır. Dolayısıyla katılımcıların araştırmaları esnasında yardım aldıkları kişileri belirtip belirtmemeleri konusunu tam anlamıyla bilmedikleri anlaşılmaktadır.

3.5. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN ELEKTRONİK ORTAMDAKİ İNTİHAL DURUMLARI İLE İLGİLİ BİLİNÇ VE YAKLAŞIMLARI

Araştırmaya katılan araştırma görevlilerine elektronik ortamda yer alan bilgiler üzerinden intihal, kaynak gösterme ve atıf verme ile ilgili bazı ifadeler sunulmuştur. Bu bölümde verilen söz konusu durumlar üzerinden, katılımcıların elektronik ortamdaki intihale yönelik bilinç düzeyleri ve genel yaklaşımları ile ilgili bulgular değerlendirilecektir.

Araştırmada, katılımcılardan verilen durumlara katılıp katılmama tercihlerini belirtmeleri istenmiştir. Elektronik ortamdaki intihal davranışları ile ilgili bilinç ve genel yaklaşımlarını ölçmeyi hedefleyen bu soru grubuna yönelik olarak elde edilen bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların elektronik ortamdaki intihal durumları ile ilgili bilinç ve yaklaşımları

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne katılıyorum ne de katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İnternette aldığım yazarı olmayan bilgiye atıf vermem.	51	44,0	26	22,4	6	5,2	12	10,3	21	18,1	116	100,0
Google görsellerden alınan görsele araştırmamda atıf vermem.	53	45,7	32	27,6	8	6,9	13	11,2	10	8,6	116	100,0
Google haber sitesinden elde edilen güncel olmayan bir haber metnine araştırmamda atıf vermem.	48	41,4	32	27,6	14	12,1	6	5,2	16	13,7	116	100,0
Türk Dil Kurumu web sayfasından bulduğum bir kelimenin karşılığı için sayfaya atıf vermem.	59	50,9	14	12,1	7	6,0	24	20,7	12	10,3	116	100,0
E-posta içeriğinde gelen bir bilgiye atıf vermem.	32	27,6	15	12,9	32	27,6	21	18,1	16	13,8	116	100,0
Açık erişimli makale veri tabanlarından elde edilen bilgilere atıf vermem.	89	76,7	21	18,1	5	4,3			1	0,9	116	100,0
Google kitaptan elde edilen ve yazarı belli olmayan bir kitaba atıf vermem.	50	43,1	30	25,9	16	13,8	9	7,7	11	9,5	116	100,0
İnternette sahibi belirsiz olan güzel bir sözü araştırmamda kaynak göstermeksizin kullanabilirim.	51	44,0	35	30,2	21	18,1	9	7,7			116	100,0
Başbakanın gündeme ilişkin televizyondan yapmış olduğu açıklamayı çalışmamda atıf vermeksizin kullanabilirim.	45	38,8	33	28,4	25	21,6	10	8,6	3	2,6	116	100,0
Araştırmamda kullandığım elektronik kaynakların erişim tarihini belirtirim.	6	5,2	4	3,4	2	1,7	23	19,9	81	69,8	116	100,0

Tablo 7’den elde edilen bulgulara göre deneklerin tamamına yakını (%94,8), “açık erişimli makale veri tabanlarından elde edilen bilgilere atıf vermem” ifadesine katılmadığını belirtmiştir. Deneklerin çoğunluğunun her hangi bir ortamdan erişilen ve kullanılan tüm bilgilere atıf verilmesi gerektiği görüşünde oldukları anlaşılmaktadır. Bu ifadeye sadece 1 kişi (%0,9) açık erişimli makale veri tabanlarından elde edilen bilgilere atıf verilmemesi gerektiği yönünde görüş bildirmiş ve 5 kişi (%4,3) de böyle bir durum karşısında ne yapılması gerektiğini tam anlamıyla bilmeyerek kararsız kaldığı yönünde cevap vermiştir.

Katılımcılara internette eriştikleri ve yazarının bilinmediği eserlere ve bilgilere atıf verirken ya da kaynak gösterirken nasıl bir tutum sergilediklerine yönelik bir takım durumlar verilmiştir. Bunlardan, “internette sahibi belirsiz olan güzel bir sözü araştırmamda kaynak göstermeksizin kullanabilirim” ifadesine katılımcılardan yüksek bir oranda (%74,2) katılmıyorum yanıtı alınmıştır. Yani katılımcıların yarısından fazlası sahibi belirsiz dahi olsa internetten aldığı güzel bir sözü araştırmasında kaynak belirterek kullanması gerektiği bilincindedir. Bunun yanında düşük oranlarda da olsa bu ifadeye katılıp katılmama konusunda kararsız kalan (%18,1) ve katılarak kaynak göstermek gerekmediğini belirten (%7,7) araştırma görevlilerinin varlığı da göz ardı edilmemesi gereken önemli bir bulgudur. Yine, bahsedilen bu ifadeye benzer bir durum olarak “internetten aldığım yazarı belli olmayan bilgiye atıf vermem” ifadesine katılımcılar çoğunlukla (%66,4) atıf verilmesi gerektiği cevabını vermiştir. Bu ifadenin Tablo 7’den elde edilen bulgularına göre, internetten elde edilen yazarı belli olmayan bilgiye atıf verilmesi gerekmediği şeklinde yanıt veren araştırma görevlilerinin oranı (%28,4), ciddi bir olumsuzluğa işaret eder düzeydedir. Burada dikkat edilmesi gereken, bir önceki ifadeye (“internette sahibi belirsiz olan güzel bir sözü araştırmamda kaynak göstermeksizin kullanabilirim”) katıldığı yönünde cevap verenlerin oranının (%7,8) daha düşük olmasıdır. Bu iki benzer ifadenin verileri arasında belirgin bir fark çıkmasının temelinde, araştırma görevlilerinin tam olarak elektronik ortamdaki bilgiye atıf verme ve kaynak gösterme konusunda nasıl davranması gerektiğini bilmemeleri yatmaktadır.

İnternette sahipsiz bilgiye yönelik olarak “Google kitaptan elde edilen ve yazarı belli olmayan bir kitaba atıf vermem” şeklinde sunulan ifadeye verilen yanıtlara bakıldığında katılımcıların üçte ikiden fazlası (%69) atıf verilmesi gerektiğini, küçük bir bölümü (%17,2) atıf vermeye gerek olmadığını ve yine %13,8’i atıf verip vermeme konusunda kararsız kaldığını belirtmiştir. Bu ifadeye ilişkin olarak intihal açısından olumsuz bir durumu yansıtan atıf vermemek ya da bu konuda kararsız kalmak seçeneklerini işaretleyen araştırma görevlisi oranı üçte bire ulaşmaktadır. Bu oran, araştırma görevlilerinin elektronik ortamdaki bilginin intihali açısından tam bir bilince sahip olmadıkları biçiminde yorumlanabilir.

“Google görsellerden alınan görsele araştırmamda atıf vermem” ifadesine katılımcıların yüksek oranla (%73,3) onay vermediği anlaşılmaktadır. Bu ifadeye kararsız olduğunu bildiren (%6,9) ve Google görsellerden alıp kullandığı herhangi bir görseli atıf vermeden kullanabileceğini kabul eden (%19,8) katılımcıların var olması, araştırma görevlilerinin küçük de olsa bir bölümünün internet üzerinde yer alan bir bilgiyi istedikleri gibi kullanabileceklerini düşündükleri anlamına gelmektedir.

“Google haber sitesinden elde edilen güncel olmayan bir haber metnine araştırmamda atıf vermem” ifadesi katılımcıların büyük çoğunluğu (%69) tarafından yanlış bulunmuş ve bu durumda atıf verilmesi gerektiği söylenmiştir. Bir önceki paragraftaki ifade ile karşılaştırıldığında bu ifadede kararsız kalanların oranının (%12,1) az da olsa arttığı görülmektedir. Küçük bir bölümü de olsa katılımcıların internetten elde ettikleri haber metnine atıf verip vermeme konusunda net bir fikre ve bilgiye sahip olmamaları bir sorun olarak düşünülmelidir.

Katılımcılara verilen başka bir durum da “başbakanın gündeme ilişkin televizyondan yapmış olduğu açıklamayı çalışmamda atıf vermeksizin kullanabilirim” şeklinde olmuştur. Başbakanın televizyondan yapmış olduğu bir açıklamayı araştırmada kullanırken atıf verilmesi gerektiği yönünde cevap veren katılımcıların oranı %67,2’dir. Verilen bu duruma ilişkin atıf verip vermeme konusunda kararsız kalanların oranı (%21,6) da dikkat çekici düzeydedir.

“Türk Dil Kurumu web sayfasından bulduğum bir kelimenin karşılığı için sayfaya atıf vermem” ifadesine katılmıyorum diyenlerin oranı %63’e ulaşmakla birlikte, katılımcıların üçte bire yakını (%31,0) “katılıyorum, Türk Dil Kurumu’nun internet sitesinden öğrendiğim kelimenin karşılığı için atıf vermem” yanıtını vermiştir. Bu ifade karşısında kararsız kalanların ise oranı oldukça düşüktür (%6,0). Böyle bir durumda atıf vermeyi gereksiz bulan ya da kararsız kalanların toplam oranının %37 olması, araştırma görevlilerinin elektronik ortamdaki intihal algıları ile ilgili önemli düzeyde bilinç eksikliğini yansıtmaktadır.

Ankette sunulan “e-posta içeriğinde gelen bir bilgiye atıf vermem” ifadesine ilişkin olarak katılımcılar birbirine çok yakın oranlarda “atıf veririm” (%40,5), “atıf vermem” (%31,9) ve “kararsızım” (%27,6) seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu ifadeye verilen yanıtların neredeyse eşit oranlarda dağılması, araştırma görevlilerinin intihal ile ilgili bilinç eksikliklerini ortaya koyan bir başka veri olarak yorumlanabilir.

Tablo 7’den elde edilen verilere bakıldığında, en dikkat çekici olanı “araştırmamda kullandığım elektronik kaynakların erişim tarihini belirtirim” ifadesine verilen yanıtlar olmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%89,7) çalışmalarında kullandıkları elektronik kaynakları kaynakçada verirken erişim tarihlerini de belirtmeleri gerektiğinin bilincindedir. Bu ifadeye yönelik olarak, katılımcılardan çok azının (%8,6) araştırmalarında kullandıkları elektronik kaynakları kaynakçalarında erişim tarihleri ile vermedikleri ve yine oldukça düşük bir oran (%1,7) ile erişim tarihini belirtip belirtmeme konusunda kararsız kaldıkları görülmektedir.

3.6. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHAL KONUSUNDAKİ EĞİTİM İHTİYAÇLARI VE ÜNİVERSİTEDEKİ UYGULAMALARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin intihal konusundaki eğitim ihtiyaçlarına ve Çankırı Karatekin Üniversitesindeki uygulamalara ilişkin yaklaşımları değerlendirilmektedir. Bu konudaki verileri içeren Tablo 8 aşağıda yer almaktadır.

Tablo 8. Katılımcıların intihal konusunda eğitim ihtiyaçları ve üniversitedeki uygulamalara ilişkin görüşleri

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne katılıyorum ne de katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Atıf ve göndermelerle ilgili eğitime ihtiyaç duyuyorum.	22	19,0	35	30,2	20	17,2	30	25,9	9	7,7	116	100,0
Bilimsel araştırma etiği konusunda eğitime ihtiyaç duyuyorum.	19	16,4	33	28,4	23	19,9	31	26,7	10	8,6	116	100,0
Üniversitede verilen ödevler öğrenciyi özgün bir araştırma yapmaya yönlendirmektedir.	8	7,0	29	25,0	47	40,5	28	24,1	4	3,4	116	100,0
Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesinde intihale yönelik sürekli eğitimler verilmektedir.	6	5,1	19	16,3	72	62,1	11	9,5	8	7,0	116	100,0
Çankırı Karatekin Üniversitesinin akademik etik dışı davranışlara yönelik bilgilendirici mevzuatı vardır.	7	6,0	6	5,1	75	64,7	20	17,2	8	7,0	116	100,0
Ödevlerde intihale rastlandığında cezai işlem uygulanmaktadır.	32	27,6	29	25,0	26	22,4	15	12,9	14	12,1	116	100,0
Üniversitede ders sorumluları tarafından ödev ve araştırmalarda intihal olup olmadığı incelenmekte ve geri bildirim verilmektedir.	16	13,8	26	22,4	28	24,1	31	26,7	15	13,0	116	100,0
Eğitim hayatımda hocalarım tarafından intihal ve sonuçları hakkında gerekli bilgilendirme yapılmıştır.	10	8,6	24	20,7	18	15,5	37	31,9	27	23,3	116	100,0
Üniversite eğitimim süresince intihal konusunda gerekli eğitimi aldım.	11	9,5	32	27,6	17	14,7	36	31,0	20	17,2	116	100,0

Tablo 8 verilerine genel olarak bakıldığında, araştırma görevlilerinin intihal ile ilgili bir eğitime ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır. Bu yorumu destekleyen önemli bir bulgu “eğitim hayatımda hocalarım tarafından intihal ve sonuçları hakkında gerekli bilgilendirme yapılmıştır” ifadesine katılımcıların verdiği yanıtların oransal dağılımıdır. Buna göre araştırma görevlilerinin sadece yarıdan biraz fazla bölümü (%55,2) intihal ve sonuçları hakkında bilgilendirildiklerini düşünmektedir. Katılımcıların yaklaşık %45'i intihal ve sonuçları hakkında hocaları tarafından bilgilendirilmediğini ya da bu konuda bir görüş bildiremeyecek durumda (kararsız) olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bilgilendirilmediğini düşünen ya da bu konuda kesin bilgilendirildiğini söyleyemeyen araştırma görevlilerinin oranı oldukça yüksektir. Bu durum intihal konusunda bir eksikliğe ve ihtiyaca işaret etmektedir.

Araştırma görevlilerinin intihal konusunda bir eğitime ihtiyaç duyup duymadıklarını daha genel bir ifade ile ortaya koyan başka bir veri de elde edilmiştir. Buna göre “Üniversite eğitimim süresince intihal konusunda gerekli eğitimi aldım” ifadesini kabul eden katılımcı oranı yarının altındadır (%48,2). Buna karşın üniversite eğitimi süresince intihal konusunda gerekli eğitimi almadığını düşünenlerin oranı kararsızlarla birlikte yarıyı geçmektedir (%51,8). Bu araştırmanın en önemli bulgularından biri budur. Açıkça söylemek gerekirse, araştırma görevlilerinin yarıdan fazlası intihal konusunda gerekli eğitimi almadığını ve dolayısıyla bu eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmektedir.

Araştırma görevlilerinin intihal konusunda bir eğitime ihtiyaç duyup duymadıklarını ortaya koyan bir başka veri ise “atıf ve göndermelerle ilgili eğitime ihtiyaç duyuyorum” ifadesi ile ilgilidir. Buna göre katılımcıların %50,8'i atıf ve göndermelerle ilgili eğitime ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bir başka deyişle bu ifadede belirtilen konuda, eğitime ihtiyaç duyanlarla duymayanların oranı birbirine çok yakın düzeydedir. Ancak burada dikkate alınması gereken ayrıntı, araştırma görevlilerinin yarıdan fazlasının intihal konusunda en çok atıf ve göndermelerle ilgili bir eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmeleridir.

Bilimsel araştırma etiği konusunda eğitime ihtiyaç duyan araştırma görevlilerinin oranı kararsızlar ile birleştirildiğinde, yukarıdaki verilere yakın biçimde yarıyı geçmekte ve %55,2'ye ulaşmaktadır. Bu konuda eğitime ihtiyaç duymadığını söyleyenlerin oranı %44,8'dir. Dolayısıyla, araştırma görevlilerinin yarıdan fazlasının intihal ve bilim etiği konusunda yeterli bilince sahip olmadıkları ve eğitime ihtiyaç duydukları açıkça söylenebilir.

Aşağıda sunulan bazı verilerin de gösterdiği üzere, üniversitede verilen eğitimin ve öğrencilere yönelik olarak gerçekleştirilen uygulamaların (araştırma, ödev, vb.) öğrencilerde intihal algısını yeterli ve doğru bir biçimde sağlayamadığı söylenebilir.

“Üniversitede verilen ödevler öğrenciyi özgün bir araştırma yapmaya yönlendirmektedir” ifadesine katılanların oranı sadece %27,5'tir. Tüm araştırma görevlilerinin yaklaşık dörtte biri anlamına gelen bu oran, ödevler konusunun intihal açısından yeterince işlev görmediği biçiminde yorumlanabilir. Bu ifade ile ilgili dikkat çekici bir diğer nokta kararsızların oranıdır (%40,5). Ancak bu konudaki kararsızlık ifadesinin bir olumsuzluk olarak yorumlanması mümkündür. Çünkü ödevlerin intihal algısına olumlu etkisi unutulacak ya da anlaşılamayacak bir durum değildir. Üniversitede öğrenciye verilen ödevlerin onları özgün araştırma yapmaya yeterince yönlendirmemesi, doğal olarak intihal konusunu olumsuz yönde etkileyecektir.

Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin “üniversitede ders sorumluları tarafından ödev ve araştırmalarda intihal olup olmadığı incelenmekte ve geri bildirim verilmektedir” ifadesine ilişkin olarak çok yakın oranlarla “katılmıyorum” (%36,2) ve “katılıyorum” (%39,7) seçeneklerini işaretledikleri görülmektedir. Açık olan nokta şudur ki, öğrencilere verilen ödev ve araştırmaların mutlaka ilgili öğretim üyesi tarafından değerlendirilip öğrencinin ödevi veya araştırmasıyla ilgili yaptığı hataları görmesi sağlanmalıdır. Dolayısıyla araştırma görevlilerinin yaklaşık %60'ının üniversitede bunun gerçekleştirilmediğini söylemesi, intihal ile ilgili eğitim konusunda ciddi bir eksiklik olarak yorumlanabilir.

Öğrencilerin ödev ve araştırmalarında karşılaşılan intihal durumları söz konusu olduğunda çoğunlukla caydırıcı bir yaptırımın uygulanmadığı, intihalin önlenmesinde etkili olabilecek önemli bir uygulamanın göz ardı edildiği anlaşılmaktadır. Bu yorumu destekleyen bulgu “ödevlerde intihale rastlandığında cezai işlem uygulanmaktadır” ifadesine yönelik verilen yanıtlarda görülebilir. Buna göre katılımcıların sadece %25’i böyle bir cezai işlemin uygulandığını düşünmektedir.

Katılımcıların üyesi oldukları Çankırı Karatekin Üniversitesinin intihale yönelik mevzuatı konusundaki farkındalıklarının düşük olduğu, bu konuda ankette yer alan “Çankırı Karatekin Üniversitesinin akademik etik dışı davranışlara yönelik bilgilendirici mevzuatı vardır” ifadesine verdikleri yanıtlarda görülmektedir. Buna göre araştırma görevlilerinin sadece dörtte bire yakın bir oranı (%24,2) böyle bir mevzuatın var olduğunu düşünmektedir. Bu konuda en yüksek oran (%64,7) kararsızlara aittir. Katılımcıların bu ifadeye ilişkin olarak yaptıkları yazılı yorumlardan anlaşıldığı kadarıyla, kararsızlıklarının nedeni hali hazırda görevlendirme ile şehir dışındaki başka üniversitelerde çalışmakta olmaları ve Çankırı Karatekin Üniversitesi’nde uzun zamandan beri bulunmamalarıdır. Aynı şekilde üniversitede fiilen görev alıyor olmasına rağmen bu ifadeye “kararsızım” şeklinde yanıt verenlerin de mevzuat hakkında bilgileri olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, katılımcıların bu ifade ile ilgili olarak yazdıkları yorumlara göre aynı zamanda üniversitede etik dışı davranışlar ile karşılaşıldığı zaman genelde bir yaptırım uygulanmadığı ve dolayısıyla bu konuda bir mevzuata gerek duyulmadığı biçiminde de yorumlanabilir.

“Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesinde intihale yönelik sürekli eğitimler verilmektedir” ifadesine de yine katılımcıların üçte ikiye yakın bir bölümü (%62,1) emin olmadığını belirterek “ne katılıyorum ne de katılmıyorum” seçeneğini işaretlemiştir. Bu seçeneğin üniversitedeki intihal eğitimi konusunda bir eksikliğe ve yetersizliğe işaret ettiği söylenebilir. Kararsız olan katılımcıların oranı ile intihale yönelik herhangi bir eğitim verilmediğini düşünenlerin oranı birleştirildiğinde söz konusu olumsuzluğun %83,5’ye ulaştığı düşünülebilir. Dolayısıyla araştırma görevlilerinin büyük çoğunluğu üniversite kütüphanesi

tarafından intihale yönelik olarak herhangi bir eğitim verilmediğini ve bu konuda tanıtımların yapılmadığını düşünmektedir. Bu durumun olası nedeni kütüphanenin Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin yeni kampüs alanındaki bağımsız binasına çok yakın bir tarihte taşınmış olmasıdır.

Tablo 8'den elde edilen veriler çerçevesinde üniversitede intihal konusunda yürütülen eğitim uygulamalarının genelde yetersiz kaldığı söylenebilir. Bu konuda kütüphanenin de en azından şimdiye kadar yeterince etkili olamadığı anlaşılmaktadır.

3.7. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHALIN NEDENLERİ KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin verilen durumlar üzerinden intihalin nedenleri konusundaki yaklaşımları değerlendirilmektedir. Araştırmada katılımcılardan sunulan ifadelerle ilgili likert ölçeği seçeneklerini seçmeleri istenmiştir. Katılımcıların intihalin nedenlerine yönelik görüş ve düşüncelerini anlamayı hedefleyen bu soru grubuna yönelik olarak elde edilen bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların intihalin nedenleri konusundaki görüşleri

	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne katılıyorum ne de katılmıyorum		Katılıyorum		Tamamen katılıyorum		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İntihal kapsamına girmeyen unsurları bilmeme	2	1,7	12	10,3	8	7,0	47	40,5	47	40,5	116	100,0
Araştırma/ödev yaparken kolaya kaçma	1	0,9	1	0,9	3	2,6	45	38,8	66	56,8	116	100,0
Zamanı iyi yönetememe	10	8,6	14	12,1	11	9,5	55	47,4	26	22,4	116	100,0
Çok fazla ödev/araştırma yapmak zorunda olma (iş yoğunluğu)	16	13,8	34	29,3	23	19,8	26	22,4	17	14,7	116	100,0
İnternetin bilgiye erişimi kolaylaştırması	11	9,5	18	15,5	19	16,4	38	32,8	30	25,8	116	100,0
Bireysel özellikler (hırs, ahlak eksikliği, vb.)	2	1,7	4	3,5	10	8,6	43	37,1	57	49,1	116	100,0
Arkadaşlara ödevlerinde/araştırmalarında yardımcı olma isteği	16	13,8	34	29,3	38	32,8	22	18,9	6	5,2	116	100,0
İntihal ile ilgili mevzuat eksikliği ve/veya herhangi bir cezai yaptırımın uygulanmaması	2	1,7	6	5,2	24	20,7	51	44,0	33	28,4	116	100,0
Verilen ödevlerin net/açık olmaması	25	21,6	42	36,2	33	28,4	12	10,3	4	3,5	116	100,0
Yabancı dil yetersizliği	10	8,6	19	16,4	25	21,6	41	35,3	21	18,1	116	100,0
İntihali bir suç olarak görmeme	4	3,5	7	6,0	7	6,0	58	50,0	40	34,5	116	100,0
Verilen araştırma konusunun veya ödevin gereksiz/önemsiz bulunması	9	7,7	11	9,5	27	23,3	48	41,4	21	18,1	116	100,0
Akademik yükselme kriterleri, kadro sorunları (rekabet, nicel değerlendirme)	6	5,2	17	14,6	27	23,3	43	37,1	23	19,8	116	100,0
Alana hâkim olmama/alan dışı lisansüstü eğitim	14	12,1	18	15,5	21	18,1	44	37,9	19	16,4	116	100,0
İntihal ile ilgili politika/mevzuat konusundaki bilgi eksikliği	2	1,7	5	4,3	12	10,3	53	45,7	44	38,0	116	100,0

Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin tamamına yakını (%95,6) intihalin en önemli nedeni olarak “araştırma/ödev yaparken kolayca kaçma” durumunu görmektedir. Son yıllarda araştırma ve ödev yapmada en yaygın kolayca kaçma yönteminin “kopyala-yapıştır” olarak tabir edilen teknik olduğu söylenebilir. Araştırma görevlilerin yüksek oranda söz konusu nedeni öne çıkarmalarının temel gerekçesi de bu olabilir.

Bireysel özellikleri (hırs, ahlak eksikliği, vb.) intihalin nedenleri arasında gören katılımcıların oranı da oldukça yüksektir (%86,2). Kişisel çıkarlar, akademik yükselme hırsı, ahlak yönünden yoksun olma kişileri intihale, yani etik dışı davranışlara yönlendirebilmektedir.

Katılımcılar arasında “intihali bir suç olarak görmemenin” kişileri intihal yapmaya sevk ettiği görüşünde olanların oranı (%84,5) da yüksektir. Kişilerin intihal yaptıktan sonra bunun yanlışlığı konusunda herhangi bir uyarı ve geri bildirim almaması ya da herhangi bir yaptırım ile karşılaşmaması, onlarda intihalin suç olmadığı yönünde bir algıya neden olabilir.

İntihal ile ilgili politika/mevzuat konusundaki bilgi eksikliğinin olması da katılımcıların çoğunluğu (%83,7) tarafından bir intihal nedeni olarak görülmektedir. Tespit edilen bir intihal durumu karşısında uygulanacak olan yaptırımların net bir şekilde belirlenmemiş ve kişilere duyurulmamış olması intihalin yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Katılımcıların yüksek oranla (%81) intihalin bir nedeni olarak gördükleri bir diğer durum da intihal kapsamına girmeyen unsurları bilmemeleridir. İntihal dediğimiz kavramın tam olarak ne tür etik dışı davranışları içerdiğini bilmemek intihale neden olabilecek bir unsurdur.

İntihal ile ilgili mevzuat eksikliği ve/veya herhangi bir cezai yaptırımın uygulanmaması durumu katılımcılar tarafından yüksek oranla (%72,4) diğer bir intihal nedeni olarak görülmektedir. Katılımcılara göre intihal konusunda mevzuat ve yaptırım açıklığının olması kişileri intihal yapmaya

yönlendirebilmektedir. İntihale yönelik mevzuat ve yaptırım eksikliklerinin bir intihal nedeni olup olmadığı konusunda kararsız katılımcıların oranı (%20,7) da dikkat çekicidir. Bu katılımcılar, mevzuat ve yaptırımların eksikliklerinin intihale neden olabileceğini kesin olarak düşünmemektedirler. Aslında bu konuda kararsız katılımcıların görece yüksek oranı, intihal ile ilgili bir bilinç eksikliğine de işaret etmektedir.

Zamanı iyi yönetememenin intihale neden olan bir durum olduğuna katılan araştırma görevlilerinin oranı üçte ikinin üzerindedir (%69,8). İntihal konusu ile dolaylı biçimde ilgili olduğu düşünülebilecek böyle bir nedenin ciddi oranda yüksek çıkması dikkat çekicidir. Ancak araştırma görevlilerinin bu nedeni öne çıkarmaları, bu durumun genelde hem yaşadıkları hem de karşılaştıkları bir sorun olmasından kaynaklanabilir. Öğrencilerin ödev yapma ve araştırma süreçlerini zaman açısından iyi yönetememeleri bir sıkışıklığa neden olabilir ve bu da intihal konusunda yanlış yapma olasılığını yükseltebilir.

Katılımcıların yarısından fazlası (%59,5), araştırmacıların veya öğrencilerin verilen araştırma konusunu veya ödevi gereksiz/önemsiz bulunmasını da intihalin bir nedeni olarak görmektedir. Bunu bir intihal nedeni olarak görmeyenlerin oranı ile bu konuda kararsız kalanların oranı %40,5'e ulaşmaktadır. Kısaca, öğrenciler arasında ödevin veya araştırma konusunun önemsiz olarak algılanması onları özensiz bir ödev/araştırma sürecine yönlendirecek bu da intihale neden olabilecektir.

İnternetin bilgiye erişimi kolaylaştırması da yine katılımcıların önemli bir bölümü tarafından (%58,6) intihal nedeni olarak görülmektedir. Literatürde genelde bilgi ve iletişim teknolojilerinin en yaygın uygulaması olan internetin intihale neden olma etkisinin daha yüksek olduğu kabul edilir. Dolayısıyla burada elde edilen oranın diğer nedenlerin oranlarına göre düşük olduğu söylenebilir.

Araştırma görevlileri, akademik yükselme kriterleri ve kadro sorunları (rekabet, nicel değerlendirme) gibi sıkça yaşadıkları durumların da belirli oranda (%56,9) intihale neden olduğunu düşünmektedir.

İntihal konusundaki bir diğer önemli neden de alana hâkim olmama/alan dışı lisansüstü eğitimidir. Katılımcıların yarısından fazlası (%54,3) alan dışı lisansüstü eğitimi ve alan konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olmamayı intihale neden olarak görmektedir. Bu veri bize, alana ilişkin bilgi eksikliği ve literatüre hâkim olamama durumunun intihal konusunda dikkate alınması gerektiğini de göstermektedir.

Tablo 9 verilerine bakıldığında katılımcıların %53,4'ünün yabancı dil konusundaki yetersizliğin de intihale neden olabileceğini düşündüğü görülmektedir. Ancak diğer yarıya yakın bölümü de bunun intihal ile ilişkilendirilemeyeceği görüşündedir.

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan, çok fazla ödev/araştırma yapmak zorunda olmanın (iş yoğunluğunun) intihalin önemli bir nedeni olduğunu düşünmedikleri anlaşılmaktadır. Araştırma görevlilerinin sadece üçte bire yakın bir oranı (%37,1) bu durumun intihale neden olabileceğini dile getirmektedir.

Arkadaşlarına ödevlerinde/araştırmalarında yardımcı olma isteğini bir intihal nedeni olarak gören katılımcıların oranı dörtte birin altındadır (%24,1). Dolayısıyla bu durum araştırma görevlileri tarafından bir intihal nedeni olarak görülmemektedir.

Araştırma görevlilerine göre öğrencilere verilen ödevlerin net/açık olmaması bir intihal nedeni değildir. Onların sadece %13,8'si bu durumu intihal için bir neden olarak görmektedir.

Tablo 9 verileri genel olarak değerlendirildiğinde araştırma görevlilerine göre en güçlü intihal nedenleri; “araştırma/ödev yaparken kolaya kaçma”, “kişisel çıkarlar ve akademik yükselme hırsı” gibi bireysel özellikler, “intihali bir suç olarak kabul etmeme” ve intihal ile ilgili politika/mevzuat ve genel olarak intihal kapsamı konusundaki bilgi eksikliğidir.

3.8. ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHALİN ÖNLENMESİ İÇİN YAPILMASI GEREKENLER KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERİ

Bu bölümde ankete katılan araştırma görevlilerine intihalin önlenmesi konusunda kendilerine sunulan durumlara ilişkin yaklaşımları yorumlanmıştır. Bu konuya yönelik olarak elde edilen bulgular Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. İntihalin önlenmesi için yapılması gerekenler

	Hiç uygun değil		Uygun değil		Ne uygun ne de uygun değil		Uygun		Çok uygun		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İntihal konusunda öğretim elemanları eğitim vermelidir.	1	0,9	1	0,9	6	5,2	45	38,8	63	54,2	116	100,0
İntihal konusunda üniversite kütüphanesi eğitim vermelidir.			2	1,7	6	5,2	47	40,5	61	52,6	116	100,0
İntihalin saptanması için intihal yazılımları kullanılmalıdır.					3	2,6	38	32,8	75	64,6	116	100,0
Yapılan hatalar için kişilere geri bildirimde bulunulmalıdır.							37	31,9	79	68,1	116	100,0
Öğrencilere mevzuat uygulanarak cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.	5	4,3	3	2,6	28	24,1	42	36,2	38	32,8	116	100,0
Öğrenci bu konuda uyarılmalıdır.			2	1,7			47	40,5	67	57,8	116	100,0
Öğrenci hoşgörüsüyle karşılanmalıdır.	40	34,5	43	37,1	14	12,1	10	8,6	9	7,7	116	100,0
İntihal yapan öğrenci ilgili dersten başarısız sayılmalıdır.	5	4,3	20	17,2	33	28,5	29	25,0	29	25,0	116	100,0
İntihal yapan öğrenci uzaklaştırma/atılma cezası almalıdır.	25	21,6	24	20,7	42	36,2	14	12,1	11	9,4	116	100,0
Üniversitelerde araştırma yöntemleri dersi zorunlu hale getirilmelidir.	1	0,9	1	0,9	6	5,1	27	23,3	81	69,8	116	100,0

Katılımcıların tamamı (%100) intihalin önlenmesi için yapılabilecek en önemli uygulamanın, öğrencilere bu konuda “geri bildirimde bulunulması” olduğunu düşünmektedir. Araştırma görevlileri tarafından en yüksek oranda kabul gören bu yaklaşım intihalin önlenmesi konusunda dikkate alınmak durumundadır. Çünkü geri bildirim, üniversite eğitim sürecinde gerçekleştirilmesi gereken en önemli öğretim uygulamalarından biridir.

Tablo 10 verilerine göre, katılımcılar intihalin önlenmesi için “intihal konusunda öğretim elemanları eğitim vermelidir”, “intihal konusunda üniversite kütüphanesi eğitim vermelidir” ve “üniversitelerde araştırma yöntemleri dersi zorunlu hale getirilmelidir” şeklindeki önerileri aynı oranda (%93,1) destekleyerek uygun gördüklerini belirtmişlerdir. Bu üç önerinin de katılımcılar tarafından yüksek oranda desteklenmesinin nedeni, onların intihalin engellenmesi konusundaki temel gerekliliğin eğitim olduğunu düşünmeleridir. Söz konusu üç önermeyle ilgili kararsızlığını belirten katılımcıların, intihali önlemede araştırma yöntem ve tekniklerinin öğretildiği bir dersin tek başına yeterli olmayacağını ve üniversite kütüphanesinin vereceği eğitimin tam anlamıyla istenileni karşılamayabileceği düşüncesinde oldukları söylenebilir.

“İntihalin saptanması için intihal yazılımları kullanılmalıdır” önerisini katılımcıların tamamına yakını (%97,4) uygun bulmuştur. Onlara göre bu tür yazılımların kullanımı ile öğrenciler tarafından yapılan ödev ve araştırmaların denetlenmesi sağlanacak, böylece öğrencilere yapılan geribildirimler doğrultusunda da intihaller önlenebilecektir.

Katılımcılara, intihal karşısında öğrencilere uygulanacak yaptırım önerileri sunulmuştur ve bunlardan kendilerine göre uygulanmasını uygun bulduklarını işaretlemeleri istenmiştir. Buna göre katılımcıların neredeyse tamamı (%98,3) öğrencinin bu konuda uyarılmasını istemiştir. Öğrencinin intihal yaptığı tespit

edildikten sonra uyarı alması gerektiğini savunan katılımcılar, bu sayede intihalin önlenebileceğini düşünmektedir.

“Öğrencilere mevzuat uygulanarak cezai yaptırımlar uygulanmalıdır” önerisini katılımcıların üçte ikiden fazlası (%69) uygun bulmuş ve küçük bir bölümü (%6,9) cezai yaptırımın uygun olmayacağını belirtmiştir.

Öğrencilere uygulanacak yaptırımlar arasında yer alan “intihal yapan öğrenci ilgili dersten başarısız sayılmalıdır” önerisini uygun bulanlar, katılımcıların yarısını (%50) oluşturmaktadır. Bu öneriyi uygun bulmayanlar (%21,5) ve öneri ile ilgili çekimser kalanlar (%28,5) göz ardı edilemeyecek bir orandadır. Katılımcılardan bu öneriyi uygun bulmayanlar için, dersten başarısız sayılmayı öğrenciler açısından ağır bir yaptırım olarak gördükleri söylenebilir.

“İntihal yapan öğrenci uzaklaştırma/atılma cezası almalıdır” önerisi için katılımcıların küçük bir bölümü (%21,5) “uygundur” ve %42,3’ü “uygun değildir” yanıtını vermiştir. Ancak, katılımcıların çok büyük bir bölümü (%71,6), intihal durumunun hoşgörü ile karşılanması önerisini kabul etmemektedir.

Tablo 10 verileri genel olarak değerlendirildiğinde, araştırma görevlileri intihalin önlenmesinde üniversite öğretim elemanlarının ve üniversite kütüphanesinin eğitim vermesi ve araştırma yöntemleri dersinin zorunlu hale getirilmesini temel öneriler olarak kabul etmektedirler. Katılımcılar, intihal yazılımlarının kullanılması ve öğrencinin hata yapması durumunda yaptırım uygulanmasını da önemli önlemler olarak görmektedirler.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde araştırma görevlisi kadrosunda görev yapanların intihal kavramına ilişkin algı ve yaklaşımlarını ortaya koymaya yönelik olarak hazırlanan anket, ilgili üniversitedeki tüm araştırma görevlileri ile paylaşılmıştır. Bu kapsamda kadrosu Çankırı Karatekin Üniversitesi'nde olan toplam 210 araştırma görevlisinden 116'sına ulaşılmış ve anket uygulanmıştır.

Uygulanan anket sonucunda elde edilen bulgu ve yorumlara dayanılarak çalışmanın sonuçları şu şekilde sıralanabilir:

1. Çalışmaya katılan araştırma görevlilerinden %60,3'ü (70) kadın, %39,7'si (46) erkektir.
2. Araştırmaya katılan araştırma görevlilerinin fakülteler açısından en büyük bölümü Edebiyat Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde, bölümler açısından da Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, Orman Mühendisliği, Kimya Mühendisliği, Hemşirelik ve Tarih bölümlerinde görev yapmaktadır. Katılımcıların büyük kısmı lisans eğitimlerini Ankara, Hacettepe ve Selçuk Üniversitelerinde tamamlamıştır.
3. Katılımcıların çoğunluğu doktora programına kayıtlı olup, bunlar da büyük ölçüde doktora tez dönemindedir.
4. Araştırma görevlileri intihal kavramını büyük ölçüde ilk kez lisans ve yüksek lisans eğitimleri sırasında duymuşlardır. Bunun yanı sıra bu kavramı ilk kez ortaokul ve lise dönemlerinde duyan araştırma görevlileri olduğu gibi, doktora döneminde duyanlar da vardır.

5. İntihal konusunda araştırma görevlilerinin yarısı güçlü ve doğru (%70 ve üzeri), dörtte biri orta düzeyde (%40-%70 arası) ve dörtte biri de zayıf ve yanlış (%40 ve altı) bilgi düzeyine ve yaklaşıma sahiptir. Bu bağlamda araştırma görevlileri;

- Bir kaynaktan alınan bilgiyi kaynak belirtmeden kullanmayı,
- Başka bir araştırmaya ait verileri izinsiz ya da kaynak göstermeden kullanmayı,
- Başkasına ait olan düşüncüyü kendisine aitmiş gibi göstermeyi,
- Daha önce yapılmış bir çalışmada kullanılan resim/tablo/şekil vb. gibi görsel verileri kaynak belirtmeden kullanmayı,
- Bir arkadaşının ödevini/araştırmasını aynen başka bir derste sunmayı,
- Araştırmasında kullandığı ders notlarını kaynakçada göstermemeyi **yüksek düzeyde intihal olarak;**
- Bir araştırmada kullanılmayan ya da ulaşılamayan verileri kullanılmış veya ulaşılmış gibi göstermeyi,
- Araştırmaya katkısı olanları çalışmada belirtmemeyi **orta düzeyde intihal olarak görmekte olup;**
- Ödevini veya araştırmasını bir başkasına yaptırmayı,
- Sınavlarda kopya çekmeyi,
- Bireysel olarak yapılması gereken bir ödevi veya araştırmayı bir başkasıyla birlikte yapmayı,

- Yüz yüze görüşme esnasında elde edilen bilgileri bir araştırmada kullanırken bu bilgilere atıfta bulunmamayı **ciddi bir intihal sorunu olarak görmemektedir.**

6. Araştırma görevlilerinin çoğunluğu intihal tespiti için “Turnitin” ve “iThenticate” programlarını tercih etmektedir. Katılımcılar arasında “URKUND” isimli intihal belirleme programını kullananlar da bulunmaktadır.
7. Katılımcıların büyük çoğunluğu ödevlerin kopyala yapıştır yöntemi ile yapılmasını intihal olarak görmektedir. Ödevlerin başka bir kaynaktan doğrudan kopyalanıp yapıştırılması ile yapılmasını intihal olarak nitelendirmeyen az sayıda da olsa araştırma görevlisi bulunmaktadır ve bu olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilir.
8. Araştırma görevlileri “sınav sırasında bilmediği bir soruyu arkadaşına sorma” durumunu büyük ölçüde intihal olarak görmekle birlikte, bu eylemde bulunmayı sakıncalı görmeyerek, intihal çerçevesinde değerlendirmeyen ya da bu konuda kararsız kalan araştırma görevlileri de vardır. Böylesi açık bir intihal durumunun araştırma görevlilerinin tümü tarafından kabul edilmemesi bir sorun olarak kabul edilebilir.
9. Araştırma görevlileri büyük ölçüde, araştırmalarında birebir alıntı yaparak kullandıkları bilgileri tırnak işareti içerisinde mutlaka sayfa numarası ile birlikte vermeleri gerektiğini bilmektedir. Ancak bu konuda çekimser kalarak ne yapması gerektiğini bilmeyen, yani tırnak işareti kullanmayıp sayfa numarası vermeyen araştırma görevlileri de bulunmaktadır. Bir önceki sonuç ifadesinde de belirtildiği üzere, bu tür açık intihal konularının bilinmemesi ve intihal olarak kabul edilmemesi, araştırmaya katılan araştırma görevlileri açısından bir eksikliği göstermektedir.

10. Araştırma görevlilerinin büyük bir bölümü telif hakkını kaybetmiş de olsa bir eseri kaynak göstermeden kullanmanın yanlış olduğunun bilincindedir. Ancak belirli bir oranda katılımcı, bu konuda çekimserdir. Bu durumu bir intihal olarak göremeyen ya da bu konuda çekimser kalan araştırma görevlilerinin bulunması da söz konusudur.
11. Araştırma sonuçlarına göre, araştırma görevlileri “bir konferans sırasında, bir öğretim elemanının dersinde ya da herhangi bir uzmanla yaptıkları yüz yüze görüşmede” elde ettikleri bilgilerin, atıf verilerek kullanımı konusunda tam anlamıyla yeterli bilince sahip değildir ve söz konusu bu durumlar arasında ayırım yapmaktadır. Bir başka deyişle, araştırma görevlileri bir görüşmede elde edilen bilginin atıf verilerek kullanımı konusunda daha duyarlı iken bir konferans sırasında duydukları ya da öğretim üyeleri ile yapılan özel görüşmelerde elde ettikleri bilgilerin atıf verilerek kullanılması konusunda aynı ölçüde duyarlılığa sahip değildir.
12. Araştırma görevlileri, çeviri bir kaynağı araştırmalarında kullandıklarında bu kaynağa atıf verme konusunda tam olarak bir bilince sahip değildir. Dolayısıyla katılımcıların yarıya yakın bölümü, atıf verirken çeviren ya da orijinal yazar bilgisine yer verilmesi gerektiğini bilmemektedir.
13. Araştırma görevlilerinin yarıdan fazlası samimi cevap alındığını düşünmedikleri anket verilerine müdahale etme eğilimindedir. Bir araştırmada elde edilen veriler üzerinde araştırmacının denetim sorusu verilerine dayanmayan kişisel tahminleri doğrultusunda değişiklik yapması ciddi bir bilimsel ihlaldir ve bu konuda araştırma görevlilerinde bilinç eksikliği olduğuna işaret etmektedir.

14. Araştırma görevlileri arasında belirli ölçüde bilinç eksikliğinin olduğu bir diğer konu da genel geçer diye adlandırılan, herkes tarafından bilinen bilgilere atıf verilmesi gerekip gerekmediğidir.
15. Araştırmalarda bulunması gereken kaynakçanın belirli bir standarda göre hazırlanması gibi intihal olgusu açısından son derece açık olan bir konunun bilincinde olan araştırma görevlileri büyük çoğunluğu oluştururken, bunu kabul etmeyen araştırma görevlilerinin de bulunması (%8,6) dikkat çekicidir.
16. Araştırma görevlilerinin önemli bir bölümü, her türlü katkıyı ve yardımı sağlayan kişi veya kişileri çalışmalarında belirtip belirtmeme konusunda doğru bir yaklaşıma sahipken, küçük bir bölümü bu durumun intihal konusuyla bağlantısını kuramamaktadır. Bu grupta yer alan araştırma görevlilerinin, her ne şekilde olursa olsun bir çalışmaya yardımı veya katkısı dokunan kişinin çalışmada mutlaka belirtilmesi gerektiğinin önemini kavrayamadıkları görülmektedir.
17. Araştırma görevlilerinin büyük ölçüde, açık erişimli makale veri tabanlarından elde ettikleri bilgilere atıf vermeleri gerektiği bilincinde oldukları anlaşılmaktadır. Buna göre katılımcılar çoğunlukla, nereden erişilirse erişilsin kullanılan her bilgiye veya kaynağa mutlaka atıf vermektedir. Ancak, araştırma görevlilerinin internetten eriştikleri yazarını veya sahibini bilmedikleri bilgilere atıf verme konusunda tam olarak bir bilince sahip olmadıkları benzer ifadelere verdikleri farklı yanıtlardan anlaşılmaktadır.
18. Bir çalışmada kullanılan elektronik kaynakların kaynakçada erişim tarihleri ile birlikte verilmesi gerektiği bilincinde olan araştırma görevlileri oldukça fazladır. Ancak erişim tarihlerini kaynakçada belirtmeyi gerekli görmeyen araştırma görevlileri de bulunmaktadır.

19. Araştırma görevlilerinin genel olarak elektronik kaynakların kullanımı ve bu kaynaklara yönelik olarak atıf verme/kaynakça gösterme konusunda tam anlamıyla bir bilince sahip olmadıkları ve benzer durumlarda bazı tutarsızlıklar sergiledikleri anlaşılmıştır. Örneğin; araştırma görevlilerinin büyük çoğunluğu Google görsellerden alınan bir görsele araştırmada atıf vermenin gerekli olduğunu düşünürken, Türk Dil Kurumu web sayfasından aldığı bir kelimenin karşılığı için atıf vermeyi aynı ölçüde gerekli görmemektedir.
20. Araştırma görevlilerinin yarıya yakını araştırma etiği, araştırma yöntem ve teknikleri, atıf verme, kaynakça gösterme ve intihale yönelik olarak bir eğitime ihtiyaç duymaktadır. Bu eğitime ihtiyaç duyma durumları hem doğrudan kendilerinin ifadeleri, hem de üniversite eğitimleri süresince intihal konusunda gerekli eğitimi aldığını söyleyenlerin düşük bir oranda (%48,2) kalmasından anlaşılmaktadır.
21. Araştırma görevlileri üniversitede verilen ödevlerin öğrenciyi özgün bir araştırma yapmaya yönlendirmediğini düşünmektedirler. Bu durumun öğrencilerde intihal algısını yeterli ve doğru bir biçimde oluşmasını engelleyeceği söylenebilir.
22. Araştırma görevlilerinin sadece yarıya yakın bir bölümü eğitim hayatları boyunca hocaları tarafından intihal ve sonuçları hakkında gerekli bilgilendirmenin yapıldığını düşünmektedir. Benzer biçimde araştırma görevlilerinin yarıdan azı (%37,6), üniversitede ders sorumluları tarafından ödev ve araştırmalarda intihal olup olmadığını incelediğini ve geri bildirimde bulunduğunu belirtmiştir. Burada dile getirilen her iki durum da eğitimde intihal konusuna ilişkin bir eksikliği göstermektedir. Ayrıca, araştırma görevlilerinin ifadelerinden intihal konusunda bilgilendirme ve eğitim sürecinin parçası olarak kabul edilebilecek “ödevlerde intihale rastlandığında

cezai işlem uygulanması” durumunun da genelde söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

23.Araştırma görevlilerinin küçük bir bölümü, Çankırı Karatekin Üniversitesi’nin akademik etik dışı davranışlara yönelik bilgilendirici mevzuatının olduğunu düşünmektedir.

24.Araştırma görevlileri, intihale yönelik sürekli eğitimler verme konusunda Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesinin de yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

25.Araştırma görevlileri intihalin en önemli nedeni olarak “araştırma/ödev yaparken kolayca kaçma” durumunu görmektedirler. Bunun dışında onlara göre diğer en önemli nedenler bireysel özellikler (hırs, ahlak eksikliği, vb.) ve intihali bir suç olarak görmemektir. İntihalin yüksek oranda kabul edilen diğer iki nedeni ise bu konudaki politika/mevzuat ve genel olarak intihalin kapsamına ilişkin bilgi eksiklikleridir.

26.Araştırma görevlileri intihal konusunda cezai bir yaptırımın uygulanmamasının da intihale neden olduğunu düşünmektedirler.

27.Araştırma görevlilerine göre zamanı iyi yönetememek bir intihal nedenidir. Onlara göre öğrencilere verilen araştırma konusu ya da ödevlerin öğrenciler tarafından gereksiz/önemsiz bulunması da intihale neden olmaktadır.

28.İnternetin bilgiye erişimi kolaylaştırması, akademik yükselme kriterleri ve kadro sorunları, çalışılan alana hâkim olamama ve yabancı dil konusundaki yetersizlik durumları da araştırma görevlileri tarafından birbirine yakın derecede intihal nedenleri olarak kabul edilmektedir.

- 29.Araştırma görevlileri, araştırma ve iş yoğunluklarını, araştırmalarda arkadaşına yardımcı olma isteğini ve ödev konularının net olmamasını ciddi intihal nedenleri olarak görmemektedir.
- 30.Araştırma görevlileri üniversitede intihalin engellenmesi konusunda gerçekleştirilmesi gereken en önemli iki uygulamanın, intihal konusunda yapılan hatalar için öğrencilere geri bildirimde bulunulması ve üniversitede araştırma yöntemleri dersinin zorunlu hale getirilmesi olduğunu düşünmektedirler.
- 31.Araştırma görevlileri intihal tespit yazılımlarını kullanmanın da intihali önemli ölçüde engelleyebileceğini düşünmektedirler.
- 32.Araştırma görevlileri, intihalin önlenmesi için hem öğretim elemanlarının hem de üniversite kütüphanesinin bu konuda eğitim vermesini gerekli görmektedir.
- 33.Araştırma görevlileri, intihal konusunda yaptıkları yanlışlar hakkında öğrencilere hoşgörü ile yaklaşılmasını doğru bulmamakta ancak bunun için ağır (uzaklaştırma, atılma, dersten başarısız sayılma, vb.) cezai yaptırımların uygulanmasını da çok uygun görmemekte ve daha çok uyarılmaları gerektiğini düşünmektedirler.

Yukarıda sıralanan sonuçlar ve veriler çerçevesinde araştırmanın genel sonucu olarak şu yazılabilir: Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlilerinin yaklaşık üçte ikisi intihal konusunda genel olarak yeterli bilince ve doğru bir yaklaşıma sahip olup, üçte birlik bölümü için ise bu konuda yetersizlikler ve yaklaşım yanlışlıkları söz konusudur. Bir başka deyişle, araştırmada ele alınan çerçevede intihal kapsamına giren hemen her alt konuda genel olarak bu üçte iki-üçte bir oransal dağılımının bulunduğu söylenebilir. Ancak intihal konusunda gerek yeterli bilince

sahip olan gerekse olmayan araştırma görevlilerinin bazen aynı içerikte konular için çelişkili yaklaşımlar gösterebildiği de ortaya çıkmıştır.

Elde edilen ve yukarıda sıralanan sonuçlarla, çalışmanın “İntihal konusunda bilinç eksikliği ve yaklaşım yanlışlıkları bulunan Çankırı Karatekin Üniversitesi araştırma görevlileri bilim etiği eğitime gereksinim duymaktadırlar” biçiminde belirlenen hipotezi kanıtlanmıştır. Çalışmanın kapsamı ve sonuçları çerçevesinde şu öneriler sunulabilir:

1. Öğrenciler için lisans ve yüksek lisans dönemi intihal kavramıyla ilk kez karşılaşmak ve bu konuda bilgilenmeye başlamak için geç bir dönemdir. Bu nedenle Türkiye’deki eğitim sürecinde öğrencilerde doğru intihal algısının temelleri ilk ve ortaöğretimde atılmalıdır.
2. Araştırma yöntemleri dersi, kapsamına intihal konusu da mutlaka dâhil edilerek Çankırı Karatekin Üniversitesi’ndeki tüm bölümlerin lisans programlarında zorunlu ders olarak okutulmalıdır. Yine, intihal konusu ve ilgili alt konuları içerecek biçimde geliştirilen “bilim etiği”, “araştırma etiği” gibi derslerin lisansüstü programlarda da zorunlu olarak yer alması sağlanmalıdır.
3. Hem üniversitenin ilgili akademik birimleri hem de üniversite kütüphanesi tarafından öğretim elemanlarına yönelik düzenli aralıklarla intihal ve bilim etiği konusunda seminer, çalıştay, konferans, vb. eğitim etkinlikleri düzenlenmelidir. Özellikle yüksek lisans ve doktora aşamasında bulunan araştırma görevlileri için bu konuda sertifikalı çalışmalar gerçekleştirilmeli ve bu öğretim elemanı grubunun katılımları teşvik edilmelidir.
4. Üniversitedeki tüm bölümlerde ders veren öğretim elemanlarının intihal ve bilim etiği konusunda duyarlı oldukları algısı öğrencilere yansıtılmalıdır. Bu çerçevede öğretim elemanları, öğrencilere yaptırdıkları araştırma ve

verdikleri ödevlerin bilimsel araştırma yöntemlerine ve bilim etiğine uygun olarak gerçekleştirilmesi konusunda çaba harcamalıdır. Bunun için, araştırmalara ve ödevlere yönelik intihal hataları konusunda öğrencilere geri bildirimlerde bulunmalı ve bu konuda onları zaman zaman bilgilendirmelidirler.

5. Üniversitenin ilgili akademik birimleri ve üniversite kütüphanesi lisans öğrencilerine yönelik olarak da araştırma yöntemleri, bilim etiği ve intihal konularında zaman zaman eğitici etkinlikler gerçekleştirmelidir.
6. Üniversitenin, özellikle kütüphanesi tarafından intihal tespit programları hakkında hem akademik personele hem de lisans ve lisansüstü öğrencilere zorunlu eğitimler verilmeli ve uygulamalar gerçekleştirilmelidir.
7. Hazırlanan lisans, yüksek lisans ve doktora tezleri için son kabulden önce mutlaka intihal raporları istenmelidir.
8. Çankırı Karatekin Üniversitesi'nin ilgili olabilecek/olması gereken mevzuatı intihal konusuna ilişkin olarak gözden geçirilmeli ve eksiklikler giderilmelidir. Bu konuda özellikle üniversite Etik Kurulu'na büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. İntihal konusunda oluşturulan/geliştirilen mevzuat hakkında hem öğretim elemanları hem de öğrenciler bilgilendirilmelidir.
9. Söz konusu nitelikteki mevzuat üniversitede titizlikle uygulanmalıdır. Bu çerçevede intihal konusuna hiçbir biçimde hoşgörü gösterilmemeli ve gerekli cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.
10. İntihal konusunda en doğru ve doğal bilgilenme/eğitim sürecinin lisans ve lisansüstü derslerinin araştırmaya dayalı olarak ve bilimsel araştırma yöntemleri çerçevesinde işlenmesi ile mümkün olacağı açıktır. Bu nedenle derslerin özgün araştırmalar temelinde yapılması çok önemlidir.

11. Üniversite kütüphanesinin intihal tespit programlarına aboneliğinin olması ve bu programları lisans anlaşmalarının el verdiği ölçüde üniversite bünyesindeki herkesin erişimine ve kullanımına açması gerekmektedir. Böylelikle öğrenci ödevlerinin ve araştırmalarının denetimi daha sağlıklı olacaktır ve tespit edilen intihaller karşısında öğrenci hataları en aza inecektir. Üniversite kütüphanesi sözü edilen intihal tespit programlarına abone olma/satın alma konusunda bütçe açısından zorluk yaşamamalıdır. Ayrıca, intihal konusu üniversite kütüphanesinin gerçekleştirdiği oryantasyon eğitim programlarının da zorunlu bir parçası olmalıdır.

12. Üniversite tarafından geliştirilecek ya da sağlanacak intihal konusundaki bir eğitim programı çevrim içi (online) olarak herkesin erişimine açılmalı ve kullanımına sunulmalı, ayrıca kullanımı çeşitli özendirici yollarla teşvik edilmelidir.

Çalışmamız çerçevesinde konunun Çankırı Karatekin Üniversitesi lisans öğrencileri ve diğer öğretim elemanı gruplarına yönelik olarak da gerçekleştirilmesi önerilir.

KAYNAKÇA

Academic Misconduct. (2017). Erişim adresi:

<http://sa.berkeley.edu/conduct/integrity/definition>

Akkaya, M. A. (2015). Kütüphane çalışanlarının gözünden Türk Kütüphaneciler

Derneği mesleki etik ilkelerine yönelik bir değerlendirme: İzmir örneği. 1.

Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu: Etik: Kuram ve Uygulama, 3-5 Eylül 2014, Kastamonu içinde (s. 249-287). İstanbul: Hiperlink.

Akkaya, M. A. ve Yıldırım, Z. (2017). Akademik bilgi üretimi ve etik. *Çankırı*

Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi, 5 (2), 78-93.

Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/karefad/issue/31613/339885>

Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2007) *Sosyal Bilimlerde*

Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı. Sakarya, Sakarya Yayıncılık.

Aluede, O., Omoregie, E. O., Osa-Edoh, G. I. (2006). Academic dishonesty as a

contemporary problem in higher education: how academic advisers can help.

Reading Improvement, 43 (2), 97-106.

Ashworth, P. ve Bannister, P. (1997). Guilty in whose eyes? University students'

perceptions of cheating and plagiarism in academic work and

assessment. *Studies in Higher Education*, 22 (2), 187-204.

Auer, N. J. ve Krupar, E. M. (2001). Mouse click plagiarism: The role of technology

in plagiarism and the librarian's role in combating it. *Library Trends*, 49 (3),

415-432.

Avaroğulları, M. (2012). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının ve öğretim elemanlarının intihal problemine yönelik tutum ve davranışları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Aydın, İ. P. (2001). *Yönetmelik, mesleki ve örgütsel etik*. Ankara: Pegem-A Yayıncılık.

Babbie, E. (2005). Plagiarism. Erişim adresi:
<https://www1.chapman.edu/~babbie/plag02.htm>

Bailey, J. (2016). How the internet changed plagiarism. Erişim adresi:
<https://www.plagiarismtoday.com/2016/04/26/internet-changed-plagiarism/>

Balcı, A. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi.

Baruchson-Arbib, S. ve Yaari, E. (2004). Printed versus internet plagiarism: A study of students' perception. *International Journal of Information Ethics*, 1 (6), 1-7.

Best, J. W. (1959). *Research In Education*. Englewood Cliffs, USA: Prentice Hall.

Bhattacharya M. ve Jorgensen, L. (2008). Minimizing plagiarism by redesigning the learning environment and assessment. T. S. Roberts (Ed.). *Student Plagiarism in an Online World: Problems and Solutions* içinde (s. 194- 207). Hershey, NY: Information Science Reference.

Bjorklund, M. ve Wenestam, C. G. (1999). Academic cheating: frequency, methods and causes. *Proceedings of the 1999 European Conference on Educational Research*, Lahti, Finland. Erişim adresi:
<http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/00001364.htm>

Boydak, M. (2011). Araştırma ve yayın etiği. Atasoy, N. ve diğerleri (Ed.) *Bilim Etiği* içinde (s. 15-42). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Bretag, T. (2005). Implementing plagiarism policy in the internationalised university. Erişim adresi:
https://www.researchgate.net/publication/228675234_Implementing_plagiarism_policy_in_the_internationalised_university

Büken, N. Ö. (2006). Türkiye örneğinde akademik dünya ve akademik etik. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 37, 164-170.

California State University. (t.y.). Preventing & addressing academic dishonesty. Erişim adresi: <https://www.csuci.edu/campuslife/student-conduct/documents/preventing-and-addressing-academic-dishonesty.pdf>

Carroll, J. ve Appleton, J. (2001). *Plagiarism: A Good Practise Guide*. Oxford: Brookes University and Joint Information Systems Committee.

Cemal, H. (2004, 11 Eylül). İntihal!. *Milliyet*, Erişim adresi:
<http://www.milliyet.com.tr/intihal-/hasan-cemal/siyaset/yazardetayarsiv/11.09.2004/88173/default.htm>

Chao, C., Wilhelm, W. ve Neureuther, B. (2009). A study of electronic detection and pedagogical approaches for reducing plagiarism. *Delta Pi Epsilon Journal*, 51 (1), 31-42.

Christensen-Hughes, J. M. ve McCabe, D. L. (2006). Academic misconduct within higher education in Canada. *The Canadian Journal of Higher Education*, 36 (2), 1-21.

Cicutto, L. (2008). Avoiding the peril in scientific writing. *Chest*, 133, 579-581.

Çakmak, N. (2015). Lisans öğrencilerinin intihal ile ilgili kavram yanılgıları. *Türk Kütüphaneciliği*, 29 (2), 212-240.

Çankırı Karatekin Üniversitesi. (2018a). Tarihçe. Erişim adresi:
<https://www.karatekin.edu.tr/tarihce-2815-sayfasi.karatekin>

Çankırı Karatekin Üniversitesi. (2018b). Misyon ve vizyon. Erişim adresi:
<https://www.karatekin.edu.tr/misyon-amp;-vizyon-2813-sayfasi.karatekin>

Çankırı Karatekin Üniversitesi. (2018c). Akademik. Erişim adresi:
<https://www.karatekin.edu.tr/>

Çingil, H. (1990). *Örnekleme kuramı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Daly, J. ve Horgan, J. M. (2007). Profiling the plagiarists: an examination of the factors that lead students to cheat. *Journal of Educational Computing Research* , 38 (1), 39-50.

Dames, K. M. (2007). Understanding plagiarism and how it differs from copyright infringement. *Computers in Libraries*, 27 (6), 24-27.

Davis, S. F. ve Ludvigson, H. W. (1995). Additional data on academic dishonesty and a proposal for remediation. *Teaching of Psychology*, 22 (2), 119-121.

Davis, S. F., Grover, C. A., Becker, A. H., ve McGregor, L. N. (1992). Academic dishonesty: Prevalence, determinants, techniques, and punishments. *Teaching of Psychology*, 19, 16–20.

Demirel, İ. H., Erol, B. ve Saraç, C. (2011). *Akademik yazım ihlalleri*. Ankara: Tübitak, Ulakbim.

Devlin, M., ve Gray, K. (2007). In their own words: A qualitative study of the reasons Australian univeristy students palgiarize. *Higher Education & Development*, 26 (2), 181-198.

DeVoss, D. ve Rosati, A. C. (2002). "It wasn't me, was it?" plagiarism and the web. *Computers and Composition*, 19, 191-203.

Ehrlich, H. (2018). *Plagiarism and Anti-Plagiarism*. In Rutgers, The State University of New Jersey. Erişim adresi:
<https://andromeda.rutgers.edu/~ehrllich/plagiarism598.html>

Ellery, K. (2008). Undergraduate plagiarism: a pedogogical perspective. *Assessment and Evaluation In Higher Education*, 33 (2), 157-171. Erişim adresi: <http://tandfonline.com/doi/full/10.1080/02602930701698918>

Eminoğlu, E. (2008). *Üniversite öğrencilerinin akademik sahtekârlık eğilimlerinin ölçülmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdem, A. R. (2012). Bilim insanı yetiştirmede etik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2 (1), 25-32. doi: 10.5961/jhes.2012.030

Eriksson, E. J. ve Sullivan, K. P. H. (2007). Controlling plagiarism: A study of lecturer attitude. T. S. Roberts (Ed.). *Student Plagiarism in an Online World: Problems and Solutions* içinde (s. 23-37). Hershey, NY: Information Science Reference.

Erzan, A. (2008). Yayın Ahlakı. A. Erzan (Ed.), *Bilim Etiği El Kitabı* (s. 35-45) içinde. Ankara: TÜBA

Evering, L. C., ve Moorman, G. (2012). Rethinking plagiarism in the digital age. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 56 (1), 35-44.

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (2014). Erişim adresi:

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5846-20141212.pdf>

Finnis, J. (1983) *Fundamentals of Ethics*. USA: Georgetown University Press.

Franklyn-Stokes, A. ve Newstead, S.E. (1995). Undergraduate cheating: who does what and why?. *Studies in Higher Education*, 20 (2), 159-172.

Glatt Plagiarism Services. (2016). Erişim adresi: <http://www.plagiarism.com/>

Gözler, K. (2013). *Örnekleriyle Usulsüz Alıntı Sorunu: Adnan Küçük, Ahmet Nohutçu, Bilal Canatan, Nevzat Sönmez, Ali Rıza Çoban, Serdar Özgüldür, Fatih Dikici ve Diğerlerinin Kitapları Hakkında Eleştiriler*. Bursa: Yazar.

Gu, Q. Ve Brooks, J. (2008). Beyond the accusation of plagiarism. *System*, 36 (3), 337-352.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (2005). *Yüksek Lisans Tezi, Sanat Eseri Raporu, Doktora/Sanatta Yeterlilik Tezi ve Sanatta Yeterlilik Eseri Çalışması Raporu Yazım ve Basım Yönergesi*. Erişim adresi: www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr/belgeler/Tez_ve_Rapor_Yazim_Yonergesi.doc

Hanrahan, M. (2008) Plagiarism, instruction and blogs. . T. S. Roberts (Ed.). *Student Plagiarism in an Online World: Problems and Solutions* içinde (s. 183-193). Hershey, NY: Information Science Reference.

- Hard, S. F., Conway, J. M. ve Moran, A. C. (2006). Faculty and colleges student beliefs about the frequency of student academic misconduct. *The Journal of Postsecondary Education*. 77 (6), 1058-1080.
- Harding, T.S., Carpenter, D.D., Finelli, C.J., ve Passow, H.J. (2004). Does academic dishonesty relate to unethical behavior in professional practice? An exploratory study. *Science and Engineering Ethics*, 10 (2), 311–324.
- Harris, R. (2015). Anti-plagiarism strategies for research papers. Erişim adresi: <http://www.virtualsalt.com/antiplag.htm>
- Harvey, G. (1995). Writing with sources: A guide for Harvard Students. *Harvard University*. Erişim adresi: <http://image.sciencenet.cn/olddata/kexue.com.cn/blog/admin//images/upfiles/200710177573686457.pdf>
- Hawley, C. S. (1984). The thieves of academe: Plagiarism in the university system. *Improving College and University Teaching*, 32 (1), 35-39.
- Howard, R. M. (2001). Forget about policing plagiarism: Just teach!. *The Chronicle of Higher Education*, 11 (16), 46-49.
- Howard, R. M. ve Davies, L. J. (2009). Plagiarism in the internet age. *Educational Leadership*, 66 (6), 64-67. Erişim adresi: <http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/mar09/vol66/num06/Plagiarism-in-the-Internet-Age.aspx>
- Hu, G., ve Lei, J. (2012). Investigating Chinese university students' knowledge of and attitudes toward plagiarism from an integrated perspective. *Language Learning* 62 (3), 813–850.

Ikupa, J. C. B. (1997). Causes and cure of examination malpractices. *The Business Administrator*, 1 (1), 38-39.

Indiana University. (2005). *What is plagiarism?* Erişim adresi: <https://www.indiana.edu/~tedfrick/plagiarism/index2.html>

Introna, L. D. ve Hayes, N. (2008). International students and plagiarism detection systems: Detecting plagiarism, copying, or learning?, . T. S. Roberts (Ed.). *Student Plagiarism in an Online World: Problems and Solutions* içinde (s. 108-122). Hershey, NY: Information Science Reference.

İrzık, G. ve Erzan, A. (2008a). *Giriş*. A. Erzan (Ed.), Bilim Etiği El Kitabı (s. 1-4) içinde. Ankara: TÜBA

İrzık, G. ve Erzan, A. (2008b). *Araştırmada Kusurlu Davranışlar*. A. Erzan (Ed.), Bilim Etiği El Kitabı (s. 22-24) içinde. Ankara: TÜBA

Isserman, M. (2003). Plagiarism: a Lie of the Mind. *The Chronicle of Higher Education*, 49 (34).

İşıksoluğu, M. K. (1993). Bilimsel yayınlarda dürüstlük boyutu. *Eğitim ve Bilim*, 17 (90), 3-7.

İnci, O. (2008). Bilimsel yayınlarda yazarlık ve yazarlıkta etik sorunlar. *Türk Üroloji Dergisi*, 34 (1), 108-112.

İnci, O. (2009). Bilimsel yayın etiği ilkeleri, yanıltmalar ve yanıltmaları önlemeye yönelik öneriler. *ULAKBİM sağlık bilimlerinde süreli yayıncılık 7. Ulusal sempozyumu Bildiriler* içinde (s. 69-89). Ankara: TÜBİTAK ULAKBİM.

İntihal.net. (2017). Erişim adresi: <https://www.intihal.net/>

iThenticate. (2017). Erişim adresi: <http://www.ithenticate.com/content>

James, R., McInnis, C., ve Devlin, M. (2002). Assessing learning in Australian universities: Ideas, strategies and resources for quality in assessment. *Melbourne: Centre for the Study of Higher Education, The University of Melbourne for the Australian Universities Teaching Committee, Department of Education Science and Training (DEST)*. Erişim adresi: <http://www.ntu.edu.vn/Portals/96/Tu%20lieu%20tham%20khao/Phuong%20phap%20danh%20gia/assessing%20learning.pdf>

Kansu, E. ve Ruacan, Ş. (2002). Bilimsel yanılmanın günümüzdeki durumu: Türleri, nedenleri, önlenmesi ve cezalandırılması. *Türk Kardiyoloji Derneği Arşivi*, 30 (12), 763-767.

Kaptan, S. (1989). *Bilimsel araştırma ve gözlem teknikleri*. Ankara: Tekışık Matbaası.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Karluk, S. R. (2011, 21 Şubat). Üniversitelerimiz ve bilimsel hırsızlıklar. [Blog yazısı] Erişim adresi: <https://plagiarism-turkish.blogspot.com.tr/2011/02/prof-dr-rdvan-karluk-universitelerimiz.html>

Kaya, M. (2011). *Development of a software on distance education applications for compilation and plagiarism detection of C programming language assignments*. (Yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.

Khun, G. ve Wagner, M. J. (2015). Intellectual property: Protecting yourself and playing fair. Erişim adresi:

http://www.cordem.org/files/DOCUMENTLIBRARY/2015%20AA/NAW%20Handouts/Intellectual_Property_KuhnWagner.pdf

Kibler, W.C., Nuss, E.M., Paterson, B.G., ve Pavela, G. (1988). *Academic integrity and student development: Legal issues, policy perspectives*. Asheville, NC, USA: College Administrators Publications

Klausman, J. (1999). Teaching about plagiarism in the age of internet. *Teaching English in the Two-year College*, 27 (December), s. 209-212.

Kock, N. (1999). A case of academic plagiarism. *Communications of the ACM*, 42 (7), 96-104.

Köklü, N. (2007). Aşırmayı önlemek. *Türk Psikoloji Bülteni*, 13 (41), 20-26.

Köse, Ö ve Arıkan, A. (2011). Reducing plagiarism by using online software: An experimental study. *Contemporary Online Language Education Journal*, 1, 122-129.

Kuçuradi, İ. (2003). Etik ve “etikler”. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 423 (1), 7-9.

Kurbanoğlu, S. (2009). Atıf ve kaynakça düzenleme. IV. *Ulusal Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık Kurultayı*. Erişim adresi:

<http://uvt.ulakbim.gov.tr/sbvt/kurultay4/kurbanoglu.pdf>

Lambert, E. G., Hogan, N. L. ve Barton, S. M. (2003). Collegiate academic dishonesty revisited: What have they done, how often have they done it, who does it, and why did they do it? *Electronic Journal of Sociology*, 7 (4), 1-27.

Erişim adresi: http://www.sociology.org/ejs-archives/vol7.4/lambert_et al.html

Las Positas College (2015). Erişim adresi:

<http://www.laspositascollege.edu/faultystaff/honesty.php>

Lupton, R.A , Chapman, K.J. and Weiss, J. E. (2000). A cross-national exploration of business students' attitudes, perceptions, and tendencies toward academic dishonesty. *Journal of Education for Business*, 75 (4), 231-235.

Martin, B. (1994). Plagiarism: A misplaced emphasis. *Journal of Information Ethics*, 3 (2), 36-47. Erişim adresi: <https://www.uow.edu.au/~bmartin/pubs/94jie.html>

McCabe, D. L. (2005). Cheating among college and university students: A North American perspective. *International Journal of Educational Integrity*, 1 (1).

Erişim adresi:

<https://www.ojs.unisa.edu.au/index.php/IJEI/article/viewFile/14/9/>

McCabe, D. L., Trevino, L. K. ve Butterfield, K. D. (2001). Cheating in academic institutions: a decade of research. *Ethics & Behaviour*, 11 (3), 219-232.

Memduhoğlu, H. B. (2007). Bilimsel araştırma ve yayın etiği. *Milli Eğitim Dergisi*, 35 (173), 27-38.

Moeck, P. G. (2002). Academic dishonesty: Cheating among community college students. *Community College Journal of Research and Practice*, 26, 479-491.

Molnar, K. K. ve Kletke, M. G. (2012). Does the type of cheating influence undergraduate students' perceptions of cheating?. *Journal of Academic Ethics*, 10, 201-212.

Moon, J. (2005). Plagiarism in higher education: an integrated approach: workshop handout. Web. Erişim adresi:

https://hhs.hud.ac.uk/w2/ltsu/plagiarism_folder/plagiarism_workshop.pdf

Mouly, G. J. (1963). *The Science of Educational Research*. New York: American Book.

Mundava, M. ve Chaudhuri, J. (2007). Understanding plagiarism. *College & Research Libraries News*, 68, 170-173.

Münir, M. (2007, 25 Ekim). Sekiz soru cevapla intihalin karnesi. *Milliyet*. Erişim adresi: <http://www.milliyet.com.tr/sekiz-soru-cevapla-intihal-karnesi/metin-munir/ekonomi/yazardetayarsiv/25.10.2007/219637/default.htm>

Münir, M. (2011, 2 Mart). Martin Luther'in ülkesinde bir istifa. *Milliyet*. Erişim adresi: <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/metin-munir/martin-luther-in-ulkesinde-bir-istifa-1359223/>

Odabaş, H. (2015). Akademisyenlerin yayıncılık etiği farkındalığı ve eğilimleri: Atatürk Üniversitesi örneği. İ. Keskin, Ş. N. Somer ve N. Oğuz (Yay. Haz.), *İsmet Binark Armağanı* içinde (s. 317-327). İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.

Örs, Y. (1994). *Bilim Etkinliğinde Değer Sorunları. Dünyada ve Türkiye'de Bilim, Etik ve Üniversite*. Ankara: TÜBA yayını.

Özden, M. ve Özden, D. Ö. (2015). Öğretmen adaylarının görüşlerine dayalı olarak akademik usulsüzlük davranışlarının belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*. 5 (1), 88-98.

Park, C. (2003). In other (people's) words: plagiarism by university students – literature and lessons. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 28 (5), 471-788.

Pecorari, D. (2003). Good and original: Plagiarism and patchwriting in academic second language writing. *Journal of Second Language Writing*, 12, 317-345.

Pennycook, A. (1996). Borrowing other's words: Text, ownership, memory, and plagiarism. *TESOL Quarterly*, 30 (2), 201-230.

Plagiarism. (t.y.) Erişim adresi:

<https://www.ox.ac.uk/students/academic/guidance/skills/plagiarism?wssl=1>

Plagiarism.org. (2007) Types of plagiarism. Erişim adresi: [http://www.](http://www.plagiarism.org/learning_center/types_of_plagiarism.html)

[plagiarism.org/learning_center/types_of_plagiarism.html](http://www.plagiarism.org/learning_center/types_of_plagiarism.html)

Plagiarize. (t.y.) Erişim adresi: [https://www.merriam-](https://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarize)

[webster.com/dictionary/plagiarize](https://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarize)

Power, L. G. (2009). University students' perceptions of plagiarism. *The Journal of Higher Education*, 80 (6), 643-662.

Pritchett, S. (2010). *Perceptions about plagiarism between faculty and undergraduate students*. (Doktora tezi), Alliant International University, San Diego.

Pupovac V., Bilić-Zulle L. ve Petrovečki M. (2008). On academic plagiarism in Europe. An analytic approach based on four studies. *Digithum*. 10, 14-17.

Erişim adresi: <https://digithum.uoc.edu/articles/abstract/10.7238/d.v0i10.507/>

Resnik, D. B. (2015). What is ethics in research & why is it important?. Erişim adresi: www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis

Roberts, P., Anderson, J. ve Yanish, P. (1997). Academic misconduct: Where do we start?. Annual Conference of the Northern Rocky Mountain Educational Research Association, Jackson, WY. ERIC Report No.: 415781 Erişim adresi: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED415781.pdf>

- Roberts, T. S. (2008). Student plagiarism in an online world: an introduction., T. S. Roberts (Ed.). *Student Plagiarism in an Online World: Problems and Solutions* içinde (s. 1-9). Hershey, NY: Information Science Reference.
- Ruacan, Ş. (2009). Türkiye’de bir etik serüveni: Doçentlik sınavı etik komisyonu. *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık. Türk Tıp Dizini*, s. 41-44.
- Scanlon, P. M. ve Neumann, D. R. (2002). Internet plagiarism among college students. *Journal of College Student Development*, 43 (3), 374-385.
- Schiller, M. R. (2005). E-Cheating: Electronic plagiarism. *Journal of the American Dietetic Association*, 105 (7), 1058-1062.
- Selwyn, N. (2008). ‘Not necessarily a bad thing...’: a study of online plagiarism amongst undergraduate students. *Assessment and Evaluation in Higher Education* 33 (5), 465–479.
- Sisti, D. A. (2007). How do high school students justify Internet plagiarism? *Ethics & Behavior*, 17 (3), 215-231.
- Stubbings, R. ve Brine, A. (2003). Plagiarism and the role of the library. *Library & Information Update*, 2 (12), 42-44.
- Subaşıoğlu, F. (1997). Kütüphanecilik mesleğine etiksel bir yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 11 (2), 467-478.
- Şencan, İ. ve Doğan, G. (2017). *Bilimsel yayınlarda kaynak gösterme, tablo ve şekil oluşturma rehberi: APA 6 kuralları*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği. Erişim adresi: http://www.tk.org.tr/APA/apa_2.pdf

Tan, Ş. (2001). Sınavlarda kopya çekmeyi önlemeye yönelik önlemler. *Eğitim ve Bilim*, 26 (122), 32-40.

The Chicago Manual of Style. (2003). *The Chicago Manual of Style*. Chicago: Chicago University Press.

The Graduate School and University Center. (2012). Avoiding and detecting plagiarism:A guide for graduate students and faculty with examples. *The City University of New York*. Erişim adresi:
http://www.gc.cuny.edu/CUNY_GC/media/CUNYGraduate-Center/PDF/Policies/General/AvoidingPlagiarism.pdf?ext=.pdf

Times Higher Education, J. (2006). 1 in 6 admits to cheating Erişim adresi:
<https://www.timeshighereducation.com/news/1-in-6-admits-to-cheating/201951.article?storycode=201951>

Toplu, M. (2012). Bilim etiği: İnternetin bilim etiği üzerine etkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 26 (4), 654-698.

Toprak, Z. (2016). Türkiye’de akademik yazı: intihal ve özgünlük. Erişim adresi:
https://www.academia.edu/34487496/T%C3%9CRK%C4%B0YEDE_AKADEM%C4%B0K_YAZI_%C4%B0NT%C4%B0HAL_VE_%C3%96ZG%C3%9CNL%C3%9CK

Turnitin. (2018). Erişim adresi: <http://turnitin.com/tr>

TÜBİTAK (2006). Bilimsel dergilere gönderilen makalelerde dikkat edilmesi gereken noktalar. Erişim adresi: <http://journals.tubitak.gov.tr/genel/brosur.pdf>

Türk Ceza Kanunu. (2004). Erişim adresi: <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/mevzuat/5237.htm>

Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türk Dil Kurumu. (t.y.). *Büyük Türkçe Sözlük*. Erişim adresi:

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.587532694bc175.43594292

Türkiye Bilimler Akademisi. (2002). Bilimsel araştırmada etik ve sorunlar. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları.

Uçak, N. Ö. (2010). Bilimsel iletişim ve intihal. *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık: V. Kurultay Bildirileri*. Ankara: ULAKBİM. Erişim adresi:

<http://uvt.ulakbim.gov.tr/toplanti/uay10/nucak.pdf>

Uçak, N. Ö. (2012). Öğrencilerin intihal algısı. Ö. Külcü, T. Çakmak ve N. Özel (Yay. haz.) *Prof. Dr. Gülbün Baydur'a Armağan içinde* (s. 173-182). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

Uçak, N. Ö. ve Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği*, 22 (2), 187-204.

Uçak, N. Ö. ve Ünal, Y. (2015). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin akademik sahtekarlık ve intihal hakkında görüşleri. U. Al ve Z. Taşkın (Yay. haz.) *Prof. Dr. İrfan Çakın'a Armağan içinde* (s. 251-264). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü.

University at Albany. (t.y.). Undergraduate academic regulations. Erişim adresi: https://www.albany.edu/undergraduate_bulletin/regulations.html

University of Melbourne. (2016). Academic board regulation. Erişim adresi: http://www.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0007/2024548/Academic-Board-Regulation.pdf

Uzbay, T. (2006). Bilimsel Araştırma Etiği. O. Yılmaz (Ed.), *Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık-2006 Sempozyumu Bildiriler* içinde (s. 19-26). Ankara: TÜBİTAK.

Ünal, M., Toprak, M. ve Başpınar, V. (2012). Bilim etiğine aykırı davranışlar ve yaptırımlar: Sosyal ve beşeri bilimler için bir çerçeve önerisi. *Amme İdaresi Dergisi*, 45 (3), 1-27.

Walker, J. (1998). Student plagiarism in universities: what are we doing about it?. *Higher Education Research and Development*, 17 (1), 89-106. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.1080/0729436980170105>

Wang, Y. (2008). University student online plagiarism. *International Journal on E-learning*, 7 (4), 743-757.

Wheeler, G. (2009). Plagiarism in the Japanese Universities: Truly a cultural matter?. *Journal of Second Language Writing* 18 (1), 17-29.

Wilson, F. ve Ippolito, K. (2008). Working together to educate students. T. S. Roberts (Ed.). *Student Plagiarism in an Online World: Problems and Solutions* içinde (s. 60-75). Hershey, NY: Information Science Reference.

Yılmaz, B. (2015). Bilgi ve belge yönetimi etiği ya da “iyi kütüphaneci” olmak. 1. *Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu: Etik: Kuram ve Uygulama, 3-5 Eylül 2014, Kastamonu* içinde (s. 136-143). İstanbul: Hiperlink.

Yılmaz, G. (2007). *Akademisyenlik mesleğine yönelik etik kodların geliştirilmesine ilişkin görgül bir araştırma*. (Yüksek lisans tezi), Celal Bayar Üniversitesi, Manisa.

Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. (2018). Erişim adresi:
<https://istatistik.yok.gov.tr/>

Yükseköğretim Kurulu. (1982). Erişim adresi:
[http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-
/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/17706](http://www.yok.gov.tr/web/guest/icerik/-/journal_content/56_INSTANCE_rEHF8BIsfYRx/10279/17706)

EKLER

EK 1: ARAŞTIRMA GÖREVLİLERİNİN İNTİHAL ALGISI ANKET FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu anket çalışması, araştırmacı olarak sizlerin intihale ilişkin algılarını ölçmeye yönelik, “Çankırı Karatekin Üniversitesi Araştırma Görevlilerinin İntihal Algısı” başlıklı tez çalışmasında değerlendirilmek üzere hazırlanmıştır. Araştırmada elde edilecek veriler başka bir çalışmada kullanılmayacak ve derlenen bilgiler gizli tutulacaktır. Araştırmanın tamamlanması sorulara vereceğiniz tarafsız ve içten cevaplara bağlıdır. Ankette doğru ya da yanlış cevap bulunmamaktadır. Lütfen ifadeleri hızlıca inceleyip ifadeye ne derece katılıp katılmadığınızla ilgili aklınıza ilk gelen seçeneği yuvarlak içine alınız.

Katkılarınız için teşekkür ederim.

Arş. Gör. Zarife YILDIRIM
Çankırı Karatekin Üniversitesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

SORULAR

1. Cinsiyetiniz:

☐ Kadın ☐ Erkek

2. Yaşınız:

3. Bölümünüz:

4. Şu an kayıtlı olduğunuz öğretim programı hangisidir?

☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Diğer..... (Lütfen belirtiniz)

5. Kayıtlı olduğunuz programda hangi aşamadasınız?

☐ Ders Dönemi ☐ Tez Dönemi ☐ Tezi Tamamlamış

6. Lisans eğitiminizi tamamladığınız üniversitenin ismini yazınız.

.....

7. Lisans/Yüksek Lisans/Doktora öğretiminde araştırma yöntemleri ile ilgili bir ders aldınız mı?

Lisans : ☐ Evet ☐ Hayır
Yüksek Lisans : ☐ Evet ☐ Hayır
Doktora : ☐ Evet ☐ Hayır

8. İntihal kavramını ilk ne zaman duydunuz?

☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Lisans ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
☐ Hiç Duymadım ☐ Hatırlamıyorum

9. Aşağıdaki intihal saptamaya yarayan yazılımlardan hangilerini kullanıyorsunuz?

☐ Turnitin ☐ iThenticate ☐ İntihal.net ☐ Plagium ☐ Plagiarisma ☐ Hiçbiri
☐ Diğer.....(Lütfen belirtiniz)

10. Sizce aşağıdaki durumlardan hangisi/hangileri intihal içerir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- 10.1. ☐ Bir kaynaktan alınan bilgiyi kaynak belirtmeden kullanmak
10. 2. ☐ Ödevi/araştırmayı bir başka kişiye yaptırmak
10. 3. ☐ Bir arkadaşının ödevini/araştırmasını aynen başka bir derste sunmak
10. 4. ☐ Bireysel yapılması gereken bir ödevi/araştırmayı bir başkasıyla birlikte yapmak
10. 5. ☐ Yaptığınız bir araştırmada kullanmadığınız/ulaşamadığınız verileri ulaşılmış gibi göstermek
10. 6. ☐ Başkasına ait olan düşüncüyü kendinize aitmiş gibi göstermek
10. 7. ☐ Daha önce yapılmış bir çalışmada kullanılan resim/tablo/şekil vb. gibi görsel verileri kaynak belirtmeden kullanmak
10. 8. ☐ Sınavlarda kopya çekmek
10. 9. ☐ Araştırmanızda kullandığınız ders notlarını kaynakçada göstermemek
10. 10. ☐ Araştırmaya katkısı olan kişileri çalışmada belirtmemek
10. 11. ☐ Yüz yüze görüşme esnasında elde edilen bilgileri bir araştırmada kullanılırken bu bilgilere atıfta bulunmak
- 10.12. ☐ Başka bir araştırmaya ait verileri izinsiz ya da kaynak göstermeden kullanmak

11. Aşağıdaki durumlarla ilgili görüşünüzü belirtiniz.

(1= Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum)

11. 1. Çeviri olan bir kaynağın orijinaline değil çevirenine atıf veririm.	1	2	3	4	5
11. 2. Sınav esnasında bilmediğim bir soruyu arkadaşıma sorarım.	1	2	3	4	5
11. 3. Araştırmamda şekil ve/veya grafiklerde yardımcı olan kişi/kişileri belirtmek zorunda değilim.	1	2	3	4	5
11. 4. İnternette aldığım yazarı olmayan bilgiye atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 5. Google görsellerden alınan görsele araştırmamda atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 6. Google haber sitesinden elde edilen güncel olmayan bir haber metnine atıf araştırmamda atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 7. Türk Dil Kurumu web sayfasından bulduğum bir kelimenin karşılığı için sayfaya atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 8. E-posta içeriğinde gelen bir bilgiye atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 9. Açık erişimli makale veri tabanlarından elde edilen bilgilere atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 10. Telif hakkını kaybetmiş bir eseri kaynak göstermeden kullanabilirim.	1	2	3	4	5
11. 11. Herhangi bir kişiyle yapılan görüşme sonucu elde edilen bilgilere araştırmamda atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 12. İzin alınarak kullanılan anket soruları için atıf vermek zorunda değilim.	1	2	3	4	5
11. 13. Google kitaptan elde edilen ve yazarı belli olmayan bir kitaba atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 14. İnternette sahibi belirsiz olan güzel bir sözü araştırmamda kaynak göstermeksizin kullanabilirim.	1	2	3	4	5
11. 15. Araştırmamda "TBMM, 23 Nisan 1920'de kurulmuştur" bilgisini kullanırken atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 16. Bir konferansta dinlediğim konuşmacının sözlü ifadesini araştırmamda kullanırken atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 17. Konuyla ilgili öğretim üyeleri ile yapılan özel görüşmelerden elde edilen bilgiye atıf vermem.	1	2	3	4	5
11. 18. Başbakanın gündeme ilişkin televizyondan yapmış olduğu açıklamayı çalışmamda atıf vermeksizin kullanabilirim.	1	2	3	4	5
11. 19. Araştırmamda kullandığım kaynakları kaynakçada belli bir standarda göre belirtirim.	1	2	3	4	5
11. 20. Araştırmamda kullandığım elektronik kaynakların erişim tarihini belirtirim.	1	2	3	4	5
11. 21. Birebir alıntılarda sayfa numarası vermem.	1	2	3	4	5

11. 22. Birebir alıntılarda tırnak işareti kullanmam.	1	2	3	4	5
11. 23. Samimi cevap alındığını düşünmediğim anket verilerine müdahale ederim.	1	2	3	4	5

12. Aşağıdaki ifadelere katılım durumunuzu belirtiniz.

(1= Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum)

12. 1. Üniversite eğitimim süresince intihal konusunda gerekli eğitimi aldım.	1	2	3	4	5
12. 2. Eğitim hayatımda hocalarım tarafından intihal ve sonuçları hakkında gerekli bilgilendirme yapılmıştır.	1	2	3	4	5
12. 3. Üniversitede ders sorumluları tarafından ödev ve/veya araştırmalarda intihal olup olmadığı incelenmekte ve geri bildirim verilmektedir.	1	2	3	4	5
12. 4. Ödevlerde intihale rastlandığında cezai işlem uygulanmaktadır.	1	2	3	4	5
12. 5. Çankırı Karatekin Üniversitesinin akademik etik dışı davranışlara yönelik bilgilendirici mevzuatı vardır.	1	2	3	4	5
12. 6. Çankırı Karatekin Üniversitesi kütüphanesinde intihale yönelik sürekli eğitimler verilmektedir.	1	2	3	4	5
12. 7. Üniversitede verilen ödevler öğrenciyi özgün bir araştırma yapmaya yönlendirmektedir.	1	2	3	4	5
12. 8. Bir çalışmada intihal yapıldığını fark ettiğimde bunu gerekli kişilere iletirim.	1	2	3	4	5
12. 9. Ödevlerin kopyala yapıştır şekilde yapılması intihal olarak nitelenmez.	1	2	3	4	5
12. 10. Eksiksiz bir şekilde kaynakça düzenlemeyi biliyorum.	1	2	3	4	5
12. 11. İntihal kapsamına nelerin girdiğini biliyorum.	1	2	3	4	5
12. 12. Atıfla ilgili uyulması gereken standartlardan haberdarım.	1	2	3	4	5
12. 13. Yaptığım ödev ve/veya araştırmalarda atıf verme standartlarını doğru şekilde kullanırım.	1	2	3	4	5
12. 14. Bilimsel araştırma etiği konusunda eğitime ihtiyaç duyuyorum.	1	2	3	4	5
12. 15. Atıf ve göndermelerle ilgili eğitime ihtiyaç duyuyorum.	1	2	3	4	5

13. Sizce intihale neden olan unsurlar nelerdir?

(1= Kesinlikle katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum)

13. 1. İntihal kapsamına giren unsurları bilmeme	1	2	3	4	5
13. 2. Araştırma/ödev yaparken kolayca kaçma	1	2	3	4	5
13. 3. Zamanı iyi yönetememe	1	2	3	4	5

13. 4. Çok fazla ödev/araştırma yapmak zorunda olma (iş yoğunluğu)	1	2	3	4	5
13. 5. İnternetin bilgiye erişimi kolaylaştırması	1	2	3	4	5
13. 6. Bireysel özellikler (hırs, ahlak eksikliği, vb.)	1	2	3	4	5
13. 7. Arkadaşlara ödevlerinde/araştırmalarında yardımcı olma isteği	1	2	3	4	5
13. 8. İntihal ile ilgili mevzuat eksikliği ve/veya herhangi bir cezai yaptırımın uygulanmaması	1	2	3	4	5
13. 9. Verilen ödevin net/açık olmaması	1	2	3	4	5
13. 10. Yabancı dil yetersizliği	1	2	3	4	5
13. 11. İntihali bir suç olarak görmeme	1	2	3	4	5
13. 12. Verilen araştırma konusunun veya ödevin gereksiz/önemsiz bulunması	1	2	3	4	5
13. 13. Akademik yükselme kriterleri, kadro sorunları (rekabet, nicel değerlendirme)	1	2	3	4	5
13. 14. Alana hâkim olmama/alan dışı lisansüstü eğitim	1	2	3	4	5
13. 15. İntihal ile ilgili politika/mevzuat konusundaki bilgi eksikliği	1	2	3	4	5

14. İntihali engellemek için sizce neler yapılmalıdır?

(1=Hiç Uygun Değil, 2= Uygun Değil, 3=Kararsızım, 4= Uygun, 5=Çok Uygun)

14. 1. İntihal konusunda öğretim elemanları eğitim vermelidir.	1	2	3	4	5
14. 2. İntihal konusunda üniversite kütüphanesi eğitim vermelidir.	1	2	3	4	5
14. 3. İntihalin saptanması için intihal yazılımları kullanılmalıdır.	1	2	3	4	5
14. 4. Yapılan hatalar için kişilere geribildirimde bulunulmalıdır.	1	2	3	4	5
14. 5. Öğrencilere mevzuat uygulanarak cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.	1	2	3	4	5
14. 6. Öğrenci bu konuda uyarılmalıdır.	1	2	3	4	5
14. 7. Öğrenci hoşgörülle karşılanmalıdır.	1	2	3	4	5
14. 8. İntihal yapan öğrenci ilgili dersten başarısız sayılmalıdır.	1	2	3	4	5
14. 9. İntihal yapan öğrenci uzaklaştırma/atılma cezası almalıdır.	1	2	3	4	5
14. 10. Üniversitelerde araştırma yöntemleri dersi zorunlu hale getirilmelidir.	1	2	3	4	5

15. Konu ile ilgili belirtmek istediğiniz herhangi bir şey varsa lütfen yazınız.

.....

.....

EK 2: HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ ETİK KURUL RAPORU

92

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ**
Rektörlük

30 Kasım 2017

Sayı : 35853172/ 433-4018

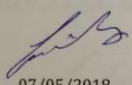
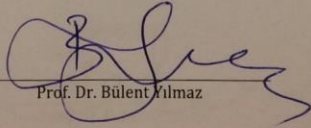
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden Zarife YILDIRIM'ın Prof. Dr. Nazan ÖZENÇ UÇAK danışmanlığında yürüttüğü "Çankırı Karatekin Üniversitesi Lisansüstü Öğrencilerinin İntihal Problemlerine Karşı Algısı" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 22 Kasım 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

 Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
 Rektör a.
 Rektör Yardımcısı

Ek 3. YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

 HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA Tarih: 07/05/2018
Tez Başlığı : Çankırı Karatekin Üniversitesi Araştırma Görevlilerinin İntihal Algısı Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 119 sayfalık kısmına ilişkin, 07/05/2018 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 2 'dir. Uygulanan filtrelemeler: 1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç 2- ☒ Kaynakça hariç 3- ☒ Alıntılar hariç 4- ☒ Alıntılar dâhil 5- ☒ 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim. 07/05/2018 Adı Soyadı: Zarife Yıldırım Öğrenci No: N12225465 Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi Programı:
DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR. Prof. Dr. Bülent Yılmaz

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
MASTER'S THESIS ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF INFORMATION**

Date: : 07/05/2018

Thesis Title : The Research Assistants' Perception of Plagiarism in Çankırı Karatekin University

According to the originality report obtained by my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 07/05/2018 for the total of 119 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 2 %.

Filtering options applied:

1. ☒ Approval and Declaration sections excluded
2. ☒ Bibliography/Works Cited excluded
3. ☒ Quotes excluded
4. ☒ Quotes included
5. ☒ Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

07/05/2018

Name Surname: Zarife Yıldırım

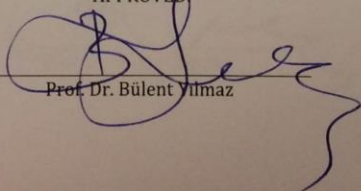
Student No: N12225465

Department: Department of Information Management

Program:

ADVISOR APPROVAL

APPROVED

Prof. Dr. Bülent Yılmaz